Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

ЛіМ Літаратура і мастацтва

ISSN 0024-4686

№ 47 (4693) 23 лістапада 2012 г.

Думка пісьменніка

Бліжэй да народнага слова

Сапраўдны мастацкі твор павінен вызначацца не толькі глыбокім, праўдзівым адлюстраваннем навакольнага свету, але і багатай, самабытнай моваю. Паказчык багацця мовы — вобразнавыяўленчыя сродкі, а самабытнасці — экзатызмы, а таксама дыялектызмы, сярод якіх важную ролю адыгрываюць гаваркія словы. Яны не толькі называюць пэўны прадмет ці з'яву, але і непаўторна свежа, вобразна характарызуюць іх. Праз такія словы выяўляецца адметнасць светабачання і светаўспрымання народа. Таму пісьменнік павінен не абмяжоўвацца ўжываннем агульных слоў, а імкнуцца выкарыстоўваць тыя з іх, якія дэталізуюць паняцце, выяўляюць у ім ледзь улоўныя адценні. Розныя ўяўленні ўзнікнуць у чытачоў, калі яны прачытаюць звычайнае слова *дождж* і гаваркія *пырскуль* (рэдкі дождж), дождж-*грыбасей* (цёплы, дробны дождж, які спрыяе росту грыбоў) ці дождж-*шаптун* (ціхі, шапаткі дождж). У першым выпадку — агульнае ўяўленне, у другім — вобразнае.

Багатая на гаваркія словы народная мова. Успамінаюцца словы-залацінкі з роднай мне стрэшынскай гаворкі (Жлобінскі раён), занатаваныя ад бацькоў. Некаторыя з іх абазначаюць паняцці, для наймення якіх няма аднаслоўных адпаведнікаў у літаратурнай мове: *коская* — трава, якая добра косіцца, *варэйка* — гліняны гаршчок, *жаўтапёсак* — жоўты пясок, *падценніца* — зацененае месца, *некась* — пакінутая зімаваць няскошаная трава, *крышні* — сушаныя скрылікі яблыкаў, груш. Так і просіцца, каб згадаў, і такія слоўцы, як *стылеча* — холад, *зіхаць* — імкліва абглядаць, *пякун* — моцны мароз, *згарованы* — гаротны, *капаніца* — матыка, *зніцца* — сутуліцца, згорбіцца, *ядкі* — смачны (пра траву, сена)… Такія словы маюць усе падставы дзеля таго, каб увесці іх (праз мову мастацкай літаратуры) у літаратурны ўжытак. Няма сумнення, яны стануць моўнай аздобай любога мастацкага твора, а ўрэшце — і мовы ўвогуле. Павучыцца, як трэба па-майстэрску, далікатна, ашчадна карыстацца народным (у тым ліку гаваркім) словам, ёсць у каго. Скажам, у тонкага знаўца роднае мовы, выдатнага навукоўца-філолага і адмысловага пісьменніка Фёдара Янкоўскага.

З любасцю да народнага слова павінен ставіцца кожны беларус. Годна яно павінна пачуваць сябе ў мастацкіх творах сучасных беларускамоўных пісьменнікаў.

З самабытнымі беларускімі словамі — як літаратурнымі, так і дыялектнымі, у тым ліку з гаваркімі, — трэба знаёміць вучняў на ўроках роднай мовы і літаратуры, каб і яны ведалі, што беларуская мова своеасаблівая, непаўторная, а значыць — па-свойму багатая. Думаецца, гэта ў пэўнай ступені будзе садзейнічаць павышэнню прэстыжу беларускай мовы, больш прыхільнаму стаўленню да яе вучнёўскай моладзі, а магчыма, заахвоціць яе актыўней чытаць беларускамоўную мастацкую літаратуру.

Васіль РАГАЎЦОЎ

Фота Кастуся Дробава.

Алег Жугжда атрымлівае "Купалінку" з рук старшыні журы II Нацыянальнай тэатральнай прэміі Аляксея Дударава.

Адна «Пікавая дама» і чатыры бронзавыя

Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ

Галоўныя ўзнагароды II Нацыянальнай тэатральнай прэміі гэтым разам адправіліся ў Гродна. Спектакль Гродзенскага абласнога тэатра лялек "Пікавая дама" паводле аповесці А. Пушкіна і оперы П. Чайкоўскага (рэжысёр Алег Жугжда) скарыў тэатральных акадэмікаў і перамог адразу ў чатырох намінацыях. Пастаноўка прызнана і лепшым спектаклем тэатра лялек, і лепшым спектаклем II Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Алег Жугжда атрымаў "Купалінку" за лепшую рэжысуру, а Ларыса Мікуліч — за лепшую жаночую ролю.

У намінацыі "Лепшы спектакль для дзяцей" перамог спектакль Магілёўскага абласнога тэатра лялек "Чароўны пэндзаль" А. Сабелы і І. Казакова (рэжысёр Ігар Казакоў). Таццяна Нерсісян за працу над спектаклем Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек "Вянчанне" В. Гамбровіча (рэжысёр Аляксандр Янушкевіч) узнагароджана ў намінацыі "Лепшая работа мастака-пастаноўшчыка".

Двойчы быў адзначаны спектакль Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы "Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівіл" Ф.-У. Радзівіл, С. Кавалёва (рэжысёр Мікалай Пінігін): за лепшае музычнае афармленне спектакля (Андрэй Зубрыч) і за лепшую работу харэографа-пастаноўшчыка (Наталля Фурман). Лепшым акцёрам прызнаны Аляксандр Палазкоў — выканаўца ролі Філімона Пупкіна ў спектаклі "Пан Міністар" Ф. Аляхновіча Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача (рэжысёр Уладзімір Савіцкі). А ў намінацыі "Лепшая пастаноўка па творы сучаснага беларускага аўтара" перамог спектакль Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра "Аднакласнікі" (рэжысёр Кацярына Аверкава), пастаўлены паводле п'есы Юліі Чарняўскай "Буковки".

Прэміяй Міністэрства культуры за ўклад у тэатральнае мастацтва ўганараваны народны артыст Беларусі Генадзь Гарбук. Узнагародай за лепшую музычную пастаноўку — спектакль "Аіда" Дж. Вердзі (рэжысёр Міхаіл Панджавідзе) — адзначаны Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета. Дэбют акцёра Драматычнага тэатра беларускай арміі Сяргея Фромічава-Корсакава ў межах Нацыянальнай тэатральнай прэміі — выканаўца ролі Аляксандра ў спектаклі "Бяда ад пяшчотнага сэрца" У. Салагуба (рэжысёр Марына Дударава) — адзначаны прызам "Крыштальная кветка".

Падрабязнасці пра намінантаў і пераможцаў чытайце на старонках 20 – 21.

Вачыма часу, або Размова з мінулым…

18 лістапада споўнілася 110 гадоў з дня нараджэння вядомага беларускага пісьменніка Міхася Машары (1902 — 1976). Пражыўшы даволі складанае, насычанае значнымі грамадска-сацыяльнымі падзеямі і пераўтварэннямі жыццё, ён увайшоў у гісторыю айчыннай літаратуры як таленавіты паэт і празаік, цікавы драматург і перакладчык.

Мікола МІКУЛІЧ

Нарадзіўся М. Машара на хутары Падсосна былога Дзісенскага павета Віленскай губерні (цяпер Шаркоўшчынскі раён Віцебскай вобласці) у сям'і беззямельнага селяніна. У 1920-я гады М. Машара браў актыўны ўдзел у разгортванні народна-патрыятычнага руху ў Заходняй Беларусі. Пасля чарговага апублікавання ў газеце сацыяльна вострых, забароненых да друку матэрыялаў, і яе канфіскацыі польскай дэфензівай былі арыштаваны і пасаджаны ў цэнтральную віленскую турму Лукішкі".

Першы зборнік паэта "Малюнкі" выйшаў намаганнямі З. Верас на сродкі МОПРа ў 1928 годзе, калі аўтар знаходзіўся ў Лукішках. Яго склалі чатырнаццаць вершаў, напісаных непасрэдна ў турэмных лёхах. Тым не менш кніжка прасякнута мажорнымі матывамі і інтанацыямі, жыццесцвярджальнай энергетыкай.

Трэба пагадзіцца з А. Лісам, які абгрунтавана называе М. Машару самым "прадуктыўным паэтам у заходнебеларускай літаратуры першай паловы 30-х гадоў". У перадваенкае дзесяцігоддзе М. Машара становіцца адным з самых папулярных сярод масавага чытача Заходняй Беларусі, па яго творах ладзіліся культурна-асветныя імпрэзы, ставіліся спектаклі. Яго ідэйна-мастацкія пошукі з'яўляліся прадметам выступленняў у беларускім савецкім, а таксама польскім, украінскім, чэшскім друку.

Верш паэта падкрэслена традыцыйны для нашай літаратуры, звыклы для ўспрыняцця шырокага чытача. Лірычны герой М. Машары — натура маладая, дзейсная, апантаная пошукам праўды і ісціны. Разам з тым яму нестае цэльнасці характару, выразнага ўсведамлення грамадска-эстэтычнага ідэалу, акрэсленага адчування гуманістычнай мэты.

(Заканчэнне на стар. 4.)

Пункцірам

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка прызначыў Паўла Латушку Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Рэспублікі Беларусь у Французскай Рэспубліцы, Пастаянным прадстаўніком Рэспублікі Беларусь пры ЮНЕСКА па сумяшчальніцтве. Да гэтага П. Латушка з чэрвеня 2009 года працаваў на пасадзе міністра культуры Беларусі.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў артыста-вакаліста, вядучага майстра сцэны заслужанага калектыву "Нацыянальны акадэмічны аркестр сімфанічнай і эстраднай музыкі Рэспублікі Беларусь", народнага артыста Беларусі Мікалая Скорыкава з 55-годдзем. "Дзякуючы выбітнаму таленту, моцнаму голасу, высокаму прафесіяналізму і яркім артыстычным здольнасцям вы сталі адным з самых вядомых і любімых публікай майстроў беларускай эстрады", — сказана ў віншаванні.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста СССР Эльдара Разанава з 85-годдзем. Кіраўнік дзяржавы зазначыў, што ў Беларусі Э. Разанава ведаюць і высока цэняць як выбітнага рэжысёра, чые фільмы ўмацоўваюць у сучасным свеце ідэалы гуманізму і духоўнасці.

✔ Намеснік міністра культуры Беларусі Тадэуш Стружэцкі і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Польшчы ў Беларусі Лешэк Шарэпка падпісалі праграму супрацоўніцтва паміж міністэрствамі культуры дзвюх краін на 2012 — 2014 гады. Праграмай, прынамсі, прадугледжана супрацоўніцтва ў сферах кінематаграфіі, тэатральнага мастацтва, рэстаўрацыі помнікаў гісторыі і культуры, музейнай і бібліятэчнай справы, а таксама стварэнне помнікаў дзеячам культуры і абменныя стажыроўкі. Такую ж праграму плануецца да канца года падпісаць з Латвіяй.

✔ Па ініцыятыве Міністэрства культуры Беларусі і Пасольства Беларусі ў Літоўскай Рэспубліцы сёлета ў Вільнюсе будзе ўстаноўлена памятная дошка Якубу Коласу, аўтары якой — Іван Міско і Андрэй Жылінскі. Размесціцца яна на будынку па вул. Піліма, 26, дзе ў 1907 годзе жыў і працаваў класік. Таксама мяркуецца аднавіць памятную дошку Янку Купалу (Сяргей Аганаў і Вольга Нячай) — яна будзе размешчана па вул. Вільняўс, 14, тут у 1914 — 1915 гадах знаходзілася рэдакцыя газеты "Наша Ніва". Да канца года плануецца ўстанавіць выраблёную Паўлам Вайніцкім памятную дошку Янку Купалу ў Рызе, на будынку школы, якая носіць імя паэта.

✔ Па ініцыятыве Міністэрства культуры Беларусі і Чэрвеньскага райвыканкама вядзецца работа па стварэнні помніка-бюста сусветна вядомаму кампазітару Станіславу Манюшку. Устаноўлены ён будзе на радзіме кампазітара ў г. Чэрвені. Эскізны праект распрацоўвае малады скульптар Канстанцін Касцючэнка.

Падрыхтавала
Таццяна МАСТОЎСКАЯ

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Прысвячаецца Песнярам

Днямі сталі вядомы імёны пераможцаў гарадскога літаратурнага конкурсу, прысвечанага 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Рыта СТАХ

Конкурс арганізаваны Мінскім гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі і падтрыманы Камітэтам па адукацыі Мінгарвыканкама. Удзельнікамі спаборніцтва сталі падлеткі і моладзь ад 14 да 25 гадоў. З 566 прэтэндэнтаў вызначыліся больш як 30 юных лаўрэатаў.

Старшыня журы конкурсу — пісьменнік, старшыня Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхась Пазнякоў:

— Мы праводзілі розныя конкурсы: міжнародны, прысвечаны 65-годдзю Перамогі; прысвечаны 120-годдзю Максіма Багдановіча (ён пасля перарос у агульнарэспубліканскі). А гэты агульнагарадскі літаратурны конкурс прысвечаны 130-годдзю з дня нараджэння Песняроў. Ён доўжыўся крыху больш як год, і ў ім узялі ўдзел вучні і студэнты 163 навучальных устаноў і арганізацый сталіцы. На нашу радасць, мы адкрылі вельмі цікавыя імёны. Да прыкладу, Кацярына Массэ стала пераможцай у намінацыі "Паэзія". Мы выдалі яе кнігу ў серыі "Мінскія маладыя галасы", прэзентацыі якой паспяхова прайшлі ў бібліятэцы і школе. Праўда, піша Кацярына па-руску.

Агулам жа на конкурс паступіла больш як 1,5 тысячы твораў. Найбольш — вершаў, але шмат і празаічных твораў: кароткія аповесці, апавяданні, абразкі, замалёўкі, нарысы. Таксама — літаратуразнаўчыя і краязнаўчыя артыкулы.

— Расце здаровая творчая моладзь, — падкрэсліў Міхась Пазнякоў. — Да таго ж мы нацэльваем на пашырэнне роднай мовы. На жаль, папярэднія конкурсы паказалі: 80 — 90 працэнтаў пішуць на рускай мове. У гэтым конкурсе зроблены ўхіл на беларускую, і атрымалася прыкладна 50 на 50. Хлопчыкі і дзяўчынкі вывучаюць і ведаюць яе!

Такім чынам, у намінацыі "Паэзія" пераможцамі сталі вучаніца СШ № 73 Кацярына Массэ (да 18 гадоў) і выпускніца Мінскага тэхналагічнага ўніверсітэта Людміла Клачко (да 25 гадоў). У намінацыі "Проза" — студэнтка Белдзяржуніверсітэта Ганна Касцючэнка (да 18 гадоў) і выпускніца Мінскага дзяржаўнага педуніверсітэта Алена Аляксеева (да 25 гадоў). У намінацыі "Публіцыстыка" перамагла студэнтка БДУ Кацярына Бадзеева. Лідар у намінацыі "Краязнаўства" — вучаніца гімназіі № 35 Анастасія Мароз; "Літаратуразнаўства" — вучаніца СШ № 53 Алена Несцер (да 18 гадоў) і Аляксандра Імбра-Прымава (да 25 гадоў).

Пераможцаў ушанавалі ў Доме літаратара. Лаўрэатам конкурсу ўручаны дыпломы Мінскага гарадскога аддзялення СПБ і падарункі. Граматамі адзначаны таксама найбольш актыўныя настаўнікі сталічных школ.

Па выніках конкурсу ў кніжнай серыі "Мінскія маладыя галасы" будзе выдадзены альманах "Маладзік", які пазнаёміць чытачоў з лепшымі творамі лаўрэатаў.

Духоўныя абсягі

Уладыка Кірыл уручае А. Статкевічу-Чабаганаву ўзнагароду.

Статкевічу-Чабаганаву — спецыяльны прыз

Барыс АЛЯХНОВІЧ

XI царкоўна-грамадская выстаўка-форум "Праваслаўная Русь — да Дня народнага адзінства" прайшла ў Маскве. Удзельнічала ў ёй і беларуская дэлегацыя, у склад якой уваходзілі выканаўчы дырэктар Выдавецтва Беларускага Экзархата Уладзімір Грозаў і вядомы даследчык дваранскіх родаў, дзеяч культуры Анатоль Статкевіч-Чабаганаў.

У межах выстаўкі-форуму адбылося ўрачыстае ўручэнне дыпломаў і памятных прызоў лаўрэатам VII адкрытага конкурсу выданняў "Асвета праз кнігу", які праводзіцца па блаславенні Свяцейшага Патрыярха Маскоўскага і ўсяе Русі Кірыла з мэтай аб'яднання ўсіх царкоўных і свецкіх выдавецтваў па выяўленні выданняў і праграм, што адпавядаюць высокім маральным ідэалам духоўнай асветы і патрыятычнага выхавання, а таксама дзеля прыцягнення грамадскай увагі і выдавецкай цікаўнасці да выхавання падрастаючых пакаленняў на сапраўдных хрысціянскіх каштоўнасцях.

Сярод выданняў, прадстаўленых на конкурс, вялікі рэзананс выклікалі тры тамы "Я — сын Ваш. Летопись белорусской шляхты" А. Статкевіча-Чабаганава, што пабачылі свет у Выдавецтве Беларускага Экзархата. І як вынік — прысуджэнне спецыяльнага прыза конкурсу "За захаванне духоўнай і культурнай спадчыны".

Выданнем "Я — сын Ваш" зацікавіўся і сам Уладыка ўсяе Русі. Ён спыніўся, каб уважліва пазнаёміцца з імі. "О, дык у іх цэлая гісторыя дваранства!" — у захапленні ўсклікнуў Свяцейшы Патрыярх.

Вялікая княгіня Марыя Уладзіміраўна таксама вельмі высокай думкі пра работу А. Статкевіча-Чабаганава. Яна ўручыла даследаванне "Я — сын Ваш" старшыні Дзяржаўнай думы Расіі Сяргею Нарышкіну, які з'яўляецца старшынёй гістарычнага таварыства Расійскай Федэрацыі.

Да ведама

Зноў II Нацыянальная…

На гэты раз — музычная.
У мінулую пятніцу на прэс-канферэнцыі ў Музеі Уладзіміра Мулявіна Беларускай дзяржаўнай філармоніі быў дадзены старт II Нацыянальнай музычнай прэміі.
Яе арганізатары — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і ЗАТ "Сталічнае тэлебачанне".

Ірына ТУЛУПАВА

Фактычна распачаўся першы этап конкурсу, калі можна накіроўваць свае заяўкі на ўдзел у 19 аб'яўленых намінацыях. У параўнанні з мінулым годам іх спіс пашыраны і ўдакладнены — дзеля таго, каб максімальна рэалізаваць асноўную мэту конкурсу. Як зазначыў першы намеснік міністра культуры Беларусі Уладзімір Карачэўскі, спаборніцтва праводзіцца ў мэтах развіцця нацыянальнага эстраднага музычнага мастацтва, стварэння ўмоў для прасоўвання творчасці таленавітых беларускіх эстрадных выканаўцаў, кампазітараў-песеннікаў, аранжыроўшчыкаў, прадзюсараў.

Сёлета ў конкурс унесены значныя змены. Па-першае, з самой назвы спаборніцтва зніклі словы "ў галіне эстраднага мастацтва". Такім чынам пашырыліся межы Нацыянальнай музычнай прэміі. Конкурс праводзіцца ў два (а не ў тры, як было раней) этапы: вынікі будуць падведзены на гала-канцэрце ў Палацы спорту 12 снежня. З'явіліся новыя намінацыі, якіх раней не было. Да прыкладу, "Лепшая песня (музычны альбом) для кіно, тэлебачання". Намінацыя "Лепшы выканаўца" цяпер будзе разглядацца з улікам музычных жанраў: лепшы поп-, рок-, джаз-, а таксама этна-фольк-выканаўца. Намінацыя "Лепшы кампазітар" заменена на "Лепшы аўтар музыкі", адпаведна "Лепшы паэт-песеннік" на "Лепшы аўтар слоў". Ну, а галоўныя з усіх — "Лепшая песня года", "Лепшая беларускамоўная песня года", "Адкрыццё года". "Па кожнай з 19 пазіцый будуць вызначаны не менш пяці намінантаў", — запэўніў намеснік генеральнага дырэктара Сталічнага тэлебачання Павел Каранеўскі. Пераможцаў вызначыць журы конкурсу (старшыня — мастацкі кіраўнік ансамбля "Сябры", народны артыст Беларусі Анатоль Ярмоленка) шляхам тайнага галасавання. Асноўныя крытэрыі адбору — мастацкая і грамадская значнасць твора.

Упершыню конкурс прайшоў у 2011 годзе. Па яго выніках былі выдадзены дыскі "Нацыянальная музычная прэмія", куды ўвайшлі песні-пераможцы, і "Залатая калекцыя беларускай песні". З соцень песень XX стагоддзя, прадстаўленых для галасавання Маладзёжным тэатрам эстрады і тэлеканалам СТБ, гледачы выбралі 35 кампазіцый. Сярод іх — "Александрына", "Алеся", "Бывайце здаровы", "Вераніка", "Гаю мой, не кліч", "Горыч-ягада", "Завушніцы", "Зорка Венера" ды іншыя. Сёлета плануецца прадоўжыць складанне "залатой калекцыі" — у планунемы дыск будуць уключаны шырокавядомыя беларускія песні на рускай мове.

Літабсягі

Вечар памяці Рыгора Сакалоўскага

У Доме літаратара 26 лістапада ў 18.30 збяруцца тыя, хто ведаў Рыгора Сакалоўскага — як творцу, таварыша, сябра… Згадаць, якім ён быў, і пачуць яго слова — у вершах і песнях.

Алеся АРЫЦКАЯ

На вечары памяці "Гэты шлях завешчаны мне лёсам", арганізаваным па ініцыятыве Леаніда Нікольскага, заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь і блізкага сябра Рыгора Сакалоўскага, прагучыць вялікая колькасць лірычных ваенных песень, напісаных на словы паэта.

Жыццё Рыгора Сакалоўскага было звязана з арміяй. Пасля заканчэння факультэта журналістыкі Львоўскага вышэйшага ваенна-палітычнага вучылішча і рэдактарскага аддзела Ваенна-палітычнай акадэміі імя У. І. Леніна ён служыў у Паветрана-дэсантных войсках, выконваў інтэрнацыянальны абавязак у Афганістане, дзе разам з калектывам 1 студзеня 1980 г. выдаў газету "Гвардейская доблесть". Дзесяць год (1989 — 1999) быў галоўным рэдактарам газеты "Во славу Родины". У 1999-м выбраны намеснікам Мінскай арганізацыі журналістаў. З 2000 года — першы намеснік старшыні Беларускага саюза журналістаў.

У 2005 г. Р. Сакалоўскі быў выбраны старшынёй Мінскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Аўтар шматлікіх паэтычных зборнікаў (у тым ліку "Афганская тетрадь", "Зарево души", "В судьбе и сердце", "Счастье земное", "И век с тобою не расстанусь", "Услышь мой голос", "Мозаика чувств") і песень, музыку да якіх напісалі вядомыя кампазітары І. Лучанок, Э. Ханок, Э. Зарыцкі, Л. Захлеўны.

Рыгор Сакалоўскі з'яўляецца лаўрэатам спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За высокія творчыя дасягненні ў сферы культуры і мастацтва", літаратурнай прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі і прэміі Беларускага саюза журналістаў "Залатое пяро". Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь. Узнагароджаны медалём "За баявыя заслугі".

У вечары, прысвечаным памяці Рыгора Сакалоўскага, плануюць узяць удзел родныя і сябры журналіста, заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь "Узорна-паказальны аркестр Узброеных сіл", начальнік ваенна-аркестравай службы Узброеных сіл, начальнік узорна-паказальнага аркестра Узброеных Сіл Беларусі, заслужаны артыст Беларусі палкоўнік Сяргей Касцючэнка. Таксама завітаюць народны артыст СССР і Рэспублікі Беларусь Ігар Лучанок, народныя артысты Рэспублікі Беларусь Эдуард Ханок і Эдуард Зарыцкі, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Леанід Нікольскі, Аляксандр Саладуха, Жанна Піваварава, аўтар-выканаўца Леанід Шурман, Максім Качаткоў, Улад Нікольскі і інш. Вядучая — Ларыса Грынько. За ўсімі званнямі ды пасадамі — сапраўдныя сябры, якія памятаюць і любяць.

Арт-лінія

Вялікая руская опера на сцэне Вялікага тэатра

Сёння ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь — чарговая прэм'ера. Новую рэдакцыю оперы "Князь Ігар" Аляксандра Барадзіна падрыхтавала надзвычай цікавая пастановачная каманда.

Вольга НІКАЛАЕЎСКАЯ, фота прадастаўлена НАВТ оперы і балета РБ

Мінулай пастаноўцы "Князя Ігара" споўнілася ўжо 16 гадоў, таму прыспеў час капітальна абнавіць спектакль, які ў 1996 годзе ажыццявіў рэжысёр Юрый Аляксандраў. Сёння Юрый Ісакавіч — народны артыст Расіі, мастацкі кіраўнік і дырэктар Камернага музычнага тэатра "Санктъ-Петербургъ Опера", мэтр опернай рэжысуры, на рахунку якога больш як 250 спектакляў у лепшых тэатрах свету.

"Князя Ігара" Аляксандраў ставіў за час сваёй прафесійнай кар'еры далёка не аднойчы, аднак мінскі спектакль апынуўся для яго першым вопытам работы з гэтым матэрыялам: "Я больш як дзесяць разоў звяртаўся да оперы "Князь Ігар". Магу з упэўненасцю сказаць, што тэмы, закладзеныя ў спектаклі, я дастаткова сур'ёзна пераасэнсаваў для сябе. У першую чаргу гэта спектакль менавіта пра рускіх людзей. Падчас рэпетыцый у Вялікім тэатры Беларусі мы працавалі над тым, як паказаць усіх персанажаў у развіцці. Яраслаўну — ад юнай жанчыны, якая абсалютна ашаломленая рашэннем мужа пайсці на вайну, і да палітыка, вымушанага ў адзіночку кіраваць дзяржавай. Самога Ігара — ад лідара, што не ведае сумненняў, да старца, які вярнуўся на сваю зямлю пасля страшнага палону і ўцёкаў.

Вельмі важна, каб персанажы развіваліся, менавіта гэтаму была прысвечаная наша рэпетыцыйная праца. Мы і паспрабавалі знайсці ў спектаклі правільную інтанацыю. Пры тым, што пачыналі працу над ім з самага пачатку. Калі я прыступіў да рэпетыцый, зразумеў: нічога з таго, што мы рабілі раней, не застаецца. Таму, мабыць, для мяне "Князь Ігар" у Вялікім тэатры Беларусі — гэта новая рэдакцыя, прынцыповае пераасэнсаванне матэрыялу, новае разуменне ўсяго назапашанага жыццёвага вопыту".

У адрозненне ад першай рэдакцыі "Князя Ігара", цяпер музычным кіраўніком спектакля стаў заслужаны артыст Расіі, дырыжор Вялікага тэатра Расіі, запрошаны дырыжор Лонданскай каралеўскай оперы (Ковент-Гардэн) Павел Сарокін. Разам з мастаком-пастаноўшчыкам Людмілай Ганчаровай, хормайстрам-пастаноўшчыкам народнай артысткай Беларусі Нінай Ламановіч і вядучымі салістамі тэатра яны склалі бліскучы ансамбль, вынікам работы якога проста неабходна пацікавіцца!

Повязі

«Вясна» Пурвітыса завітала ў Мінск

У Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь пачала працу выстаўка адной карціны выбітнага латвійскага жывапісца XX стагоддзя Вільгельма Пурвітыса "Вясна", прымеркаваная да Дня незалежнасці Латвіі (18 лістапада). Выстаўка арганізавана Латвійскім Нацыянальным мастацкім музеем (Рыга) пры ўдзеле і падтрымцы Пасольства Латвійскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь і Нацыянальным мастацкім музеем Рэспублікі Беларусь.

Аляксандра ДВАРЭЦКАЯ

Па словах Гундэгі Цаберэ, куратара выстаўкі і захавальніцы калекцыі Латвійскага Нацыянальнага мастацкага музея, Вільгельм Пурвітыс — класік нумар адзін у Латвіі. Менавіта таму да сённяшняга дня яго работы ніколі не выстаўляліся на тэрыторыі Беларусі: для перасоўвання твораў мастакоў такога маштабу патрэбны спецыяльныя ўмовы, а гэта дастаткова дорага. Таксама яна патлумачыла, чаму ў Мінск прыехала менавіта "Вясна":

— Мы імкнуліся выбраць тую работу, якая найбольш ярка адлюстроўвае асаблівасці творчасці мастака. Ранняя вясна атрымлівалася ў Пурвітыса лепш за ўсё. У Латвійскім Нацыянальным мастацкім музеі можна паглядзець пастаянную экспазіцыю твораў Вільгельма Пурвітыса. Мне з яго работ больш за ўсё падабаюцца "Восень" і "Квітнеючыя яблыні".

Вільгельм Пурвітыс — выдатная асоба свайго часу, чалавек з вялікім аўтарытэтам у грамадстве, які быў і застаецца неразгаданай загадкай. Майстар пісаў прыроду Латвіі ў розныя часы сутак і года, але асабліва праславіўся як "псіхолаг" і "фізіёлаг" снегу. "Партрэт снегу" стварaўся мастаком на працягу ўсяго творчага жыцця. Ён выкарыстоўваў дзіўныя разнастайныя сродкі — ад стрыманага рэалізму да адкрытай экспрэсіі формы, колеру і фактуры. Мастак вучыўся ў іншых аўтараў і самой прыроды роднай зямлі, ён стварыў уласны почырк і толькі яму ўласцівую стылістыку гэтага "партрэта". Ужо пры жыцці Пурвітыс стаў знакамітым, не раз выйграваў міжнародныя стыпендыі, яго выстаўкі праходзілі ў Берліне, Вене і іншых еўрапейскіх гарадах. Мастак з'яўляецца заснавальнікам і рэктарам першай у гісторыі Латвіі Акадэміі мастацтваў у Рызе.

Аднак лёс творчай спадчыны Вільгельма Пурвітыса вельмі трагічны — лепшая частка яго работ загінула падчас Другой сусветнай вайны. У Латвійскім Нацыянальным мастацкім музеі можна пабачыць толькі каля сотні твораў.

Па ініцыятыве Латвійскага Нацыянальнага мастацкага музея і пры падтрымцы мецэнацкіх кампаній у студзені 2008 года была заснавана прэмія імя Пурвітыса: кожныя два гады эксперты і спецыяльнае журы прысуджаюць яе майстру, які зрабіў найбольшы ўнёсак у развіццё нацыянальнага мастацтва Латвіі.

З-пад пяра

➤ На пасяджэнні Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у першым чытанні прыняты папраўкі ў закон, які датычыць народных промыслаў. Закон пра народнае мастацтва, народныя промыслы (рамёствы) у нашай краіне быў прыняты больш як 10 гадоў таму, але з тых часоў праваўжывальная практыка істотна змянілася. Прыняцце паправак шмат у чым палегчыць дзейнасць рамеснікаў і ў канчатковым выніку паспрые развіццю ў Беларусі ўязнога турызму. Дарэчы, гэты законапраект прапануе пашырыць кола тых, хто зможа займацца народнымі рамёствамі. Гаворка ідзе пра індывідуальных прадпрымальнікаў і арганізацыі народных промыслаў, якія заменяць адпаведныя прадпрыемствы. Пры гэтым для тых і другіх прадугледжана дзяржпадтрымка.

Міра ІЎКОВІЧ

➤ Днямі ў Віцебскай абласной бібліятэцы імя У. І. Леніна адбыўся Міжнародны "круглы стол" "Сучасныя бібліятэкі: грані супрацоўніцтва". Партнёрства кніжніц з розных краін стала адной з асноўных тэм сустрэчы бібліятэкараў з Беларусі і Пскоўскай вобласці Расіі. Удзельнікі абмеркавалі доўгатэрміновыя праграмы развіцця сваіх устаноў, планы сумеснай дзейнасці, падзяліліся стратэгіямі работы з рознымі катэгорыямі чытачоў і паспяховага існавання ва ўмовах сучасных рэалій. Падчас "круглага стала" былі прэзентаваныя выданні РВУ "Выдавецкі дом "Звязда", а таксама біябібліяграфічны паказальнік "Аляксей Дудараў".

Ала МІХАЛЬЧЫК

➤ У рамках Года кнігі ў Гомелі праходзіць фестываль краязнаўчай кнігі і інфармацыі, прымеркаваны да Дня вызвалення горада ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. За апошнія 10 гадоў у Гомелі, паводле дадзеных Нацыянальнай кніжнай палаты, убачыла свет больш як дзве тысячы выданняў. Сёлета тут выйшла больш як 300 кніг. Аднак далёка не ўсе з іх добра вядомыя. Фэст праводзіцца з мэтай папулярызацыі мясцовых выданняў, у тым ліку і перыядычных. Удзел у ім бяруць выдаўцы, літаратары, навукоўцы, педагогі, краязнаўцы, бібліятэкары, прадстаўнікі рэгіянальных СМІ. У бібліятэках пройдуць прэзентацыі новых кніг, выстаўкі друкаванай прадукцыі гомельскіх выдавецтваў і прэсы, сустрэчы чытачоў з мясцовымі аўтарамі.

Раіса МАРЧУК

➤ У Беларускім рэспубліканскім тэатры юнага гледача адбылася дабрачынная акцыя Чэшскага Пасольства ў нашай краіне, групы "Солнечный круг" і Мінскага міжнароднага жаночага клуба жонак паслоў, дыпламатаў і замежных прадстаўнікоў у Рэспубліцы Беларусь. Для дзяцей-сірот і дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця было наладжана сапраўднае свята. Маленькія госці тэатра змаглі не толькі паласавацца смачнымі пачастункамі, але і паглядзець выстаўку арыгінальных фотаработ Станіслава Карбановіча, арганізаваную мастачкай Аксанай Аракчеевай. Разам з героямі спектакля "Брык і Шуся шукаюць лета" гледачы знайшлі новых сяброў, а тэатр пакідалі з добрым настроем і кніжкай-размалёўкай паводле спектакля ў падарунак.

Кіра МУРАЎСКАЯ

Фотасакрэты Міхася Міцкевіча

Мастацкая галерэя Пухавіцкага раённага краязнаўчага музея запрашае наведаць фотавыстаўку малодшага сына Якуба Коласа Міхася Міцкевіча, прымеркаваную да 130-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі.

Аляксандра ВАСІЛЬЕВА, фота аўтара

Для сапраўдных знаўцаў творчасці Якуба Коласа не сакрэт, што Пухавіччына доўгі час заставалася адным з самых улюбёных месцаў адпачынку паэта і яго сям'і. Паселішчы Мар'іна Горка, Талька, Загібелька, Падбярэжжа, Вусце, Беразянка, Балачанка… Гэтыя мясціны не раз натхнялі Песняра на новыя творы, напаўнялі яго жыццёвай энергіяй. Тут ён напісаў паэму "Рыбакова хата", апавяданне "Між дзвюх рэчак", "Вусце", "Вусцянскі гурт".

Кожны лістапад прыносіць на Пухавіччыну не толькі дажджы і смугу, але і вялікую колькасць вершаў Якуба Коласа, якія чуваць у бібліятэках і школах раёна: так праходзяць "Каласавіны" — святочныя мерапрыемствы, прымеркаваныя да дня народзін паэта. Гэта заўсёды прыемная культурніцкая падзея для раёна, бо менавіта такім часам Пухавіччына сустракае гасцей — вядомых пісьменнікаў і паэтаў. На святочныя чытанні завіталі такія майстры мастацкага слова, як Мікола Мятліцкі і Мікола Маляўка, Генрых Далідовіч, а таксама малодшы сын Якуба Коласа Міхась Канстанцінавіч з нявесткай Аляўцінай Цімафееўнай і ўнучкай Марыяй. Яны, а таксама дырэктар Пухавіцкага раённага музея Аляксандр Прановіч, прысутнічалі на ўрачыстым адкрыцці мемарыяльнай дошкі Песняру.

— Я лічу, што ў сучаснай Беларусі ў адносінах да Якуба Коласа нічога не змянілася, — адзначае Міхась Канстанцінавіч. — Аднак тэлебачанне вельмі адбівае моладзь ад кнігі. Трэба, каб перадавалі чытанні лепшых твораў, класічную музыку. Ёсць, канечне, такія каналы, але іх мала. Народнай песні таксама не чуваць, а яна павінна гучаць, як і творы найвыдатнейшых кампазітараў: Моцарта, Бетховена, Чайкоўскага. Павінны гучаць не толькі беларускія народныя песні, але і ўкраінскія, польскія, рускія рамансы, італьянскія, неапалітанскія песні… Гэтай музыкі няма, а ідзе непатрэбшчына, рэдка калі харошая песня прабіваецца. Аднак гэта ж выхаванне культуры чалавека, яго адчування прыгажосці. Вось гэта важна! І дасягнуць яго можна толькі ў эстэтычным развіцці чалавека праз мастацтва, дойлідства і літаратуру.

Сучасная Пухавіччына слынная не толькі "Каласавінамі": Пухавіцкі раённы краязнаўчы музей ужо не адзін год прапануе экспазіцыю "Якуб Колас: прырода і людзі роднага краю", дзе можна бліжэй пазнаёміцца з асаблівасцямі жыцця творцы на гэтай зямлі: пабачыць фотаздымкі з сямейных архіваў, асабістыя рэчы.

Менавіта ў мастацкую галерэю Пухавіцкага раённага музея і прывёз сваю выстаўку Міхась Канстанцінавіч. Да 10 снежня ў кожнага ёсць унікальная магчымасць паглядзець на фотаздымкі, зробленыя сынам знакамітага паэта на зямлі, дзе адпачываў Якуб Колас.

— Выстаўка прымеркавана да 130-годдзя Якуба Коласа. Яе галоўная мэта — раскрыць вобраз паэта, паказаць яго бліжэйшае атачэнне, бо людзі цікавяцца, пытаюцца пра яго дзяцей, унукаў, чым яны займаюцца. А так паглядзяць на здымкі — адразу ўсё бачна. Магчыма, гэта фотавыстаўка не апошняя, — распавёў Міхась на адкрыцці.

Міхась Міцкевіч, навуковец у галіне апрацоўкі металаў, доктар тэхнічных навук, майстар спорту СССР па стэндавай стральбе, яшчэ ў дзяцінстве зацікавіўся фатаграфіяй:

— У сёмым класе я пайшоў у Палац піянераў — у гурток фотааматараў. Там атрымаў першыя парады і зрабіў першыя фатаграфіі. Тады ў мяне апарата не было, у старэйшых братоў пазычаў "Zeiss-Ikon", які бацька прывез з Парыжа. Больш ні на якія курсы не хадзіў, усё асвойваў сам. Перад вайной я зрабіў некалькі добрых фотаздымкаў, частка іх захавалася. У гэтым музеі ў зале з экспазіцыяй, прысвечанай Якубу Коласу, ёсць мой фотаздымак брата Юркі са стрэльбамі на спаборніцтвах. Здымаў і бацьку з маці, гэта 1941 год.

А вось пасля вайны, у 1945-м, я набыў "ФЭД" з добрым нямецкім аб'ектывам. Потым былі "Exakta", "Киев" з наборам оптыкі. Цяпер апараты ў мяне таксама ёсць, але больш з імі не працую. Дома сотні плёнак, нават не ўсе надрукаваныя, добрая калекцыя слайдаў. Цікавыя фотаздымкі з акадэмічных дэманстрацый, са спартыўных спаборніцтваў, дзе я ўдзельнічаў — усё гэта гісторыя. А яшчэ мне дзесьці ў 1960-м даручылі зрабіць фотаздымкі ўсіх супрацоўнікаў інстытута на прафсаюзныя білеты.

Ёсць у фотамайстра і свае сакрэты:

— Для партрэта лепш выкарыстоўваць чорна-белую плёнку — каляровая не так вызначае характар. На каляровых здымках павінна быць прырода.

Вачыма часу, або Размова з мінулым…

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1.)

Ёсць звесткі, што пасля дзейнасці ў шэрагах Грамады М. Машара спачатку выяўляў паланафільскую арыентацыю, сімпатызаваў ідэям Цэнтрасаюза з яго заснавальнікамі А. Луцкевічам і Р. Астроўскім, а затым зблізіўся з прадстаўнікамі Беларускай хрысціянскай дэмакратыі. Відаць, адсюль і асаблівасці ўнутранай супярэчлівасці, пэўны налёт стыхійнасці эмацыянальна-пачуццёвага настрою і пафасу, эстэтычная няроўнасць творчасці паэта, за што яго крытыкавалі А. Салагуб, М. Танк, некаторыя іншыя прадстаўнікі радыкальна-рэвалюцыйнай ідэйна-мастацкай арыентацыі.

Шэраг твораў М. Машары 1930-х гадоў выявіў элегічныя матывы, характэрныя адзнакі медытатыўнага мыслення. Напрыклад, у вершы "Едзе шпарка там хтось па дарозе..." паэт імкнецца асэнсаваць праблему суадносін вечнага і часовага, далекасяжнага і хуткацечнага ў жыцці чалавека. А ў вершы "Тадую песні без адрыву..." ён задумваецца над тэмай паэта і паэзіі, намагаецца спазнаць асновы духоўна-мастацкага акту, тэхналогію нараджэння твора. У гэты час у творчасці М. Машары зараджаецца новы для яе струмень — гарадская тэматыка. Паэт звяртаецца таксама да лірычна-інтымнай тэмы (нізка вершаў "Ёй").

У 1930-я гады М. Машара выдаў паэмы "Вяселле" (1934), "Смерць Кастуся Каліноўскага" (1934) і "Матчына горка" (1936), а таксама "драматычны абразок у двух адслонах" "Вось тут і зразумей…" (1933), "сцэны з сялянскага жыцця" "Чорт з падпечча" (1936) і "драму ў трох актах з жыцця вясковай моладзі" "Лёгкі хлеб" (1936). У гэтых творах асэнсаванне грамадскіх і сацыяльна-бытавых праблем і супярэчнасцей спалучаецца са зваротам да нацыянальна-гістарычнага і фальклорнага матэрыялу. Напрыклад, паэма "Вяселле" цалкам прысвечана апісанню вясельнага абраду на вёсцы, які паўстае ў рамантычна-ідэалізаваным асвятленні. Яна ў характэрнай паслядоўнасці выяўляе сустрэчу сватоў жаніха, прыбіранне дружкамі нявесты і яе выкуп, нашчадную застольную бяседу ("Тут і жарты, і прамовы, Па-мужыцку, як вядома, — Бесталкова, ды вясёла".), спевы, танцы, пераезд вяселля да маладога і г. д.

У паэме "Смерць Кастуся Каліноўскага" раскрываюцца заключныя карціны паўстання 1863 — 1864 гадоў, абмалёўваецца турэмнае зняволенне Каліноўскага, яго цяжкі роздум у астрожнай камеры, "вайсковы суд". Каліноўскі паўстае ў творы М. Машары як цэльная, каларытная натура, буйная гістарычная асоба, яркі беларускі рэвалюцыянер-дэмакрат. Ён перажывае, што не здолеў да канца абудзіць народ, падняць яго на барацьбу. Нацыянальны герой беларусаў цвёрда перакананы ў тым, што барацьбы за свабоду і справядлівасць не спыніць, праўда пераможа. Заклікае народ не гнуцца перад прыгнятальнікамі, каваць "новы лёс з сабою ў згодзе", абяцае дапамагаць барацьбітам за волю нават "з-за свету", будучы мёртвым.

Несумненна, ідэйна-мастацкі змест паэм "Вяселле", "Смерць Кастуся Каліноўскага" і "Матчына горка" садзейнічаў развіццю гістарычнай памяці шырокага чытача і ў цэлым яго духоўнанацыянальнай самасвядомасці, актывізацыі народна-патрыятычнага руху ў Заходняй Беларусі.

Пасля аб'яднання Беларусі ў верасні 1939 года М. Машара пэўны час працаваў загадчыкам аддзела народнай асветы Шаркоўшчынскага раёна. Ён удзельнічаў у рабоце Народнага сходу ў Беластоку, а таксама сесіі Вярхоўнага Савета СССР, на якой прымалася рашэнне аб уключэнні Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны ў склад Савецкага Саюза. Падчас вайны паэт працаваў у франтавым і партызанскім друку — у газетах "Звязда", "Савецкая Беларусь", "Партызанскае слова", на радыё, пісаў артыкулы, нарысы, фельетоны. Пасля вайны — у часопісе "Полымя", "Настаўніцкай газеце", "Калгаснай праўдзе". Выдаў зборнікі "Беларусі" (1944), "Праз навальніцы" (1948), "Урачыстасць" (1952) і інш., якія засведчылі паглыбленне яго ідэйна-мастацкага мыслення, рост творчага майстэрства. Творчасць М. Машары ўзбагацілася ў плане праблемна-тэматычнага зместу вершаў і паэм, а таксама мастацкастылявой палітры. Яна была скіравана да раскрыцця актуальных праблем жыцця грамадства, велічы і хараства духоўна-маральнага свету сучасніка і характарызавалася натуральнасцю перажыванняў лірычнага героя, напружаным эмацыянальна-пачуццёвым пафасам, светлай настраёвасцю.

Праўда, на многіх вершах паэта гэтага часу адчуваецца налёт ілюстрацыйнасці і дэкларацыйнасці, характэрнай рытарычнай зададзенасці. Ім не стае звычайнага мастацкага аналізу, індывідуальна-аўтарскага асэнсавання складаных і супярэчлівых працэсаў рэчаіснасці. Але тады гэтым грашылі многія беларускія і не толькі беларускія аўтары.

У 1960 — 1970-я гады М. Машара звяртаецца да жанру прозы. Яго пяру належаць раманы-хронікі "Крэсы змагаюцца" (1966), "Сонца за кратамі" (1968) і "Лукішкі" (1970), якія склалі трылогію, а таксама раманы "Ішоў дваццаты год" (1973), "І прыйдзе час…" (1975), кніга ўспамінаў "Старонкі летапісу" (1975).

Трылогія М. Машары носіць аўтабіяграфічны характар і ахоплівае падзеі 1920-х гадоў. Выкарыстоўваючы шматлікія гістарычныя дакументы, а таксама матэрыялы перыядычнага друку, пісьменнік адлюстроўвае рост духоўнай самасвядомасці народа Заходняй Беларусі, уздым яго сацыяльна-палітычнай і нацыянальна-патрыятычнай актыўнасці, развіццё ў "забраным краі" вызваленчага руху.

Раманы-хронікі М. Машары ахопліваюць падзеі, якія разгортваюцца пераважна на Шаркоўшчыне, а таксама ў Глыбокім і Вільні. Яны раскрываюцца ў канкрэтных гістарычных фактах і асобах. Цэнтральны герой трылогіі — Максім Шамрай — выяўляе галоўныя этапы жыццёвай біяграфіі самога пісьменніка, асаблівасці развіцця і пасталення яго як асобы, раскрыцця духоўна-маральнага свету, чалавечых якасцей. Гэта шчыры і сумленны беларус, мужны і самаадданы змагар за інтарэсы народа.

Трэба сказаць, трылогія вызначаецца вялікай колькасцю персанажаў — як рэальных гістарычных асоб, так і выдуманых. Яны абмалёўваюцца ў розных жыццёвых стасунках і грамадскіх абставінах, выяўляючы той ці іншы аспект заходнебеларускай рэчаіснасці.

Удалымі, па-мастацку пераканаўчымі ў трылогіі з'яўляюцца апісанні масавай забастоўкі рабочых, працы беларускіх паслоў у польскім сейме, цяжкіх астрожных будняў на Лукішках Максіма Шамрая, Сяргея Целіцы, Андрэя Рынды і іншых палітзняволеных, іх барацьбы з турэмнай адміністрацыяй, літаратурнага руху ў краі, супрацьстаяння розных ідэйна-мастацкіх пазіцый і напрамкаў і г.д.

Раманы-хронікі М. Машары вызначаюцца глыбокім і праўдзівым адлюстраваннем многіх грамадска-сацыяльных падзей і працэсаў, ёмістасцю карцін і малюнкаў, яскравымі вобразамі ўдзельнікаў народна-патрыятычнага руху. Яны выявілі складанасць і супярэчлівасць заходнебеларускіх грамадска-сацыяльных варункаў, канкрэтных чалавечых характараў і лёсаў.

Творчасць Міхася Машары — значная старонка ў гісторыі айчыннай літаратуры XX стагоддзя. Яна праўдзіва выявіла рост духоўнай самасвядомасці беларускага народа, раскрыла складаныя этапы яго развіцця і самасцвярджэння, адлюстравала важныя грамадска-сацыяльныя падзеі і пераўтварэнні.

Уладзімір Бяразеў:

«Мы дзелім пісьменнікаў толькі на таленавітых і бяздарных»

Чарговы госць "ЛіМ-гасцёўні" — Уладзімір Бяразеў, паэт, эсэіст, перакладчык, публіцыст, галоўны рэдактар вядомага расійскага літаратурнага часопіса "Сибирские огни". Часопіс заснаваны ў сакавіку 1922 года. За гэты час на яго старонках друкаваліся творцы, якія сталі вядомымі далёка за межамі Сібіры, у тым ліку і нашыя суайчыннікі. Да ўласнага 90-годдзя рэдакцыя падрыхтавала адметны зборнік "Поэты "Сибирских огней", які Уладзімір Аляксеевіч прэзентаваў нашай газеце.

Тацццяна СІВЕЦ,
фота Кастуся Дробава

Уладзімір Бяразеў: Гэта ўнікальнае выданне апошняга дзесяцігоддзя — тут сабраныя лепшыя паэты, якія на нашай планеце пішуць па-руску. І большасць з іх публікавалася ў "Сибирских огнях". Адараў, Алейнікаў, Анішчанка, Ахпашава… Яны пішуць на розных мовах, жывуць у розных краінах — ад Расіі да Амерыкі. І трэба разумець, што цэнтрам прыцягнення гэтых найвыдатнейшых творцаў стаў менавіта часопіс "Сибирские огни".

Тацццяна Сівец: Чаму?

У. Б.: Пытанне… Калі я заходзіў апошнім разам у рэдакцыю "Литературной газеты", мяне сустрэлі апладысментамі і воклічамі: "Да нас прыехаў галоўны рэдактар найлепшага ў Расіі літаратурнага часопіса!" Пры ўсёй сяброўскай іроніі, нешта ў гэтым ёсць. Чамусьці ў "Сибирские огни" сёння звяртаюцца паэты, якія жадаюць апублікавацца ў часопісе патрыятычнага, але не радыкальнага кшталту, не схільнага да маргінальнасці, які валодае шырынёй поглядаў і здольны аб'яднаць творцаў, што пішуць на рускай мове. Такая адкрытая пазіцыя "Сибирских огней" ідзе ад заснавання часопіса ў 1922 годзе як выдання, што яднае самыя розныя нацыянальныя і літаратурныя кірункі. Вось прыклад: выбітны паэт Павел Васільеў, родам з Казахстана, які першыя вершы друкаваў менавіта на старонках "Сибирских огней", дазваляў сабе "пасвіць" Горкага, што, зрэшты і вырашыла лёс Паўла Мікалаевіча — ён быў замучаны ва ўзросце 27 гадоў на Лубянцы. Шырыня яго поглядаў, якая з аднаго боку далучала яго да Ясеніна, а з другога — да Мандэльштама, дазволіла яму стварыць адну з самых геніяльных рускіх паэм свайго часу — "Песня о гибели казачьего войска" — а было Паўлу Васільеву на той час 20 гадоў! І традыцыя намі наследуецца: у адрозненне ад Масквы, падзеленай на лагеры "нашых" і "нянашых", мы дзелім пісьменнікаў толькі на таленавітых і бяздарных, як бы рэзка гэта ні гучала. Калі чалавек напісаў варты твор, не важна, якіх палітычных поглядаў ён трымаецца.

Т. С.: А як жа сучасная літаратурная моладзь, якая зазвычай імкнецца да змагання і разбурэння каштоўнасцей папярэднікаў?

У. Б.: Нас перш за ўсё цікавяць наступныя пакаленні пісьменнікаў, незалежна ад іх месцажыхарства і ўзросту. Так, вы ведаеце пра Алену Брава, якая ўжо некалькі разоў друкавалася ў "Сибирских огнях", а цяпер патрапіла ў лонг-ліст Талстоўскай прэміі. А ці чулі вы пра адну з самых папулярных аўтарак нашага часопіса, якая жыве ў Мінску? І па статыстыцы нашага сайта, і па меркаваннях чытачоў — яна лепшая. Я не пабаюся параўнаць яе талент апавядальніцы з Чэхаўскім…

Т. С.: Хто ж гэта?

У. Б.: Наталля Валністая. Мы яе адкрылі і ўжо другі раз друкуем, атрымліваем захопленыя водгукі. А казаецца, у Беларусі яе пакуль не ведаюць.

Т. С.: Чаму, як вам здаецца, гэтая аўтарка звярнулася менавіта ў "Сибирские огни"?

У. Б.: Напэўна, справа якраз у нашых традыцыях, у аўтарытэце.

Т. С.: Не насцярожвала тое, што Наталля з'яўляецца прадстаўніцай іншай літаратуры — са сваімі законамі і каштоўнасцямі?

У. Б.: Гэта нас ніколі не палохала! Тувінскія, бурацкія, мангольскія, казахскія творцы… Культура Сібіры ўся зніткавана з самых розных культурных пластоў. Леанід Мартынаў, магу працытаваць, пісаў: "Не упрекай сибиряка, что у него в кармане нож. Ведь он на русского похож, как барс похож на барсука…" Дарэчы, магу прадэманстраваць *(са смехам выцягвае з кішэні сцізорык)*. Сібірак — чалавек, які не глядзіць на людзей, як масквіч: маўляў, "понаехали тут", шкодзяць этнічнай карціне. Сібіры хопіць на ўсіх. І той, хто прыехаў у Новасібірск, ужо ў другім пакаленні робіцца рускім…

Т. С.: Аднак пры гэтым там цудоўна пачуваецца беларуская дыяспара…

У. Б.: І беларуская, і ўкраінская…

Т. С.: Ваша творчая, выдавецкая, журналісцкая дзейнасць дапамагае сёння ацаніць усю важнасць менавіта друкаванай кнігі?

У. Б.: Мы абмяркоўвалі гэтае пытанне з калегамі з "Литературной газеты" і прыйшлі да высновы, што значэнне Слова — як духоўнай, а не друкаванай з'явы — з часам будзе толькі ўзрастаць. І сёння гэта відавочна, бо канкурэнцыя, агрэсіўнае асяроддзе і бязлітасная тэхнакратычная цывілізацыя робіцца пагрозай да ўсяго, што мы называем культурай. Культура найперш звязаная з мовай. Руская мова напоўнена вялікай колькасцю культурніцкіх сэнсаў, а значыць, калі мы яе не захаваем, то праз пару пакаленняў загінем усе. Так, друкаванае слова, у пэўным сэнсе, памірае, яно пераходзіць у сеціва, у электронныя кнігі, але не памяншае свайго ўплыву на розумы і сэрцы людзей. У Вялікабрытаніі ў мінулым годзе 50 працэнтаў кніг выдадзена ў электронным выглядзе. У Амерыцы — ужо амаль чвэрць. "Newsweek", маладзейшы за "Сибирские огни" на дзесяць гадоў, з першага студзеня 2013 года перастае выходзіць на паперы. Гэта нам "званочак" — рыхтуйцеся… Але трэба памятаць, што сапраўдных творцаў вельмі мала, пра іх трэба клапаціцца, трэба ствараць умовы, каб гэтыя 10-20 чалавек змаглі перадаць свой досвед, тое, чаму нас з маімі аднагодкамі, напрыклад, навучылі 80-я гады.

Т. С.: Хто павінен ствараць гэтыя ўмовы: літаратурныя часопісы, пісьменніцкія саюзы?..

У. Б.: Самі, перш за ўсё. Мой сын і зяць, абодва сур'ёзныя праграмісты, заўжды кажуць, што трэба манетызаваць усе нашыя дасягненні, каб той мільён сто тысяч клікаў у месяц на нашым сайце ператварыць у эканамічныя здабыткі. Але і з боку дзяржавы, якая клапоціцца пра маральнае і духоўнае здароўе сваіх грамадзян, мусіць быць дапамога. Я думаю, што мы падышлі да таго парогу, калі ўсеагульнае разуменне ўжо ёсць, а значыць, творца павінен нарэшце стаць шаноўным і патрэбным.

Т. С.: Дык што, занесці пісьменніка ў "Чырвоную кнігу", як каштоўны вымiраючы від?

У. Б.: Ні ў якім разе! Ад эпічных часоў, ад сярэднявечча — апавядальнік, сказiцель быў самым паважаным членам грамадства…

Т. С.: Аднак з таго часу роля пісьменніка крыху памянялася, як і стаўленне да яго.

У. Б.: Калі я прыходзіў у літаратуру на пачатку 80-х гадоў мінулага стагоддзя, усё яшчэ было інакш. У 90-я пісьменніцтва выкраслілі са спіса прафесій. Гэта няправільна і шкодна. У творцы мусіць быць адметны сацыяльны статус і заслужаная аплата сваёй працы — без гэтага ніяк. Напісанне сапраўднага твора часам пагражае нават душэўнаму і фізічнаму здароўю.

Т. С.: Што дапамагае вам вызначыць твор, варты публікацыі?

У. Б.: Па вялікім рахунку, вартасць вызначае чытач. Акрамя таго, сённяшнія фантастычныя магчымасці, якія нам дае інтэрнэт, дазваляюць нам пастаянна адкрываць новыя імёны, атрымліваць водгукі на твор. Але галоўнае — гэта меркаванне прафесіянала. Проста і надзейна.

Т. С.: Што трэба беларускаму пісьменніку, каб надрукавацца ў "Сибирских огнях"?

У. Б.: Забыцца пра ўсе свае званні і адчуць, што стварыў тое, што будзе цікава ўсёй планеце!

Даніна павагі

Ад полацкага прычала

Валянцін ЛУКША

Над Белай Руссю...

Над Белай Руссю —
Белы бусел
З даверам выпрастаў крыло.
А гэта значыць,
Белай Русі
Прасцяг ашчодраны святлом.
Над Белай Руссю —
Белы бусел
Ладуе спраўнае гняздо.
А гэта значыць,
Белай Русі
Жыць, нібы поўны песень дом.
Над Белай Руссю —
Белы бусел
Галубіць прагных птушанят.
А гэта значыць,
Белай Русі
Не ведаць чорных бур і страт.
Над Белай Руссю —
Белы бусел
З буслiхай ў вышыні нябёс.
А гэта значыць,
Белай Русі
Наканаваны шчасны лёс.

Да 75-годдзя Валянціна Лукшы

У маёй хатняй бібліятэцы ёсць кніга "Пяцьдзесят чатыры дарогі" пра беларускіх пісьменнікаў. Але дарагая яна мне не толькі зместам, а дарчым надпісам з пажаданнем "гойстрага пяра" і подпісам "Валянцін Лукша, Уладзімір Багдановіч". Кніга была падорана на маё дваццацігоддзе, і для маіх бацькоў і равеснікаў, якія сабраліся за сціплым сталом, найярчэйшай падзеяй было, што віншаваць мяне прыйшоў знакаміты паэт з сябрам.

Валянціна Лукшу ў Полацку і Наваполацку ведалі, здаецца, усе. Прыгожы, статны, з бархацістым пастаўленым голасам, прываблівай усмешкай, ён часта выступаў, ягоныя вершы гучалі на хвалях беларускага радыё, а славутая песня "Стаяць на рэйдзе нашы брыганціны" была шлягерам тых гадоў. Многія памяталі яго як былога навучэнца ляснога тэхнікума, сакратара камітэта камсамола Нафтабуда, супрацоўніка полацкай газеты "Сцяг камунізму".

Лукша быў першым старшынёй літаб'яднання "Крыніцы" пры наваполацкай газеце "Хімік", і менавіта з яго падачы там былі апублікаваныя першыя мае вучнёўскія радкі.

Усё сваё жыццё Валянцін Антонавіч верна і аддана служыў паэзіі. У любы час пры любым надвор'і і настроі галоўным для яго была творчасць. І ў свае амаль семдзесят пяць (на жаль, ён не дажыў да гэтай даты) ён захоўваў гэту лебядзіную вернасць паэтычным радкам, роднай мове, сваім полацкім вытокам.

Яго брыганціны ад полацкага прычала, ад спрадвечных дзвінскіх хваляў паплылі ў вечнасць, а нам засталіся радкі паэта, думкі і пачуцці сябра і сучасніка.

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

Нетры і ваколіцы прыгожага пісьменства

Беларускае літаратуразнаўства 2000-х

Той факт, што стратэгічнае бачанне перспектыў развіцця тэорыі літаратуры ў Беларусі супадае з вызначальнымі тэндэнцыямі разгортвання адпаведных даследаў у свеце, а галоўнае — мэтаскіраванае, паслядоўнае ўрэчаўленне гэтага бачання ў фундаментальных і прыкладных даследаваннях дазваляюць гаварыць пра нарастанне адмысловага "тэмпарытму" тэарэтыка-літаратурнага пошуку ў першае дзесяцігоддзе XXI ст.

Ірына ШАЎЛЯКОВА

Панарамнае ўражанне пра пошукі ў галіне тэорыі літаратуры побач са згаданымі раней выданнямі дазваляюць скласці так званыя кафедральныя зборнікі навуковых прац, з ліку якіх вылучаюцца працы кафедры тэорыі літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта "Актуальныя праблемы тэорыі літаратуры і фальклору" (2004, 2009), кафедры беларускай літаратуры Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М. Танка "Сучасны літаратурны працэс: тэндэнцыі і праблемы развіцця" (2010), зборнікі навуковых артыкулаў, матэрыялаў канферэнцый, што рэгулярна выдаюцца ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Я. Купалы: "Узаемадзеянне літаратур у сусветным літаратурным працэсе. Праблемы тэарэтычнай і гістарычнай паэтыкі" (2000), "Аўтар як праблема тэарэтычнай і гістарычнай паэтыкі" (2008) і інш.

Паводле іншай — "фенаменалагічнай" — логікі ў грунтоўных выданнях (навуковым рэдактарам якіх выступае М. Тычына) прадстаўляюся ў 2000-х плён працы аддзела тэорыі і гісторыі літаратуры Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі. Так, кніга "Літаратура пераходнага перыяду: тэарэтычныя асновы гісторыка-літаратурнага працэсу" (2007) прысвечана вывучэнню "пераходнага перыяду" як сацыякультурнага і мастацкага феномена, тэарэтычнае асэнсаванне якога, на думку М. Тычыны, "прыкметна адстала ад рэальнага эстэтычнага жыцця" з-за зніжэння "агульнаметадалагічнага ўзроўню, якое ўзнікла ў выніку супрацьстаяння акадэмічнага літаратуразнаўства і агрэсіўнага невуцтва дылетантаў". Збалансаваць тэмпы развіцця літаратурнай практыкі і яе тэарэтычнага вывучэння дапамагаюць раздзелы "Мастацкая рэфлексія беларускай літаратуры як фактар актывізацыі творчых пошукаў", "Постмадэрнізм і актуальныя праблемы нацыянальнай літаратуры", "Жанчына ў соцыуме: гендэрны аспект (па творчасці беларускіх паэтэс пачатку XXI ст.)". Надзвычай арыгінальныя ў канцэптуальным і стылёвым сэнсе вынікі мела намаганне Л. Кісялёвай "выпрабаваць магчымасці сучасных метадаў на несучасным літаратурным матэрыяле" — актуалізаваць нетрадыцыйныя для айчыннага літаратуразнаўства падыходы і канцэпцыі дзеля даследавання беларускай гумарыстычнай літаратуры XIX — пачатку XX стст.

У кнізе "Чалавечае вымярэнне ў сучаснай беларускай літаратуры" (2010) увага аўтарскага калектыву канцэнтруецца на "сацыяльна-арыентаваным вывучэнні літаратурнага працэсу ў яго суадносінах з актуальнымі задачамі выпрацоўкі нацыянальных, ідэалагічных і эстэтычных каштоўнасцей". Імкненне асэнсоўваць мастацтва слова менавіта ў сістэме каардынат "філасофіі літаратуры" паслядоўна ўвасаблялася не толькі ў яшчэ адным калектыўным выданні "Міждысцыплінарныя даследаванні актуальных праблем тэорыі літаратуры" (2011), але і ў манаграфічных працах "Карані і крона: Фальклор і літаратура" (2003) М. Тычыны, "Паэтыка беларускай літаратуры XX стагоддзя: суб'ектна-аб'ектныя суадносіны" (2010) Я. Гарадніцкага, "Новая літаратурная сітуацыя: змена культурнай парадыгмы" (2006), "Чалавек постмадэрну ў сучаснай беларускай літаратуры" Г. Кісліцынай (2010).

Калі паспрабаваць паглядзець на корпус тэарэтыка-літаратурных прац, а таксама доследаў з выразным тэарэтычным складнікам у "частотным" аспекце (каб вызначыць, якія праблемы найчасцей аказваліся ў фокусе ўвагі беларускіх даследчыкаў у першае дзесяцігоддзе XXI ст.), становіцца відавочна: пошук з прыкладна аднолькавай інтэнсіўнасцю вёўся ў рэчышчах агульнай, апісальнай (аўтаразнаўчай) і гістарычнай паэтыкі. Варта мець на ўвазе, што ў літаратуразнаўчым дыскурсе 2000-х гэтыя кірункі паэтыкі, якія звычайна размяжоўваюцца ў тэарэтыка-літаратурных даведніках, выяўлялі выразную схільнасць да *дыфузіі праблемных палёў*. Гэта яскрава прасочваецца ў працах Т. Дасаевай "Паэтыка лірызму ў беларускай прозе" (2001), С. Ханені "Амплітуда мастацкасці: Умоўнасць у беларускай прозе канца XX ст." (2001), В. Шынкарэнкі "З верай у чалавечнасць: Адметнасці вобразна-паэтычнай сістэмы сучаснай беларускай літаратуры" (2001), В. Жураўлёва "Якуб Колас і паэтыка беларускага рамана" (2004), Н. Ламекі "Мастацкі ўніверсум творцы" (2005); З. Драздовай "Мастацкія варыянты дыялагізму (на матэрыяле класічнай і сучаснай літаратуры)" (2010). Адметны метадалагічны "сінкрэтызм" у асэнсаванні праблем паэтыкі абумоўлівае арыгінальнасць даследавання І. Жука "Празаічны тэкст: дынаміка рытмавага існавання" (2003), дзе рэпрэзентуецца канцэпцыя метрадынамікі празаічнага выказвання, упершыню ў айчынным літаратуразнаўстве апісваецца механізм атрымання з дапамогай камп'ютарнай апрацоўкі тэксту метрычных аўтарскіх эталонаў, прадстаўляецца сістэма іх дынамічнага ўзаемадзеяння. Прычым каштоўнасць закладзенага ў гэтых эталонах "рытмічнага інстынкту" ўзважваецца навукоўцам на шалях, так бы мовіць, практычнага літаратуразнаўства — у аспекце дадатковых магчымасцей для аналізу асаблівасцей мастацкага стылю Я. Брыля, В. Быкава, М. Гарэцкага, І. Мележа, К. Чорнага.

> *Недааацэненасць у айчынным дыскурсе культурна-асветніцкага патэнцыялу так званага белетрызаванага літаратуразнаўства, а таксама літаратурнага краязнаўства ўжо на досвітку другога дзесяцігоддзя XXI ст. паўстае пралікам стратэгічнага кшталту.*

У праблемным полі агульнай паэтыкі найбольшую ўвагу ў 2000-х прыцягвала да сябе жанралогія. Прычым найчасцей даследаванні паэтычных, празаічных, драматургічных жанраў разгортваліся ў гэты час у генетычным і эвалюцыйным аспектах (працы У. Каялы "Станаўленне і развіццё жанру байкі" (2002), І. Штэйнера "Балада: генезіс, эвалюцыя, перспектывы жанру" (2003), В. Яцухны "Беларуская мафарматная драматургія XVI — першай паловы XX стст." (2004), Т. Грамадчанкі "Сучасны беларускі раман: дынаміка жанру" (2006) і інш.), радзей — у ракурсах параўнальна-тыпалагічным (манаграфіі Т. Дасаевай "Максім Гарэцкі і Янка Брыль: Тыпалогія малых жанраў" (2001), І. Штэйнера "De profundis clamavi: Смех і роспач у нацыянальнай мастацкай традыцыі" (2008)) і структурна-тыпалагічным (манаграфія В. Шынкарэнкі "Нястомных пошукаў дарога: Праблемы паэтыкі сучаснай беларускай гістарычнай прозы" (2002)).

На скрыжаванні апісальнай і гістарычнай паэтыкі побач з доследамі аўтаразнаўчага кшталту ("Паэтыка Алеся Разанава: між медытацыяй і рацыяй" (2008) А. Івашчанкі, "Паэтыка твораў Кузьмы Чорнага" (2008) А. Мельнікавай) у першае дзесяцігоддзе XXI ст. былі спробы асэнсаваць некаторыя з'явы мастацкай славеснасці ў сінергетычным ключы — як складаныя сістэмы, здольныя да самаарганізацыі і самаразвіцця, асабліва цікавай у гэтым сэнсе падаецца манаграфія В. Стральцовай "Шлях да сябе: Сучасная аўтабіяграфічная проза як сістэма" (2002).

У якасці ж агульнай, "інтэгральнай" рысы пераважнай большасці айчынных паэталагічных даследаванняў апошняга часу паўстае відавочнае імкненне навукоўцаў спалучыць метадалагічныя магчымасці гісторыка-літаратурнага літаратуразнаўства, а таксама герменеўтычнага, фенаменалагічнага, структурна-функцыянальнага, сістэмнага аналізу — не толькі дзеля выяўлення сутнасных характарыстык той ці іншай з'явы альбо дзеля стварэння рэтраспектыўных мадэляў літаратурнага развіцця, але і дзеля мэт прагнастычных, звязаных з вызначэннем найбольш верагодных перспектыў развіцця нацыянальнай літаратуры ў інфармацыйным грамадстве.

> *У першае дзесяцігоддзе XXI ст. былі спробы асэнсаваць некаторыя з'явы мастацкай славеснасці ў сінергетычным ключы — як складаныя сістэмы, здольныя да самаарганізацыі і самаразвіцця.*

Калі ж браць пад увагу канкрэтныя і найбліжэйшыя наступствы для беларускага прыгожага пісьменства парадыгмальнага станаўлення інфармацыйнага грамадства, давядзецца прызнаць: недааацэненасць у айчынным дыскурсе культурна-асветніцкага патэнцыялу так званага белетрызаванага літаратуразнаўства, а таксама літаратурнага краязнаўства ўжо на досвітку другога дзесяцігоддзя XXI ст. паўстае пралікам стратэгічнага кшталту. Зрэшты, сітуацыю часткова ратавала актыўнасць старэйшага — даследчыцкага і пісьменніцкага — пакалення. Беларускае літаратуразнаўства 2000-х, дзе дамінавалі жанры манаграфіі і зборніка навуковых прац, было б відавочна "няпоўным" без кніг, жанравая і стылявая паліфанія якіх адмысловым чынам рэзаніруе з рознагалоссем літаратурнага жыцця. Так, у 2001 годзе пабачыла свет кніга Д. Бугаёва "Спавядальнае слова: Літаратурная крытыка, успаміны", у 2003 годзе — яго ж "Служэнне Беларусі", куды ўвайшлі праблемныя артыкулы і літаратурныя партрэты, эсэ і ўспаміны. Кнігу У. Казберука "Нашы вытокі: пошукі гісторыка-літаратурнай праўды" (2007) склалі эсэ, разважанні і палемічныя артыкулы. У зборніку прац В. Казловай "На скрыжаваннях лёсу" (2009), кнігах А. Русецкага "Лёсы. Людзі. Літаратура" (2008), У. Саламахі "Сусвет дабрыні" (2005) узважаная на шалях класічнага літаратуразнаўства ацэнка сучасных літаратурных з'яў, падзей, твораў арганічна спалучаецца з нязмушанасцю асобасных успамінаў, згадак, роздумаў… Менавіта прадстаўнікі старэйшага пакалення з насамрэч зайздроснай руплівасцю і натхнёнасцю цягам 2000-х імкнуліся завабіць чытачоў розных узростаў у поўныя нечаканасцей вандроўкі па Літаратуры і Культуры (кнігі Т. Шамякінай "Міфалогія і беларуская літаратура" (2008), А. Лойкі "Займальная літаратура" (2009)), абудзіць у іх азарт сапраўдных першапраходцаў па нетрах Філалогіі ("Слоўнік-мінімум па літаратуразнаўству" (2000), "На шляху да Парнаса: Даведнік маладога літаратара" (2003) В. Рагойшы).

Дзеля справядлівасці зазначым, што вынікі літаратурна-краязнаўчых росшукаў цягам першага дзесяцігоддзя XXI ст. прадстаўляліся шырэй — не толькі ў кніжных выданнях ("Вёрсты пройдзеных дарог" (2003) І. Яршова, В. Сідняковай; "Літаратурная Берасцейшчына: краязнаўчыя нарысы, партрэты, артыкулы" (2008) В. Ляшук, Г. Снітко; "Да кніжных скарбаў дакрануся...: нататкі бібліяфіла" (2011) М. Казлоўскага; "Сцежкамі Ігуменшчыны" (2008), "І марам волю дам: літаратурная карта Пухавіччыны" (2011) А. Карлюкевіча), але і на старонках перыёдыкі (артыкулы Б. Зубкоўскага, С. Макарэвіча, А. Марціновіча, С. Панізніка, А. Пяткевіча, В. Рагойшы, А. Русецкага, Д. Сімановіча, С. Чыгрына і інш.); прычым з другой паловы 2000-х прысутнасць краязнаўства на старонках перыядычных выданняў відавочна ўзрастае. Захопленасць літаратурна-краязнаўчымі росшукамі абсалютна натуральным чынам ператварае і апантаных падобным "скарбашукальніцтвам" даследчыкаў, і чытачоў у *радзімазнаўцаў*: менавіта пад назвай "Радзімазнаўства: Мясціны. Асобы" выйшла ў 2010 годзе кніга краязнаўчых нарысаў А. Карлюкевіча. Героямі шэрагу нарысаў сталі пісьменнікі (Я. Колас, Р. Ігнаценка, А. Мальдзіс і інш.) у стасунках са сваёй малой радзімай альбо мясцінамі, дзе яны пісалі, збіралі матэрыялы для кніг. Асобнай увагі вымагае праца над краязнаўчым даведнікам у трох кнігах "Літаратурныя мясціны Беларусі". Першую кнігу, дзе змешчаны матэрыялы па Брэсцкай, Віцебскай і Гомельскай абласцях, падрыхтавалі і выдалі Л. Кулажанка, А. Мальдзіс, С. Сачанка ў 2000 годзе. Праект (у наступныя гады А. Мальдзіс і Д. Крывашэй прадстаўлялі яго на старонках "Маладосці"), дзе фактаграфічная дакладнасць і скрупулёznасць спалучаюцца з энцыклапедычнай грунтоўнасцю і панарамнасцю, бадай, з самага пачатку выйшаў за межы ўласна краязнаўчага: ужо цяпер можна прадбачыць маштабнасць вынікаў працы па стварэнні не проста "літаратурнай карты" — сапраўднага *літаратурнага глобуса* Беларусі…

Нават панарамныя агледзіны літаратуразнаўчых варункаў і набыткаў першага дзесяцігоддзя XXI ст. даюць важкія падставы спадзявацца на кароткатэрміновасць "рэтардацыйных" працэсаў (з'яў запавольвання), што вызначалі ў гэты перыяд характар развіцця асобных сегментаў беларускага літаратуразнаўства. Так званыя нулявыя гады не сталіся для яго "пасіянарна-выбуховымі" ў сэнсе канцэптуальных ды метадалагічных адкрыццяў. Аднак памянёны вышэй рухпошук уласнай "ліючайся формы" не быў ні бязмэтным, ні безвыніковым.

На пачатку другога дзесяцігоддзя XXI ст. можна гаварыць не толькі пра навуковыя вынікі развіцця айчыннага літаратуразнаўства цягам 2000-х, якія, на наш погляд, звязаны перадусім з удасканаленнем традыцыйнага інструментарыю літаратуразнаўчага аналізу, а таксама з плённымі спробамі тэарэтычна засвоіць і апрабаваць на практыцы шэраг "інавацыйных" для беларускага літаратуразнаўчага дыскурсу ідэй, метадаў, падыходаў. Ужо цяпер акрэсліваецца культурная і сацыяльная выніковасць "упартай" працы даследчыкаў розных пакаленняў у гэты перыяд: праз кніжныя выданні і публікацыі ў перыёдыцы, цягам дыскусій на канферэнцыях, семінарах, "круглых сталах", у адукацыйным працэсе і падчас грамадскіх абмеркаванняў паслядоўна сцвярджалася ўнікальнасць, каштоўнасць, "канкурэнтаздольнасць" беларускай нацыянальнай літаратуры як феномена, пазачасава актуальнага (і для сучаснай сацыякультурнай парадыгмы, і для новай інфармацыйнай рэальнасці).

На ланцугу

У сваім водгуку на новую кнігу Андрэя Федарэнкі “Ланцуг” вельмі хочацца абмінуць стадыю кананічных уводзін і пачаць гаворку па сутнасці тут жа — з парога.

Наталля ПАХОМЧЫК

Што мне ўбачылася ў гэтай кнізе?

Найперш — далейшы рух у бок крышталізацыі тэматычнага ядра — тэмы пісьменніка і літаратуры. Не ў сэнсе колькасці твораў “на тэму” (хаця менавіта аповесць “Пра пісьменніка” шмат у чым стала галоўным натхняльнікам нашых тэарэтычных “вывяржэнняў”), але — у больш выразных абрысах, якія з твора ў твор набывае няўлоўны каштоўнасны абсалют (служэнне Літаратуры). Яго наяўнасць, здаецца, шмат у чым уплывае на расстаноўку герояў, ідэйных акцэнтаў, саму логіку пабудовы аповеду. Уражанне такое: то прышчэпліваючы да пазіцыі пэўнага героя, то знарок “гуляючы” з ёй, носьбіт гэтага абсалюту — аўтар (тут і далей — выключна ў паэталагічным значэнні) — то набліжае, то аддаляе ад чытача свой голас як апошнюю сэнсавую інстанцыю.

Так, напрыклад, здаецца, што герой-літаратар Васіль (“Ланцуг”) валодае ў пэўным сэнсе прывілеяванай пазіцыяй-магнітам, паводле якой размяркоўваюцца астатнія ідэйныя акцэнты (“ёсць у іх за душою нешта такое, пра што Вінярскаму і не здагадацца, каля чаго ён не стаяў і блізка, і не пагарджаць яму імі трэба, а, самае разумнае, рабіць тое, што ён і робіць: слухаць, раскрыўшы рот, і старацца нешта зразумець”). Выразнае падпарадкаванне бачыцца ў сцэне “Мутнае вока”, дзе Васіль як былы пацыент галоўнага героя — урача Вінярскага — распавядае таму, як гэта, уласна, — быць яго пацыентам:

“... — Вось цяпер скажы мне: няўжо табе цяжка было даць мне таблетку дымедролу? Пазваніць да мяне на працу? Няўжо гэта так цяжка?

Вінярскі маўчаў, сядзеў як аглушаны. Усё, што гаварыў бялявы, была праўда, але Вінярскі не чакаў, што гэтую праўду можна так падаць.

— Прабач, Васіль!.. — ледзь выціснуў ён з сябе”.

Гэта, сапраўды, як апеляцыя да звышпазіцыі пісьменніка.

Знешне падобны ход з увядзеннем у сюжэтную канву “вучонага ці настаўніка” ў “Дзікім Лузе”: падчас памінак той выбухае гнеўным выступленнем пра здратаванне традыцый:

“...— Гаварыць трэба стрымана, ціхімі галасамі і толькі пра нябожчыка, — паглядзеў на гэты раз на Кулініча, — а не пра тых, з кім ён працаваў, не пра вянкі... Ад прадзедаў спакон вякоў нам засталася спадчына — каму гэта было сказана? Вам? <...>

— А ў рог? — спытаў Грыгор...”

Аднак, як бачым, тут гэта — ужо не “пазіцыя-магніт”. Уражанне такое, што *аўтар* пачынае гуляць у хованкі, дэманструючы на паверхні “ідэю”: вось, маўляў, уся справа ў традыцыях, трох стравах і каліне.

Адсюль — другая асаблівасць, якая заўважылася і на якой хочацца спыніцца асобна.

Па-вучонаму кажучы, далей будзе — пра наратыўную стратэгію. “Ланцуг”, “Пра пісьменніка”, “Салдат”, “З кошыкам”, “Дзікі Луг”, “У Крыме”, — чытаючы аповесці запар (так, менавіта яны і склалі новую кнігу), нельга не адчуць гэтую змену ў спосабе “агучвання” твора.

“Ланцуг” і “Салдат”, “У Крыме” — аповесці з адносна стабільнай падачай аповеду, калі ўзнікае тая ўпэўненасць чытача, якая дазваляе па ходзе расцягваць сам працэс чытання, “смакуючы” асобныя сэнсавыя згусткі — моцныя, дакладныя, з “жарствінкай”:

“<...> убіцца, уплішчыцца ў тралейбус, дабрацца да ларка, да таннага разбаўленага піва, “набухацца”, атупець яшчэ больш — гэта ў мужчын; у жанчын, растаўсцелых да сарака гадоў, як пацукі на кармавых дражджах, — дапасці да нейкай чаргі, адстаяць, пасварыцца, схапіць урэшце ў руку чаканую сінюю палку крухмальнай варанай каўбасы...” (“Ланцуг”)

“У Крыме” ж, нягледзячы на гэтую “трэцюю асобу адзіночнага ліку мужчынскага роду”, адчуваецца моцная повязь з “я”. “З кошыкам” — увогуле ўсё прыватна. Не даслухаць гэтую “Гісторыю ненапісанай аповесці” да канца, перапыніць чытанне, — гэта як перабіць суразмоўцу. Чуецца больш інтымны кантакт з аўтарскай пазіцыяй.

Больш складана з “Дзікім Лугам”: лічыць вышэйзгаданае выступленне “вучонага-настаўніка” за адкрытае ўмяшальніцтва аўтарскага голасу ніяк не выпадае — занадта густая іронія (згадалася, як гэтак жа — па-заліхвацку — нейтралізаваўся пафас гатовых *ідэй* у “Вёсцы”: “Запомні, я пастрадаў не за п’янства, а за “ідзею”! — Надзею? Якую? Што пошту носіць?..”). Далёкія яго водгаласы можна пачуць з таго боку, адкуль, уласна, цягне “тым, што пужае”. Але гэта не ўласна голас “таго, хто пужае” — гэта той, хто жахаецца:

“Вось так яно спрацавала, гэтае подлае, бязлітаснае, жорсткае да агіды правіла — а не забывайся, хто ты ў гэтым свеце, не любі моцна, не прывязвайся да каго б ні было, не прывыкай, будзь заўсёды напагатове, каб не заспела знянацку, умей абараняцца, трымай пра запас усе варыянты — аж да самага горшага... А забудзешся, расслабішся, захочаш пазіраць на гэты свет шырока раскрытымі васільковымі вачыма — дык мы напомнім!..”

Знарок пакінута апошняй у гэтым пераліку аповесць “Пра пісьменніка”... Складана. Пазіцыя аўтара тут настолькі няўлоўная, што ў пэўны момант падчас чытання ўзнікае ўражанне падмены ўласна роду літаратуры: нібыта разгортваецца драматычная дзея, рэмарак аўтара ўжо не чуецца. І самае цікавае, што тут аніяк не да месца камплімент кшталту “твор просіць сцэны”, не. Ці хіба толькі ў дачыненні да першай часткі — тонка-іранічнай, спакойнай у сваёй апавядальнай плыні з усімі рэтраспектыўнымі экскурсамі праз дзённік, успаміны галоўнага героя ў мінулае. Сцэны тут могуць прасіць дыялогі з Лідай — жывыя, “па-мележаўску густыя”:

“...Я, можа, Ліда, паміраць сюды прыехаў...

— А яшчэ куды? Ты мне тут трэба?! У яго сям’я, жонка, а ён прыехаў да мяне паміраць! Хто табе тут труну выпіша, ямку выкапае?!”

Але тое, што пачынаецца з другой часткі — гэта ж, пагадзіцеся, нечакана (хаця чаго ўжо: пісьменнік “Пра пісьменніка” — можна было псіхалагічна і падрыхтавацца). Тэкст раптоўна сам па сабе становіцца адным з самадастатковых герояў. Імітацыя “наіўна-самаўпэўненага” стылю літаратара-пачаткоўцы, з якім вядзе перапіску рэдактар (што ў сваю чаргу складае нібыта аўтаномную “повесць” пісьменніка з першай часткі, які таксама працаваў рэдактарам (гэта пры ўсім пры тым, што сам аўтар — рэдактар) становіцца адпраўным пунктам для бясконцага люстранога калідора шматузроўневага аповеду. Кампазіцыйна аповесць выбудавана нібы лабірынт. І калі ўжо здавалася, што ўсё — вось яно выйсце, вось адзін пункт гледжання, вось другі, і ты, чытач, здаецца, схапіў у жменю ўсе сюжэтныя ніткі — дык на табе! Частка ІІІ. “Чытачы”:

“Аднойчы яму патэлефанавалі і запрасілі ў бібліятэку на выступленне. Ён здуру згадзіўся. Здуру, бо якія цяпер чытачы і якія выступленні? Цяпер усе выдатна ведаюць, як жыць, навошта жыць, як пісаць і што чытаць, і самі любога навучаць...

1) Аўтар не баіцца, што хтосьці ў сваю чаргу разбярэ яго таксама?

Аказваецца, пакуль ты, чытач, поўзаў па гэтым лабірынце, за табой нястомна сачылі і загадзя пралічылі за цябе ўсё на тры хады наперад. І ты трапляеш у ланцуг, дзе “Пра пісьменніка” бачыцца прадуманым звяном “Рэвізіі”, іронія — папярэднім смехам з тваіх будучых чытацкіх “высноў”, а водгук твой — як даўно запраграмаваная і таму такая прадказальная рэакцыя. Акружылі. Кладу асадку. Брава!

«Ці маем надзею ісці…»

Тамара МАЗУР

Новы паэтычны зборнік Браніслава Ермашкевіча называецца “Абярэг”. Абярэг — слова, якое настройвае на асцярогу і інтрыгу, на разгадку нечага таямнічага і жыццёва важнага.

І ўжо першы верш у гэтай кнізе пацвярджае такія спадзяванні:

З Богам быў я заўжды,
Ён мяне навучыў гаварыць
Мовай маці, як след,
Ад слаты-нематы абярог.

Мова маці і ёсць самы першы абярэг. Але ж, каб крочыць з ёю па жыцці ўпэўнена і лёгка, лірычнаму герою патрэбны настаўнікі. Менавіта ім Браніслаў Ермашкевіч адводзіць асобнае месца ў раздзеле “Зорнымі шляхамі песняроў”. Разам з аўтарам мы трапляем у мясціны, звязаныя з імёнамі нашых класікаў: Багушэвіча, Купалы, Коласа, Багдановіча, Цёткі.

Наступны раздзел — “Мае Прынямонськія сцежкі” — прысвечаны роднай беларускай зямлі, яе гісторыі, спадчыне. Надзвычай удалыя, цёплыя радкі знаходзіць Браніслаў Ермашкевіч для любімага Гродна: *“Горад, Богам абраны для храмаў”*, і для Мірскага замка: *“За Мір зачэплена вясёлка / Дугою князя Радзівіла”*. Аўтар не забываецца падкрэсліць, што шлях пазнання роднага краю насамрэч не такі і лёгкі.

Пасля паэт пераходзіць ад грамадзянскай лірыкі да інтымнай — асмельваецца ўпусціць чытача ў святая святых: вяртае ў той час, калі ў шлях-дарогу яго праводзіла родная маці. Б. Ермашкевіч не пераказвае сваю біяграфію. Ён памятае, што абяцаў чытачу раскрыць сутнасць абярэгу. Мы ўжо зразумелі, што абярэг — гэта ўшанаванне асноў, закладзеных народнымі песнярамі. Ведаем, што не пражыць без роднай зямлі. Запомнілі, як важна блаславенне матулі. Што далей?

Хоць на шляху сваім
не Млечным
Вялікага не дасягнуў,
Але нясу з сабой адвечна
Я мудрасць, праўду, плён,
вясну…

Мудрасць, праўда, плён і вясна… І далей — што ні верш, то адкрыццё. У паэзіі Б. Ермашкевіча ёсць усё: тонкі лірызм, далікатная метафарычнасць, ёмістыя падагульненні, вялікі жыццёвы багаж. Яго вершы асабліва моцныя высновамі, спрэсаванымі, як правіла, у заключных радках. Напрыклад:

…А ці маем надзею ісці,
Ці не топчам дарэмна траву?

Завяршаецца паэтычны зборнік “Радком класічнага санета” — так называецца апошняя частка кнігі.

…Радком класічнага санета
Напоўніцца душа творца.
Той музыцы няма канца,
Як і няма канца сусвету…

Да гэтага цяжка што-небудзь дадаць. Абярэг Браніслава Ермашкевіча — у музыцы беларускага слова, якой жывіцца паэт і шчодра адорвае сваіх сяброў.

Наталіць духоўную смагу

Напрыканцы 2011 года ўбачыла свет новая паэтычная кніга Івана Пехцерава “Земля меж речек Ипуть и Лобжанка”. Гэтыя рэчкі бяруць свой пачатак у вёсцы Недзведзь на Клімаўшчыне, якая нарадзіла і ўзрасціла паэта.

Віктар АРЦЕМ’ЕЎ

Тэматыка яго твораў вельмі шырокая і рознабаковая. У новай кнізе знойдзем радкі пра маці і бацьку, родную вёску і старое кладзішча, пра лес, сенакасць і хлебную ніву, пра каханне, дабро і зло. З кожным пражытым годам мацнее ў паэта повязь з малой радзімай:

Мне всё на родине моей
С годами ближе и милей…

Увогуле, у сваёй творчасці Іван Пехцераў ідзе ад глыбінных вытокаў жыцця і піша пра жыццё. Піша ярка, звонка і светла, піша з праўдзівым веданнем усіх працэсаў у грамадстве, піша ад чыстага сэрца і з натхненнем. Ён малюе словам рознакаляровыя карціны, якія напоўніцу наталяюць духоўную смагу чытача. Паэзія Івана Пехцерава патрыятычная. Абаронцам Айчыны прысвечаныя многія вершы і паэма “Салтановская баталия”.

Ёсць у зборніку рэлігійныя вершы. Найбольш уражваюць “Апостол Павел”, “Я у мальчишки у того учусь...”, “Жутко мне бывает одному...”, “Помпея”, “Ночь под Рождество”, “Перед иконой Милостивая”, “Размышления на кладбище”, а таксама паэма “Мстиславская Монастырщина”.

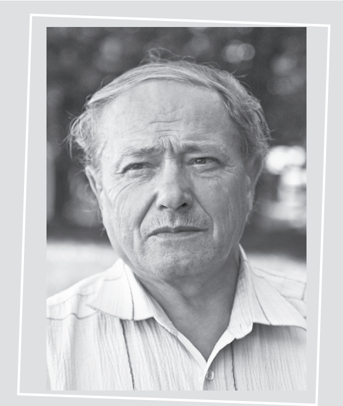
Паэма “Вечная боль” прысвечана сынам, унукам і будучым галінкам радавога дрэва паэта. Яна знаёміць чытача з яго малой радзімай, з вёскай Недзведзь і яе жыхарамі. Тут ёсць настальгія па даўно мінулых днях, але ж прабіваецца і ярка струменіцца праменьчык надзеі, што будзе квітнець малая радзіма.

У зборніку нямала светлых лірычных радкоў пра прыгажосць кахання. Ёсць у кнізе і філасофскі роздум, і гумарыстычныя, сатырычныя вершы.

Іван Пехцераў аўтабіяграфічны ў сваіх творах. Найбольш поўна ён раскрываецца ў вершы “Характер”:

Я весь характером
в отцовский род,
Точней в отца —
Он шёл всегда вперёд…

Творы Івана Пехцерава заўсёды прывабліваі чытача сваёй вобразнасцю. Аўтар умела карыстаецца рознымі мастацкімі сродкамі, пацвярджэнне гэтаму чытач знойдзе і ў новым зборніку.

Віктар ГАРДЗЕЙ

Імпрэсіі блуднага сына

1

Хай прысніцца мне з дзяцінства хата:
Сам у ёй паставіў лёс на кон.
Ноч брыдзе пад хмараю калматай —
Будзе доўгім і трывожным сон.

З хаты гэтай звабіў свет вакольны,
Дзе пакуты і журба кругом.
Боль прыціхлы паўтарацца здольны —
Надта гулкі апаўночы гром.

Прорва там, дзе хата віравала,
Ты ж сабе й слязінкі не дазволь.
Гром і дождж, і одуму навала —
Надта чуйны апаўночы боль.

Рух, аднак, у часе не паскорвай —
Не прайсці ля котлішча наўзбоч.
Сон падхопіць акурат над прорвай —
Будзе доўгай і трывожнай ноч.

2

Тут сад квітнеў, цяпер, як ёсць, стары,
На мыліцах-падпорках, быццам воін:
Заечыя пагрызы на кары,
Расколіны, шнары маразабоін.

Парваў дзядуля кужаль на бінты:
Загойвае пладовым дрэўцам раны.
Пагоды памяняюцца франты —
Нібы шпіталь наш сад забінтаваны.

Не апускай, садоўнік, рукавы:
Пруць пладажэркі і паўзуць іх клоны.
Містычны сад і сад пакуль жывы
Даніштаць разам частыя цыклоны.

3

Пара ссячы і шаткаваць капусту.
Ужо і вусеняў на лісцях не відно.
Матыль-бялян, спалохаўшыся хрусту,
Прапаў з вачэй, няйнакш “залёг на дно”.

Скаціўся ўміг качан-цвёрдагаловы:
У зазімках, нябога, не калей!
А першыя сняжынкі на Пакровы
За матыля-капусніка бялей.

4

Свавольнікам закончаным расту,
І мне цяпер у рэчах сэнсу мала:
Хачу ўявіць не проста пустату,
А тую, што наўрад ці існавала.

Цікава мне: адкуль быццё пайшло,
І літасць Боская, і веліч Духу?
Калі ствараўся свет, яшчэ нас не было,
На ўвесь абсяг — ні галасоў, ні руху.

Тут, у лясах, дзе ятрыцца слата,
Мой крок чуваць, запознена-таропкі.
Заплюшчу вочы — цемрадзь, пустата.
Сціскаецца Сусвет да мёртвай кропкі.

Напяты нервы. Я адзін — о, жах!
Звон у вушах. Ды раптам бляск і —
выбух.
Мой стогн пачулі совы на лаўжах.
Дождж пабуйнеў, сцякаючы па шыбах.

Вярнуўся рэчам сэнс, ды не прасцей
Мне зразумець: Тварэц ацэніць строга
Мой выклік абсалютнай пустаце,
Калі няма нікога і нічога.

5

Пасля завей з цяплом па балацінах
Вада бяжыць рацэ наперахоп.
Не слухайце вы ў гэты час крэціна:
“Пасля мяне, а хоць бы і патоп”.

Разліўшыся, вада да ачмурэння
Раве, шуміць, сваволіць на бягу.
Патоп мясцовага, бадай, значэння
Дае надзей і гоніць прэч тугу.

6

Ляцяць буслы, а ластаўкі ўдагон:
Вясновая гульня ў арла і рэшку.
Праз дзень, глядзіш, заселены франтон,
І верабей чырыкнуў у падстрэшку.

Да “жэўжыка” ў вяснянак недавер:
Залезе, гіцаль, будзе жыць нязваным.
Ды той хіцёр: “Дурных няма цяпер
Быць у гняздзе жыўцом замураваным!”

І верабей, зняслаўлены ўжо нейк,
І ластаўкі, а ў іх і роляў многа,
Гатовыя вясне сыграць рэмейк
Паводле мудрай прытчы Льва Талстога.

7

Блудны сын вяртаецца дадому,
Хоць чакае тут айчынны гнеў.
Дзе бадзяўся, не ўгадаць нікому:
Неслух у нягодах разумнеў.

Папярхнуўся комін за гарою
Аблачынкай белаю, як дым.
Блудны сын з бярозаю старою
Падуладны кольцам гадавым.

Нацянькі! — даўжэй укругавую.
Не саромся! — шлёпай басанож.
З поля бачна вёску векавую.
Дзе блукаў — паспавядайся ўсё ж.

Пэўна блага ды і сумна, браце,
Аднаму брысці праз цішыню —
Печышчу, як і прыснёнай хаце,
Памаліцца хоць бы ўпершыню!

Фота Кастуся Дробава

Алёна ПАПКО

***

Прывыкаю да новай пары…
Толькі зноўку шаную я лета,
І зялёныя ў промнях муры,
Дзе пяшчотай зямлі абагрэта.

Родны сэрцу сасновы лясок,
Пах духмяны калючай ігліцы.
Меладычны птушыны куток,
І малiннік заплёўся ў крыніцы!

Гэта сцежка падобна на лёс,
Бо табой сярод іншых абрана.
Родны сэрцу сасновы лясок…
І масток, як жыцця пераправа.

***

Гляджу ўслед… Задумна разумею:
Спляценні лёсаў не перахітрыць!
Таму лаўлю, як крохкую надзею,
Твой погляд, на які не варажыць.

Не да цябе прыводзілі сцяжынкі,
І не ў тваім каханні я люблю.
…А лёгкія акацыі крупінкі —
Бялютка так злятаюць на зямлю.

І паўстаюць, як вечнасць, прад вачыма
Пялёсткаў тысячы і гэты свет.
Душы тваёй жаданая адліга…
Знікае між дамамі сілуэт…

***

Не будзіць двойчы успамін
Ні шэры дзень, ні белы снег.

І досыць вымаўлена ўслых,
І досыць зроблена наспех.

Стамілася на паўшляху
Пад хмарным позіркам вачэй.

Імклівым зорам на зямлю
Глядзець стагоддзямі начэй.

І бачыць ў сне маю вясну —
Наўсцяж расчынена акно…

І ён — у цвеце вішняку.
…Калісьці гэта ўжо было.

***

І праляцяць каштоўныя хвіліны,
Як белы цвет ад леташніх лугоў.
Ды толькі ты не кліч у позні вырай:
Мне лепей між блакіту васількоў.

Чытаць жыццё сваё амаль на памяць,
Не баючыся здрады і бяды…
Як цяжка размяжоўваецца радасць,
І столькі веры ў кропельцы крыві!

Пакуль гарыць бяспечнае світанне,
І слёз вярбовых рэшткі — на далонь.
Застанься, непаўторнае каханне,
Нібы цяпло нябачных прамянёў.

Радзіме

Басанож па духмяных пакосах,
І па сэрцы тваім — басанож,
Каб прамокнуць на ранішніх росах,
І ўваскрэснуць ад пыльных дарог.
Свет малы і бязмежна шырокі!
Сінь крыніц і ружовасць зары —
Мне твой голас зусім не далёкі,
А твой шлях — не ў гару, а з гары.

Анатоль ЗЭКАЎ

***

Калі з дажджамі і залевай
у восень адыходзіць лета
і замаўкаюць птушак спевы,
нібы ўсе песні імі спеты, —

тады і я сціхаю раптам,
за лета стомлены дарогай,
якая ў тым не вінавата,
што ўшчэнт
зняможыла мне ногі.

Грыбная восень

Пад Лагойск альбо пад Ракаў
у грыбы паедзем.
Вось
толькі б дожджык не закрапаў
і не ўцёр пагодзе нос.
Касавурыць сонца вока.
Мо задумала што,
ці
спеліць дождж пад цёплым бокам,
каб самому не сваціць.
Дождж для нас — не перашкода.
Як-ніяк мы — грыбнікі.
Толькі ж хочацца пагоды,
а не дожджыку,
які
змочыць дрэвы,
змочыць травы,
што ў кусты не сунеш нос,
дзе налева і направа
грыб да грыба —
навырост.
Як казаў сусед мой Восіп:
“Быў бы правільны маршрут!”

На двары — грыбная восень,
і надвор’е — проста цуд.

***

У жоўтым лісці лістапада
пад самай небнай вышынёй
мне гэтак люба лета згадваць,
якое сёння не са мной,
якое быццам толькі ўчора
яшчэ, спякотнае, было,
пакуль не знікла дзесь за борам,
махнуўшы, нібы птах, крылом,
як бы сказаўшы, што не варта
па ім задужа сумаваць,
хіба што можна толькі згадваць
і лета новае чакаць.

***

У тую залатую восень
на нашы першыя спатканні
табе я кветак не прынасіў,
табе не кляўся я ў каханні.

Былі і кветкі, і прызнанні
пазней,
калі рыдаў ад злосці,
што не вярнуць таго кахання,
як не вярнуць і тую восень...

***

Здрадлівае жоўтае святло
верасьнёўска-паркавай лістоты
нада мной павісла, як на зло,
сімвалам раптоўнай адзіноты.
І той сімвал знікне ўжо наўрад.
Лёсы нашы — быццам бы на шалях.
Здрадліва блукае лістапад,
дзе нядаўна мы з табой блукалі.

Мінск — Беласток: масты супрацоўніцтва

Добрай нагодай для сустрэчы старых сяброў і абмеркавання актуальных пытанняў міжнароднага супрацоўніцтва стаў прыезд у нашу краіну вядомага беларускага гісторыка з Польшчы, прафесара Беластоцкага ўніверсітэта Антонія Мірановіча. Так, у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пры падтрымцы Культурнага цэнтра Беларусі, які працуе пры Пасольстве нашай краіны ў Польшчы, прайшоў "круглы стол" па пытаннях вывучэння кніжнай культуры праваслаўнай царквы ў Беларусі, а таксама прэзентацыя новых выданняў Антонія Мірановіча.

Марына ВЕСЯЛУХА

Кнігі Антонія Мірановіча, доктара гістарычных навук, буйнога даследчыка беларуска-расійска-польскіх узаемасувязей, гісторыі праваслаўнай царквы ў Польшчы, Беларусі і Расіі, культуры беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы, у бібліятэках нашай краіны займаюць трывалую пазіцыю як адны з самых запатрабаваных. І гэта заканамерна, бо спадар Антоній не толькі аналізуе помнікі кніжнай культуры, але і ўводзіць у шырокі навуковы ўжытак новыя крыніцы, прадстаўляе новыя дакументы. Тым самым ён дае магчымасць іншым даследчыкам карыстацца імі і па-свойму іх інтэрпрэтаваць.

Праца па папулярызацыі праваслаўных кніг вядзецца і Цэнтрам даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі сумесна з Выдавецтвам Беларускага Экзархата. Ужо пабачылі свет факсімільныя ўзнаўленні Слуцкага Евангелля, Жыція Еўфрасінні Полацкай, падрыхтавана да выдання і факсіміле Полацкага Евангелля XII ст. Больш шырокай вядомасці тэкстаў таксама спрыяе іх пераклад на сучасную беларускую мову. Апроч гэтага, паступова ствараецца корпус тэкстаў і назапашваецца матэрыялдлявывучэнняцаркоўнаславянскай мовы беларускай рэдакцыі.

За "круглым сталом" у Нацыянальнай бібліятэцы абмяркоўваліся розныя пытанні: неабходнасць актыўнага супрацоўніцтва з беларусамі, якія жывуць за мяжой, выданне новых гістарычных крыніц у факсімільным выглядзе, праца па папулярызацыі нашай гісторыі і культурнай спадчыны. Так, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі падкрэсліў:

— Адна з нашых найважнейшых задач сёння — наладзіць супрацоўніцтва з беларусамі замежжа. Праца ў гэтым кірунку мае багаты патэнцыял, але мы яго мала выкарыстоўваем і толькі цяпер пачынаем пра гэта сур'ёзна гаварыць. На такі аспект міжнароднага ўзаемадзеяння скіравана і дзяржаўная палітыка нашай краіны. Ужо падрыхтаваны праект закона аб беларусах замежжа, распрацаваны і праект дзяржаўнай праграмы "Беларусы ў свеце". Мы спадзяёмся, што калі гэтыя дакументы ў бліжэйшы час будуць прынятыя, то будзе сфарміравана трывалая платформа для актыўнага супрацоўніцтва. Атрыманне інфармацыі, абмен вопытам, рэалізацыя сумесных праектаў карысныя для абодвух бакоў.

Нашым суайчыннікам, якія цяпер жывуць і працуюць за мяжой, важна, каб іх архівы і літаратурная спадчына захоўваліся ў беларускіх зборах і музеях. Часам здаецца, што яны не такія каштоўныя, але і кнігі, і рукапісы з'яўляюцца сведкамі часу і праз гады ператворацца ў важныя гістарычныя дакументы. Гэтую думку ў сваім выступленні падкрэсліў прафесар Мірановіч. Спадар Антоній таксама дадаў:

— Для нас важна не толькі прэзентаваць свае працы тут, у Беларусі, мы хочам таксама бачыць, што наша прысутнасць, актыўнасць для вас таксама важная. Гэта дае нам стымул працаваць. Я частку свайго архіва перадаў у Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, і многія мае калегі таксама жадаюць здзейсніць такі крок.

У грамадскай свядомасці праваслаўная царква і праваслаўная кніжнасць заўсёды асацыіруюцца з усходнім вектарам. Але адрэзкі часу, дзе Беларусь самастойная, у складзе СССР, Расійскай імперы непараўнальна малыя ў адносінах да існавання ў шматнацыянальнай, шматмоўнай і шматканфесійнай Рэчы Паспалітай і Вялікага Княства Літоўскага. На той час яшчэ не існавала Маскоўскага патрыярхату і Рускай Праваслаўнай Царквы, царкоўнае кіраванне было арганізавана інакш. Такое меркаванне дае трохі скажонае ўяўленне пра тое, чым ёсць праваслаўная царква на Беларусі. Кнігі Антонія Мірановіча выпраўляюць скажонае ўяўленне пра канфесійную і культурную палітыку ў Беларусі. Такую думку выказаў намеснік дырэктара па навуковай рабоце філіяла "Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі" Сяргей Гаранін і падкрэсліў і іншы істотны момант:

— Мы адчуваем, што крыніцы, якія знаходзяцца ў нашым выкарыстанні, ужо амаль вычарпалі свой рэсурс. Таму працы, якія ўключаюць новыя тэксты ці проста даюць на іх наводку даследчыкам, маюць неацэннае значэнне.

Новы праект

І гульня, і навука

Інстытут імя Гётэ распачаў новы міжнародны праект па папулярызацыі нямецкай дзіцячай і юнацкай літаратуры, які мае назву ***LeWiS***. Гэта абрэвіятура трох нямецкіх слоў "Lesen", "Wissen", "Spaß" (чытаем, пазнаём, забаўляемся). Мэта праекта — спалучыць чытанне друкаваных кніг з тэхналогіямі "сусветнага павуціння". Яго ўдзельнікамі сталі краіны Усходняй Еўропы, Цэнтральнай Азіі і Паўднёвага Каўказа.

Чэслава ПАЛУЯН

Куфэркі з лагатыпам *LeWiS*, якія змяшчаюць спецыяльна складзеныя камплекты кніг, перададзены ўжо ў дзіцячаюнацкі аддзел Брэсцкай абласной бібліятэкі імя М. Горкага, а таксама брэсцкія школы № 7 і № 20. Усяго ж у нашай краіне ўдзельнікамі праекта стануць каля 10 школ і бібліятэк.

— На першым этапе дзеці атрымаюць кнігі, якія трэба будзе прачытаць, затым наведаць спецыяльна распрацаваны інтэрнэт-партал, дзе прадстаўлены віктарыны з 20 пытанняў да кожнай кнігі, — распавядае кіраўнік інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Інстытута імя Гётэ ў Мінску Аляксандр Назарчук. — Пасля выканання заданняў вучням залічваецца пэўная колькасць балаў. На партале можна раздрукаваць сабе грамату або паспаборнічаць з аднакласнікамі ў колькасці прачытаных кніг, уважлівасці і глыбіні разумення твораў. Лепшыя чытачы атрымаюць прызы ад настаўнікаў нямецкай мовы ці бібліятэкараў: флэшкі і бірулькі-ліхтарыкі для ключоў з лагатыпам *LeWiS*.

Кожны куфэрак *LeWiS* змяшчае 53 кнігі сучасных нямецкіх аўтараў. Гэта 22 кнігі "лёгкага чытва" выдавецтва *Hueber*, распрацаваныя спецыяльна для тых, хто толькі пачынае вывучаць нямецкую мову, а таксама займальныя апавяданні разнастайнай тэматыкі, напісаныя жывой гутарковай мовай. Да кожнай кнігі прыкладаецца аўдыёдыск. Акрамя гэтага, у куфэрку знаходзіцца больш як 30 спецыяльна падабраных мастацкіх кніг для моладзі і дзяцей.

З цягам часу, на наступных этапах рэалізацыі праекта, яго праграма будзе дапоўнена разнастайнымі літаратурнымі мерапрыемствамі: чытаннямі, сустрэчамі з аўтарамі і мастакамі, конкурсамі.

Такія куфэркі з кнігамі атрымаюць установы-ўдзельнікі праекта LeWiS.

У падтрымку чытання

Васіль Шаранговіч, скульптар, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі:

«"Новую зямлю" ў школе на памяць чытаў са сцэны»

Думаў, што, калі закончу працу як адміністратар, хопіць часу і на творчасць, і на ўсё астатняе. Аказваецца, часу стала яшчэ менш, чым было. Застаецца тое, што было з маладосці, — звычка заўсёды чытаць перад сном. Біблію так прачытаў. Гадзіну-паўтары кожны вечар. А днём неяк чытаць і не выпадае.

У мяне вялікая, каб не сказаць велізарная, бібліятэка — і па мастацтве, і мастацкая літаратура. Бацька казаў некалі, як мы перасяліліся ў вялікую кватэру, у якой усё вокамгненна аказалася застаўлена кніжкамі: "Калі ты гэта ўсё прачытаеш?" Канечне, я не прачытаю, але ж дзеці, унукі ёсць.

У розныя перыяды чытаў рознае і толькі мэтанакіравана. Талстога ад вокладкі да вокладкі, Дастаеўскага. Нават заняткі ў вучылішчы здаралася прапускаць — пачынаў нейкі раман з раніцы і завяршаў увечары. На маім чытацкім рахунку большая частка поўнага збору твораў Чэхава. Эміля Заля ўсяго не адолеў — у яго каля 40 раманаў, прыблізна 30 я прачытаў дакладна. З "Шагрэневай скуры" пачалося знаёмства з творчасцю Бальзака.

Паэзію люблю. Ясеніна знайшоў, яшчэ калі паэт быў забаронены. Чытаў дзяўчатам яго вершы. Ведаў на памяць "Новую зямлю" Якуба Коласа і ў школе дэкламаваў са сцэны.

У старэйшыя гады захапіўся Бібліяй і крытыкай на яе. А гэта вялікі аб'ём — даследаванні і інш. Трэба з гісторыяй пазнаёміцца. Яна пачала пісацца ў Вавілоне пры Навуходаносары. Калі чытаеш "Гісторыю" Герадота, трэба прачытаць яшчэ шмат літаратуры, каб дакладна ведаць карты таго часу: дзе былі філісцімляне, чаму Канстанцінопаль стаў Стамбулам і да т. п.

Самая апошняя тэматыка, па якой шукаў літаратуру, — падзелы Рэчы Паспалітай і ўсё, што з гэтым звязана: гісторыя, філасофія. Пэўны час займаўся нават вывучэннем аратарскага мастацтва. Але ніколі не прамінаў чытаць.

Сёння больш цікавіць беларуская літаратура. Караткевіч — мы з ім сябравалі. Шмат яго твораў ілюстраваў. Яшчэ — філасофская. І некаторыя пласты гісторыі, якія не зусім добра ведаю.

Аднойчы ў Італіі пачаў расказваць пра гісторыю гэтай краіны, там здзівіліся, што ведаю такое, чаго некаторыя італьянцы ніколі не чулі. А я дасканала вывучыў гісторыю Старажытнага Рыма.

Прыклад для пераймання

Імя Розы Шэрай у літаратуры даволі вядомае. Працуе яна ўжо 20 гадоў дырэктарам музея "Вілейшчына літаратурная". Нямала яе публікацый было ў выданнях ад мясцовага ўзроўню да рэспубліканскага. Друкаваліся яны і на старонках "ЛіМа". Неаднаразова вершы і проза Р. Шэрай размяшчаліся ў калектыўных зборніках. Настала чарга драматургіі. І — з чым можна павіншаваць — асобнай кнігай з паказальнай назвай "П'ескі для школьнага тэатра", якая пабачыла свет сёлета.

Анатоль ТРАФІМЧЫК

Нягледзячы на вузкую адрасаванасць, драматургічны зборнік складаецца з разнапланавых п'ес, таму аднастайным яго не назавеш. Адкрываецца кніга п'есай "Адам Гурыновіч" — творам хутчэй асветнага, а не мастацкага характару. Лепей бы яго назваць сцэнарыем святочнай вечарыны, прысвечанай жыццю і творчасці названага беларускага паэта XIX ст. Даволі сцісла, але паказальна адлюстравана яго творчасць і памкненне да рэвалюцыйнай барацьбы. Цэнтральнай жа становіцца лінія стасункаў А. Гурыновіча са Станіславай Пяткевіч, яго сяброўкай і паплечніцай. Станіслава знаходзілася ў той час у Швейцарыі, таму іх адносіны раскрываюцца праз ліставанне, мы даведваемся пра трагічны лёс паэта. Аднак дзеяння, а тым больш неабходнага для драматургічнага твора канфлікту, не бачым.

Такога ж плана п'еса пра дзіцячыя гады Змітрака Бядулі "Шлях да навукі". У ёй аўтарка распавяла пра сям'ю пісьменніка і яго адукацыйны шлях. У адрозненне ад папярэдняй, у гэтай п'есе прысутнічаюць і збольшага характарныя вобразы (перадусім, канечне, галоўнага героя), і пэўныя калізіі, кульмінацыяй якіх становіцца разрыў з рэлігійным навучаннем пратаганіста. Аднак да гэтага часу, як паказана ў творы, малады Самуіл Плаўнік стаў не проста пісьменным чалавекам, а творцам, які мае самастойны погляд на сваё далейшае станаўленне.

П'еса "Страцім-лебедзь", як можна лёгка здагадацца з назвы, расказвае пра яшчэ аднаго рупліўца беларускага адраджэння — М. Багдановіча і яго сяброўства са Змітраком Бядулем. Паэты-класікі раскрываюцца ў побыце. Іх характарызуюць чалавечнасць, руплівасць, самаахвярнасць. Хворы Максім выклікае эмпатыю. Завяршаецца п'еса мінорна — свежанапісаным Багдановічавым вершам "Страцім-лебедзь", які чытаецца самім аўтарам:

Ад усіх цяпер патомкі ёсць,
Ды няма адных Максімавых
(Багдановіч робіць глыбокую паўзу, а потым папраўляецца)
Ды няма адных
Страцімавых.

У чарговай пастаноўцы рэпрэзентуецца дзяцінства Янкі Купалы. Падаюцца характарыстычныя жыццёвыя моманты: нястачы, любоў да кнігі, спробы вершапісання, смерць бацькі. Цытуюцца вершы паэта. Праўда, дзеі нагадваюць не карціны, а паштоўкі — настолькі здробненыя, што з цяжкасцю ўяўляецца магчымым арганічна іх рэалізаваць на школьнай сцэне.

"Жорсткасць Лаўрука" — інсцэніроўку апавядання Змітрака Бядулі "На каляды к сыну" ў адрозненне ад папярэдніх твораў-"пастановак" можна назваць паўнавартаснай п'есай — з адпаведнымі характарамі і канфліктам. Дзейства адбываецца вакол асобы сялянскага сына Лаўрука, які ўжо напачатку красамоўна характарызуецца бацькам: "Што спрытны, то спрытны: у сем гадкоў мог каго хочаш вакол пальца абвясці". Паводле гэтай фразы, герой — хлопец кемлівы. Аднак у самой сінтаксічнай канструкцыі канатацыйна, мадальна тая кемлівасць мае не толькі, а хутчэй і не столькі, станоўчы змест, адчуваецца пэўная перасцярога: маўляў, так, хітры, але чаго можна чакаць ад гэткай хітрасці? І прадчуванні спраўджваюцца. Яшчэ падлеткам Лаўрук, узяты панам на выхаванне (якое шчасце для бацькоў!), праяўляе грэблівасць да асяродка, з якога ён выйшаў. А ў фінале ўвогуле выганяе маці са сваёй гарадской хаты, нібыта не пазнаў у жабрачцы роднага чалавека.

Лаўрук: *(злосна да слугі, які выйшаў за гаспадаром)* Чаму вы дапускаеце сюды розных жабрачак шалёных? Ідзі, старушка, я цябе не знаю.

Факт інсцэнізацыі твора векавой даўніны сведчыць пра яго актуальнасць: манкуртызацыя працягвае быць надзённай з'явай сучаснага беларускага жыцця.

Чарговая п'еса "Аперацыя «Соль»" напісаная на аснове рэальных падзей: у выніку няўдалай спробы дапамагчы партызанам праз перапраўку ім медыкаментаў і прадуктаў загінулі дзве сям'і. Жыццёвая трагедыя, аднак, не знайшла належнага мастацкага адлюстравання, стаўшы хутчэй сюжэтнай схемай з героямі без хоць нейкай індывідуалізацыі. Між іншым, матэрыял дае ўсе падставы стварыць напружанае, драматычнае дзейства. Да таго ж у беларускай літаратуры ёсць у каго вучыцца: успомнім п'есы А. Махнача "Шпачок", "Юныя мсціўцы" А. Гутковіча і У. Хазанскага, А. Петрашкевіча "У спадчыну — жыццё" і іншыя. Як некалі зазначыла савецкая даследчыца Кацярына Гарбунова, драматург павінен прымусіць характар дыхаць жыццём, паставіўшы яго ў адпаведныя абставіны, якія раскрылі б яго ў дзеянні. У такім кірунку трэба дапрацоўваць свой твор Р. Шэрай.

Тое ж датычыць п'есы "Лінія фронту". Напэўна, аўтарка імкнулася зрабіць драматургічны пераказ падзей, якія здарыліся з яе сям'ёй падчас вайны (твор прысвечаны маці), аднак не ўлічыла законаў драматургічнага мастацтва. Твору відавочна бракуе фарбаў. Не выключана, што матэрыял абедзвюх п'ес пра вайну лягчэй было б рэалізаваць у жанры апавядання, дзе словамі аўтара давяршалася б мастацкая карціна твораў. Усё ж месцамі Р. Шэрая намацвае і драматургічны фармат. Так адбываецца тады, калі, як і патрабуюць правілы гэтага роду літаратуры, аўтарка сутыкае ў дзеянні палярных герояў:

Паліцай: Цётка, збірайся акопы рыць за вёскай, ды хутчэй! Лінія фронту прыбліжаецца.

Маці: Іванька, а як я дзяцей пакіну? У мяне ж Алік грудны, ці ж гэтыя малыя дагледзяць?

Паліцай: Цётка Насця, не ўпірайся лепш. Усе вяскоўцы пойдуць на акопы. Ніхто ў вас не папытаецца, ці выходзіць. Чуеш, як грукоча? Фронт прыбліжаецца. Пяць хвілін на зборы і пайшлі разам.

Маці: *(шукаючы хустку)* Божа мой, Божа! Калі ўжо гэта ўсё скончыцца? Калі ўжо які спакой будзе? З людзьмі як са скацінай абыходзяцца...

Паліцай: Цётка, менш гавары, вельмі ўжо язык распусціла. Думаеш, не ведаю, што мужык у партызанах? Скажы дзякуй, што маўчу! Рыдлёўку вазьмі, чым капаць будзеш?

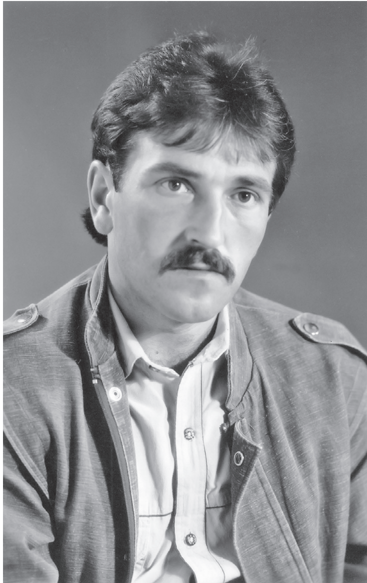
Тая ж К. Гарбунова сцвярджае: "Калі ідэя п'есы нараджаецца не як выснова з драматычнай барацьбы, з калізіі характараў, а падаецца ў гатовым выглядзе, загадзя сфармуляванай аўтарам, глыбокай драматургіі не адбываецца". Таму Р. Шэрай варта было б засяродзіць увагу не на перадачы аб'ёму падзей, якія ў сапраўднасці мелі месца, а на іх асэнсаванні праз лагічна разгортваемую і завершаную сістэму сутыкненняў характараў.

У цэлым Р. Шэрая разгледжанай кнігай прадэманстравала яшчэ адну грань сваёй творчасці. Драматургічнымі пастаноўкамі паказала, як можна са сцэны расказваць маладому пакаленню пра класікаў нашай літаратуры. А непасрэдна п'есамі заявіла пра асабісты патэнцыял драматурга.

Анкета «ЛіМа»

Прафесія і прызванне

1. Ваша асноўная спецыяльнасць і яе сумяшчэнне з творчасцю?
2. Перашкаджае ці дапамагае работа творчасці?
3. Што першаснае ў агульнажыццёвым?
4. Як распараджаецеся ганарарамі?
5. Якую б прафесію выбралі, каб не жыццёвыя абставіны?
6. Стаўленне сваякоў, сяброў, знаёмых да работы і да творчасці?
7. Дзе больш паспяхова рэалізуецеся?

Анатоль КУДЛАСЕВІЧ, пісьменнік:

1. "Служенье муз не терпит суеты", але ж і само жыццё, і творчасць значна шырэй любых схем, у якія іх спрабуюць уціснуць. Па вялікім рахунку, творчасць даецца чалавеку як інструмент самапазнання і пазнання свету. Таямніца пракруставага ложа творчасці праяўляецца ў тым, што ўвесь час даводзіцца адсякаць лішняе: дзеля творчасці адсякаць бытавыя турботы, матэрыяльныя памкненні, мітуслівых людзей, што абкрадаюць каштоўны час, а ў момант творчасці адсякаць лішнія вобразы, пасылы, словы…

У наяўнасці два дыпломы, з якіх вынікаюць дзве асноўныя спецыяльнасці — "Ветэрынарны фельчар" і "Літаратурны работнік".

Прафесія "доктара Айбаліта" ў маім уяўленні была надзвычай творчай і цікавай: жывёліна не чалавек, не прыйдзе і не скажа, што ў яе баліць, — трэба ўключаць творчыя метады пастаноўкі дыягназу, знаходзіць метады лячэння… Але рэальнае жыццё, дзе і чалавек не заўсёды каштоўнасць, перакanала ў адваротным; другі дыплом непасрэдна звязаны з творчасцю, як быццам бы дае маральнае права займацца літаратурай, але ж зноў — рэальнае жыццё выкручвае нечаканыя рэчышчы…

У дадатак да асноўных спецыяльнасцей набыў з тузін "корачак" і пасведчанняў, запісаў у працоўнай кніжцы: "Слесар МЗР", "Зборшчык радыёапаратуры", "Забеспячэнец", "Цяслярбетоншчык", "Сантэхнік", "Маляр", "Чысцільшчык", "Вартаўнік", "Грузчык", "Беспрацоўны" і г. д.

2. І перашкаджае, і дапамагае. У часы неймавернай загружанасці на працы, калі нават выхадныя даводзілася аддаваць службе, у мяне была бязглуздая мара, каб мяне пасадзілі ў турму, далі асадку і кармілі, а я тады пісаў бы, пісаў бы і пісаў бы… І быў бы самым шчаслівым чалавекам на зямлі. А вось цяпер маю процьму вольнага часу — а пісаць не хочацца, хоць трэсні. Нават гэтую анкету мурыжу другі тыдзень.

Усё звязана і ўзаемазалежна. Творчасць залежыць ад душэўнага стану, ад перспектыў рэалізацыі… Іншы раз яна перашкаджае, іншы раз наадварот — спрыяе. Лепш за ўсё спрыяла творчасці праца карэспандэнта-арганізатара Бюро прапаганды мастацкай літаратуры пры Саюзе пісьменнікаў, з чаго вынікае, што творчасці найбольш спрыяе запатрабаванасць. Калі існуе "заказ на канчатковы прадукт" творчасці: прапанова, замова, сяброўскае пажаданне — містычным чынам уключаецца рухавік творчасці і пайшла пісаць губерня!

Калі працаваў на радыё журналістам, была замоўлена студыя для запісу, павінны былі прыйсці людзі, але мяне настолькі апанавалі музы, што я ніяк не мог адарвацца ад пісьмовага стала — і, нягледзячы на тое, што лічу сябе чалавекам да ачмурэння абавязковым, пазваніў на студыю і адмяніў запіс. Такое здарылася толькі адзін раз, бо сапраўды музы ўзялі ў палон і здавалася, калі не скончу твор, то Сусвет праваліцца ў Тартар, у крайнім выпадку здарыцца нешта неверагоднае і непапраўнае, бо асноўнае ў гэты момант было дапісаць і выказацца.

Раней бывала, прачнешся ноччу, круцішся з боку на бок, варочаеш сваё бяссонне на мулкім ложку, адбіваешся ад думак, а потым разумееш, што трэба ўставаць і пісаць. На жаль, апошнім часам спіцца занадта моцна. А ўсё таму, што няма "заказу": грамадскага, палітычнага, сацыяльнага, выдавецкага… Пра які творчы ўздым можна гаварыць?

3. Першаснае — агульначалавечае: душа, сям'я, радзіма… Адносіны з Богам, стасункі з блізкімі і дальнімі, рахунак у вечнасці — ён станоўчы ці адмоўны? — чалавек не можа гэтага дакладна ведаць у зямным жыцці, таму імкнецца думкай за мяжу вечнага, каб звесці рахункі.

4. Аддаю жонцы, і яна купляе ўсё, што трэба для сям'і, а іншы раз і тое, што зусім непатрэбна.

5. Выбраў бы ўсё тое ж самае, нічога іншага не хачеў бы.

6. Аднолькава ставяцца і да творчасці, і да работы, тым больш што сама работа часта злівалася з творчасцю.

7. Які я цяпер ветфельчар? Хаця раней людзі хвалілі, што добра лячу, а цяпер страшна, калі раптам па старой памяці звяртаюцца. І які з мяне сантэхнік, калі для таго, каб паставіць новы змяшвальнік, званю ў ЖЭС і выклікаю спецыяліста?

Хоць і не напоўніцу, але больш паспяхова ўсё ж такі рэалізаваўся ў творчасці. Пра апошняе сведчыць нават мая паслуга ў інтэрнэце "стихи на заказ" — каля сотні маіх заказчыкаў засталіся задаволенымі і з радасцю заплацілі па долары за вершаваны радок.

Адносна непасрэднай літаратурнай творчасці, нягледзячы на тое, што толькі чвэрць з напісанага надрукавана і выдадзена, мне ёсць што прад'явіць у сваё апраўданне перад Усявышнім, не сорамна праспяваць дзветры песні, прачытаць два-тры вершы, паказаць дзве-тры апавесці або апавяданні, у якіх я зрабіў усё, што мог і на што быў здольны.

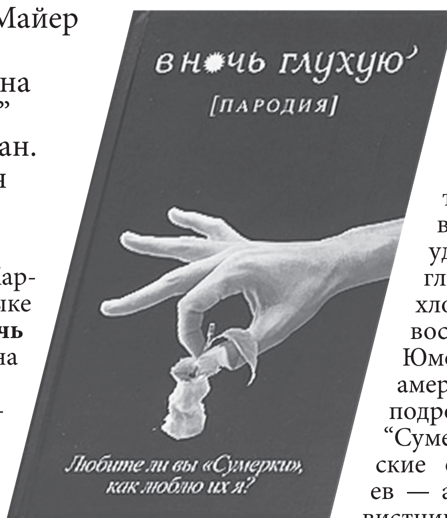
Пародисты Vs Майер

Серия романов о вампирах и оборотнях Стефани Майер "Сумерки" уже стала легендой. Книга расходится небывалыми тиражами. Романы были переведены на многие языки мира. Кроме того, по мотивам "Саги" вышли успешные экранизации и графический роман. Казалось бы, нужно читать, смотреть, восхищаться талантом автора и радоваться её успеху. Но нет!

Чеслава ПОЛУЯН

Есть в этих книгах и фильмах что-то искусственное, вроде как специально созданы они под интересы и требования подростков и рассказывают ну совсем уж фантастическую и мифологически неправильную историю любви вампира и человека, их довольно счастливой супружеской жизни и даже рождения общего ребёнка. Брэм Стокер, автор известного, можно даже сказать канонического романа о вампирах "Дракула", наверное, в гробу переворачивается несколько раз во время премьеры очередной книги и фильма серии. В классической вампирской мифологии всех событий, описанных Майер, просто не может произойти!

Давно хотелось написать об этой серии книг и фильмов. Но всё не было повода. А теперь он есть. Оказывается, не только Стивен Кинг недолюбливает автора "Саги" (которая, впрочем, по законам жанра совсем не сага) и пишет об этом в своём блоге, не только литературные и кинокритики негодуют, наблюдая успех очередной книги и фильма! Гарвардские литературные пародисты тоже не дремлют. И вот недавно при поддержке ООО "Харвест" на русском языке вышел роман **"В ночь глухую"** — пародия на "Сумерки".

Первый выпуск сатирического журнала "Гарвардские пасквили" появился в феврале 1876 года. Новое издание, которое придумали семь студентов по образу и подобию английского юмористического "Панча", тут же покорило весь Гарвард. Да что Гарвард, даже президенту США Улиссу С. Гранту советовали его не читать — из опасения, что тот "надорвёт живот от смеха" и не сможет руководить страной. Так гарвардские пародии постепенно стали отдельным литературным жанром. А суть его в том, что группа студентов-старшекурсников ежегодно выпускает роман, пародирующий какое-нибудь сверхмодное произведение литературы. Самой известной из гарвардских пародий XX века по праву считается книга "Тошнит от Колец" (в другом варианте — "Пластилин Колец"), которая была переведена на русский язык и полюбилась читателям. Радостно, что руки пародистов дотянулись и до саги "Сумерки".

Если вы смотрели или читали хоть одну часть саги, если знаете сюжет, то эта книга вам доставит огромное удовольствие. Вы будете глупо улыбаться в метро, хлопать себя по колену и восклицать: "Вот это да!" Юмор в стиле типичной американской комедии для подростков, плюс сюжет "Сумерек", плюс издевательские образы главных героев — а что ещё нужно ненавистнику Стефани Майер для приятного чтения? Даже дизайн обложки нового романа — пародия. Мы привыкли к российским изданиям книг Майер с лицами актёров из фильма на обложках, но в оригинале в оформлении серии используются именно яблоки. А теперь обратите внимание на обложку-пародию. Забавно, правда?

А чтобы стало ещё веселее, нужно процитировать несколько моментов из книги. Итак, её главные герои Белль Слон и Эдварт Маллен (в оригинале Белла Свон и Эдвард Каллен) уже познакомились в школе на уроке биологии…

"...Я протянула свою тетрадь и внезапно заметила, что машинально нацарапала в ней портрет Эдварта. На рисунке у него имелись клыки, сочащиеся тёмной жидкостью. Соевым соусом".

"Я вдруг зарделась. Какие красивые у него ботинки, промокшие от снега и слякоти, почти нереальные… Я наклонилась, осторожно потыкала пальцем. Он быстро отдёрнул ногу и чуть не упал".

"На следующий день на биологии мне хотелось выглядеть особенно привлекательно: наверняка Эдварт пригласит меня на выпускной бал. Поэтому на ночь я накрутила волосы на пружины из кресла в гостиной — пусть завьются. И даже накладные зубы вставила". И таких моментов в книге множество!

С одной стороны, пародия — это очень даже хорошо: возможность посмеяться над надоевшим сюжетом, представить знакомые образы в новом "амплуа" и подумать — а ведь этот вариант намного веселее, в случае экранизации хорошая получилась бы комедия. Но с другой стороны, если произведение пародируют и вторичный роман получает достаточно большой коммерческий успех (что в данном случае очевидно), то сам оригинал — а он по сути высмеивается — ещё более популярен, а успешная пародия может добавить ему не один десяток-сотню-тысячу новых почитателей. И, чего доброго, подтолкнуть к просмотру фильмов и прочтению книг. Думаю, в случае с "Властелином Колец" пародия сработала всё-таки на пользу читателям. Но с "Сумерками" всё не так однозначно. А вообще-то, может быть, в них что-то есть, если даже моя подруга, магистр исторических наук, читала "Сумерки" и восхищалась: "Хорошо пишет Майер!"

Бигуди — путь к Мендельсону?

Денис МАРТИНОВИЧ

Вы никогда не обращали внимание на то, что с возрастом восприятие женских причёсок кардинально меняется? Более того, каждый человек постепенно проходит через несколько этапов.

Итак, этап первый — детский сад. Полное безразличие! Согласитесь, когда вы играете в машинки и на быстроходном "Феррари" обходите "Макларен", так ли принципиально, как выглядят потенциальные зрительницы, которые глупо тратят свою драгоценную жизнь на кукол?

Этап второй — начальная школа. Повышенная активность к одному из видов причёски — косам. Разумеется, их количество не принципиально. Но лучше всего, когда косичек две — тогда, сидя на задней парте за одной из отличниц (а кто будет носить косы, если не они?), можно дергать или за две косы одновременно, или то за одну, то за вторую, а ещё лучше — договориться с другом и тренировать реакцию одноклассницы.

Этап третий — средняя школа. Принципиальное безразличие. Согласитесь, в такое время Warcraft куда более важен, чем сверстницы, которые почему-то начинают отращивать ногти (вероятно, чтобы больнее царапаться), листать на уроках какие-то журналы и предпочитают общество парней постарше (судя по всему, те лучше разбираются в физике и химии).

Этап четвёртый — конец средней школы (для продвинутых), старшая школа (для базового уровня) или первые курсы вуза (для отстающих). "Души настало пробужденье". И вдруг становится понятно, что слово "водопад" теперь ассоциируется не с Ниагарой (будь она неладна, эта география!), а распущенными волосами Маши с первой парты. Что "барашки" — это не животные, чья шерсть являлась основой экспорта в какой-то стране (будь она неладна, эта экономика!), а кудри Насти из параллельного класса или группы. Что каре — это не построение наполеоновской гвардии в битве при Ватерлоо (будь она неладна, эта история!), а причёска Оли из секции по плаванию.

И вот, наконец-то, пятый этап. Представьте, что я встречаю в книжном магазине своего друга и протягиваю ему… книгу **Белинды Хэй "Прически на все времена"**. "Господи, ну зачем мне это?" — он абсолютно искренне недоумевает. Я могу потратить битый час на объяснение такой азбучной истины, что классика не выходит из моды. Поэтому образы, подобные Мэрилин Монро или Джеки Кеннеди, очаровывавшие современников своей простотой и женственностью, до сих пор актуальны. Я могу долго доказывать ему, что винтаж, о котором идёт речь в книге, — стиль, действительно проверенный временем. Поэтому винтаж идеально подходит его жене или девушке, тещё или маме девушки, его маме (свекровь или потенциальная свекровь жены или девушки вашего друга не должна отставать от моды), бабушке, сестре и коллеге по работе (уф-ф-ф, желательно всё-таки выбрать кого-то одного).

Я могу убеждать его в том, что эта книга позволит воплотить в реальность самые популярные образы, познакомит с известными причёсками в стиле винтаж, которые делали такие иконы стиля, как Брижит Бардо, Мэрилин Монро или Марлен Дитрих. Что благодаря подробным инструкциям и пошаговым фотоиллюстрациям его жена или девушка, теща или мама… ("можешь не продолжать, я всё понял!") сможет самостоятельно сделать любую из причёсок, подчеркнув свою индивидуальность и очарование. Но когда я дойду до того момента, что оригинальные завивки, чарующие кудри и разнообразные пучки с начёсом позволят его… ("я понял!!!") ощутить всю неповторимость классики, почувствовать себя свободной и независимой… Тогда друг взорвётся (вот она, граница мужского терпения, а ведь я выбирал самого флегматичного из всех!). Признается, что, идя по улице, всегда обращает внимание на причёски, но спросит, почему я не могу порекламировать книгу кому-нибудь из наших общих знакомых прекрасного пола.

И только тогда придётся объяснить причину моей настойчивости. Разумеется, дарить книгу можно кому угодно (поскольку я в доле с издателем, чем больше продаж, тем лучше!). Но я могу гарантировать: "Причёски на все времена" помогут обрести семейное счастье. Существует верный способ проверить, подходит девушка в жёны или нет. Надо сесть в кресло. Выдохнуть. Расслабиться. Открыть книгу на страницах 60 — 62 (на первый раз хватит), на которых изображена женщина в бигуди. А теперь надо представить на её месте свою потенциальную жену и хорошо подумать. Если согласны видеть её в таком виде как минимум раз в неделю — отлично. Обо всём, кроме бигуди, в семье можно договориться.

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

Вышэйшая адукацыя. Універсітэты. Акадэмічнае навучанне

Самостоятельная познавательная деятельность студентов в подготовке специалистов для социальной сферы: учебно-методическое пособие / [Л. В. Марищук и др.]; Российский государственный социальный университет, Филиал РГСУ в г. Минске. — Минск: РИВШ, 2012. — 249 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-546-0.

Самостоятельная работа студентов на основном учебном отделении кафедры физвоспитания и спорта медуниверситета: учебно-методическое пособие для студентов лечебного, педиатрического, медико-психологического и медико-диагностического факультетов / [А. В. Разницын и др.]; под редакцией А. В. Разницына; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 83 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-496-998-5.

Сведения о работе аспирантуры (адъюнктуры) и докторантуры за 2011 год: (статистический справочник) / Министерство образования Республики Беларусь, Главный информационно-аналитический центр. — Минск: ГИАЦ Министерства образования Республики Беларусь, 2012. — 78 с. — 20 экз.

Селезнев, В. И. Строительство наружных трубопроводов водоснабжения и водоотведения : методическое пособие по выполнению курсового проекта по дисциплине «Техника и технология строительно-монтажных работ» для студентов специальности 1-70 04 03 «Водоснабжение, водоотведение и охрана водных ресурсов» / В. И. Селезнев, Г. А. Коревицкий; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Гидротехническое и энергетическое строительство». — Минск: БНТУ, 2012. — 92 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-525-739-5.

Современные технологии для обучения взрослых: учебно-методическое пособие / [А. А. Глинский и др.; под общей редакцией Н. И. Запрудского]; Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования». — Минск: АПО, 2012. — 278 с. — Часть текста на белорусском языке. — 60 экз. — ISBN 978-985-495-303-8.

Справочное пособие для поступающих в Институт государственной службы Академии управления при Президенте Республики Беларусь-2012 / Академия управления при Президенте Республики Беларусь; [составители: А. Н. Морозевич и др.]. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2012. — 146 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-527-082-0

Вольны час. Святочныя дні. Канікулы

Витебский район. Спортивный и туристический / Отдел физической культуры, спорта и туризма Витебского райисполкома, ГУ «Витебский районный ФСК «Урожай». — Витебск: Витебская областная типография, 2012. — 22 с. — 1500 экз.

Европа. 50 лучших мест для путешествий и отдыха. — Минск: Харвест, 2012. — 127 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-18-07-65-5 (в пер.).

Кобрин / [главный редактор Тамара Тиборовская; фото: Николай Чеберкус, Андрей Рыбачук; автор текста: Наталья Васюк]. — Брест: РИА «Вечерний Брест», 2012. — 33 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6994-23-0 (ошибоч.).

Пинский район. Жемчужина Полесья: справочник туриста / [текст: Т. А. Хвагина; фото: С. М. Плыткевич, Е. В. Талама**й**, А. Н. Дубровский]. — Минск: Рифтур, 2012. — 72 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6919-96-4.

Пинский район. Жемчужина Полесья: справочник туриста / [текст: Т. А. Хвагина; фото: С. М. Плыткевич, Е. В. Таламай, А. Н. Дубровский]. — Минск: Рифтур Принт, 2012. — 72 с. — 1000 экз.

Россия. 50 лучших мест для путешествий и отдыха. — Минск: Харвест, 2012. — 127 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-18-07-64-8 (в пер.).

Belarus. Gastfreundschaft ohne Grenzen / [Нацыянальнае агенцтва па турызму]. — Мінск: Нацыянальнае агенцтва па турызму, 2012. — 24 с. — На нямецкай мове. — 4000 экз Беларусь. Гасціннасць без межаў.

Этнаграфія. Звычаі. Фальклор

Народная культура Віцебшчыны: вывучэнне, захаванне, папулярызацыя: матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі, прысвечанай 165-годдзю М. Нікіфароўскага, 21 мая 2010 г. / [рэдкалегія: Л. Вакар, Л. Кернажыцкая, В. Шышанаў]. — Мінск: Нацыянальная бібліятэка Беларусі, 2012. — 235 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 125 экз. — ISBN 978-985-6879-79-4.

Норавы і звычаі. Цырыманіял

Галстуки, платки, шарфы / [фотографы: Е. Смолянская и др.]. — Москва: Астрель, 2011. — 191 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-5-271-39709-7 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0996-3 (Харвест) (в пер.).

Фальклор у вузкім сэнсе

Аўтэнтычны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання: зборнік навуковых прац удзельнікаў VI Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі (Мінск, 27–29 красавіка 2012 г.) / [рэдкалегія: Мажэйка М. А. (старшыня) і інш.]. — Мінск: БДУКМ, 2012. — 253 с. — Частка тэксту на польскай і рускай мовах. — 150 экз. — ISBN 978-985-6798-20-5 (памылк.).

Казакова, І. В. Беларускі абрадавы фальклор: нацыянальная спецыфіка: вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў філалагічных факультэтаў спецыяльнасці 1-21 05 01 «Беларуская філалогія» / І. В. Казакова. — Мінск: Паркус плюс, 2012. — 53 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-90192-7-2.

Казакова, І. В. Фальклорная спадчына Магілёўшчыны: (Хоцімскі раён) / Казакова І. В. — 2-е выд., дапоўненае. — Мінск: Паркус плюс, 2012. — 178 с. — Частка тэксту на англійскай мове. — 300 экз. — ISBN 978-985-90192-6-5.

МАТЭМАТЫКА І ПРЫРОДАЗНАЎЧЫЯ НАВУКІ

Прырода. Ахова прыродных рэсурсаў. Пагрозы навакольнаму асяроддзю і абарона ад іх

Особо охраняемые природные территории Беларуси. Исследования: сборник научных статей / Управление делами Президента Республики Беларусь, Государственное природоохранное учреждение «Березинский биосферный заповедник»; [редколлегия: Ивкович В. С. (ответственный редактор) и др.]. — Минск: Белорусский Дом печати, 2006–

Вып. 7. — 2012. — 326 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6995-12-8 (в пер.).

Природа, человек и экология: сборник материалов региональной студенческой научно-практической конференции, Брест, 26 апреля 2012 г. / [редколлегия: Л. Н. Усачева (гл. редактор) и др.]. — Брест: БрГУ, 2012. — 91 с. — 54 экз. — ISBN 978-985-473-858-1.

Природопользование: сборник научных трудов / Национальная академия наук Беларуси, Государственное научное учреждение «Институт природопользования». — Минск, 1999– — ISSN 2079-3928.

Вып. 21 / [главный редактор А. К. Карабанов]. — Минсктиппроект, 2012. — 319 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 120 экз.

Самые красивые места мира / [ответственный редактор: Л. Садовская; фотографы: Н. Дельвин и др.]. — Москва: Мир энциклопедий Аванта +: Астрель, 2012. — 180 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 4000 экз. — ISBN 978-5-98986-107-1 (Мир энциклопедий Аванта +). — ISBN 978-5-271-17159-8 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1110-2 (Харвест) (в пер.).

Серадзінская, В. Х. Чалавек і свет: вучэбны дапаможнік для 4-га класа спецыяльных агульнаадукацыйных школ з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / В. Х. Серадзінская; [пераклад з рускай мовы В. К. Раманцэвіч]. — Мінск: Народная асвета, 2012. — 25 см. — ISBN 978-985-03-1806-0 (у пер.).

Ч. 2. — 2012. — 94 с. — 892 экз. — ISBN 978-985-03-1808-4.

Серединская, О. Х. Человек и мир: учебное пособие для 4-го класса специальных общеобразовательных школ с русским языком обучения : в 2 ч. / О. Х. Серединская. — Минск: Народная асвета, 2012. — 25 см. — ISBN 978-985-03-1803-9 (в пер.).

Ч. 2. — 2012. — 94 с. — 2707 экз. — ISBN 978-985-03-1805-3.

Чудеса природы / [ответственный редактор: Л. Садовская; фотографы: О. Мироненко и др.]. — Москва: Мир энциклопедий Аванта +: Астрель, 2012. — 178 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 7000 экз. — ISBN 978-5-98986-147-7 (Мир энциклопедий Аванта +). — ISBN 978-5-271-18774-2 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1473-4 (Харвест) (в пер.).

Яцкевіч, Я. М. Чалавек і свет: 5-ты клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / Я. М. Яцкевіч, В. В. Гінчук. — 2-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 143 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-19-0281-7.

Матэматыка

Войтова, Ю. К. Математика: 1-й класс: рабочая тетрадь / Ю. К. Войтова. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 128 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0201-5.

Гляков, П. В. Основы высшей математики: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности 1-21 04 01 Культурология (по направлениям) / П. В. Гляков, Т. И. Песецкая; Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусский государственный университет культуры и искусств. — Минск: БГУКИ, 2012. — 193 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6798-87-3.

Головей, В. С. Проверяем домашние задания. Математика. 5-й класс: к учебному пособию «Математика. 5» авторов: Е. П. Кузнецова [и др.] под ред. Л. Б. Шнепермана, 2009 / В. С. Головей. — 3-е изд. — Минск: Сэр-Вит, 2012. — 341 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-630-5.

Гриханов, В. П. Математика: учебное пособие для 5-го класса 1-го отделения вспомогательной школы с русским языком обучения: в 2 ч. / В. П. Гриханов, Т. В. Лисовская. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2012. — 1500 экз. — ISBN 978-985-471-504-9 (в пер.).

Ч. 1. — 127 с. — ISBN 978-985-471-503-2.

Ч. 2. — 143 с. — ISBN 978-985-471-506-3.

Грыханаў, У. П. Матэматыка: вучэбны дапаможнік для 5-га класа 1-га аддзялення дапаможнай школы з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / У. П. Грыханаў, Т. В. Лісоўская. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2012. — 800 экз. — ISBN 978-985-471-512-4 (у пер.).

Ч. 1 / [пераклад з рускай мовы Г. І. Кашэўнікавай]. — 127 с. — ISBN 978-985-471-510-0.

Ч. 2 / [пераклад з рускай мовы Т. К. Слауты]. — 143 с. — ISBN 978-985-471-511-7.

Жилич, Н. А. Математика: 2-й класс: тетрадь для решения простых задач / Н. А. Жилич. — 4-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 112 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0277-0.

Жилич, Н. А. Математика: 2-й класс: тетрадь для решения составных задач / Н. А. Жилич. — 4-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 128 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-19-0225-1.

Жилич, Н. А. Математика: 3-й класс: тетрадь для решения простых задач / Н. А. Жилич. — 3-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 77 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0278-7.

Жилич, Н. А. Математика: 4-й класс: тетрадь для решения простых задач / Н. А. Жилич. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 61 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0229-9.

Жилич, Н. А. Математика: 4-й класс: тетрадь для решения составных задач / Н. А. Жилич. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 144 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-19-0279-4.

Зинович, Л. А. Сборник тестов по математике: 3-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / Л. А. Зинович. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 82 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-538-720-7.

Зинович, Л. А. Сборник тестов по математике: 4-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / Л. А. Зинович. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 79 с. — 513 экз. — ISBN 978-985-538-717-7.

Ковалевская, Н. Л. Математика: 2–4-е классы: 100 головоломок / Н. Л. Ковалевская. — Минск: Аверсэв, 2012. — 128 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0236-7.

Кубеко, Т. П. Математика: 5–8-е классы: логические задачи: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Т. П. Кубеко, Л. Я. Поляков. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 253 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0297-8.

Ларченко, А. Н. Математика на 100: сборник тестов / А. Н. Ларченко. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 379 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0298-5.

Лисовская, Т. В. Элементы арифметики: дидактический материал. 2-й класс: учебное наглядное пособие для учащихся 2-го отделения вспомогательной школы / Т. В. Лисовская. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2012. — 72 с. — 975 экз. — ISBN 978-985-471-522-3.

Математика: 5-й класс: решение упражнений по учебному пособию «Математика. 5 класс» в 2 ч. для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения авторов Е. П. Кузнецовой [и др.], под редакцией Л. Б. Шнепермана / [составитель Т. В. Горбацевич]. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 351 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-560-089-4.

Математика: 6-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель А. Л. Ширяева]. — Минск: Кузьма, 2012. — 224 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-598-2.

Математика: весь школьный курс в таблицах / [составитель Степанова Татьяна Сергеевна]. — 9-е изд. — Минск: Букмастер: Кузьма, 2012. — 304 с. — 10050 экз. — ISBN 978-985-549-218-5 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-520-3 (Кузьма).

Математика: комплексный тренажер: 3-й класс / [составитель Барковская Наталья Францевна]. — 3-е изд. — Минск: Букмастер: Кузьма, 2012. — 95 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-549-267-3 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-556-2 (Кузьма).

Математика: тетрадь для закрепления знаний: 1-й класс / [составитель Канашевич Татьяна Николаевна]. — 6-е изд. — Минск: Букмастер: Кузьма, 2012. — 96 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-549-270-3 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-559-3 (Кузьма).

Математика: тетрадь для закрепления знаний: 2-й класс / [составитель Канашевич Татьяна Николаевна]. — 7-е изд. — Минск: Букмастер: Кузьма, 2012. — 96 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-549-271-0 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-560-9 (Кузьма).

Математика: тетрадь для закрепления знаний: 3-й класс / [составитель Канашевич Татьяна Николаевна]. — 7-е изд. — Минск: Букмастер: Кузьма, 2012. — 96 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-549-272-7 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-561-6 (Кузьма).

Математика: тетрадь для закрепления знаний: 4-й класс / [составитель Канашевич Татьяна Николаевна]. — 7-е изд. — Минск: Букмастер: Кузьма, 2012. — 96 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-549-273-4 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-562-3 (Кузьма).

Муравьева, Г. Л. Математика: учебное пособие для 2-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения: в 2 ч. / Г. Л. Муравьева, М. А. Урбан. — Минск: Национальный институт образования, 2012– — ISBN 978-985-559-064-5 (в пер.).

Ч. 1. — 2012. — 126 с. — 46500 экз. — ISBN 978-985-559-065-2.

Мураўёва, Г. Л. Матэматыка: вучэбны дапаможнік для 2-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / Г. Л. Мураўёва, М. А. Урбан. — Мінск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2012– — ISBN 978-985-559-074-4 (у пер.).

Ч. 1. — 2012. — 126 с. — 7600 экз. — ISBN 978-985-559-075-1.

Рабочая тетрадь по математике для 5 класса: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения: в 2 ч. / [Е. П. Кузнецова и др.]. — 5-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — ISBN 978-985-19-0210-7.

Ч. 2. — 2012. — 128 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-19-0212-1.

Сборник задач по математике: 6-й класс: решение упражнений по учебному пособию «Сборник задач по математике. 6 класс» для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения авторов Кузнецовой Е. П. [и др. / составитель: Горбацевич Т. В.]. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 191 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-7038-97-8.

Централизованное тестирование. Математика: сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — Минск: Аверсэв, 2012. — 34 с. — 15000 экз. — ISBN 978-985-19-0247-3.

Чабатарэўская, Т. М. Матэматыка: вучэбны дапаможнік для 2-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / Т. М. Чабатарэўская, В. У. Нікалаева. — Мінск: Народная асвета, 2012. — ISBN 978-985-03-1797-1 (у пер.).

Ч. 2. — 2012. — 135 с. — 13373 экз. — ISBN 978-985-03-1799-5.

Чеботаревская, Т. М. Математика: учебное пособие для 2-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения: в 2 ч. / Т. М. Чеботаревская, В. В. Николаева; [перевод с белорусского языка Н. М. Алгановой]. — Минск: Народная асвета, 2012. — ISBN 978-985-03-1800-8 (в пер.).

Ч. 2. — 2012. — 135 с. — 64693 экз. — ISBN 978-985-03-1802-2.

Черняк, А. А. Математика. Школьный справочник: формулы, определения, теоремы / А. А. Черняк, Ж. А. Черняк. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 206 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-19-0300-5.

62-я Белорусская математическая олимпиада = 62nd Belarusian mathematical olympiad: сборник задач / [составители: И. И. Воронович, С. А. Мазаник]. — Минск: Белорусская ассоциация «Конкурс», 2012. — 51 с. — Текст на английском языке. — 250 экз. — ISBN 978-985-557-012-8.

Алгебра

Алгебра: 7-й класс: решение упражнений по учебному пособию «Алгебра. 7 класс» для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения авторов Е. П. Кузнецовой [и др.] под редакцией Л. Б. Шнепермана / [составитель: Т. В. Горбацевич]. — Минск: ЮниПресс-Маркет, 2012. — 255 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-560-088-7.

Алгебра: 7-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель Е. Д. Волынец]. — Минск: Кузьма, 2012. — 192 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-985-453-603-3.

Алгебра: 8-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель Е. С. Сугако]. — Минск: Кузьма, 2012. — 448 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-985-453-604-0.

Алгебра: 10-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель А. А. Рысевец]. — Минск: Кузьма, 2012. — 336 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-453-607-1.

Горбацевич, Т. В. Алгебра: 8-й класс: решение упражнений по учебному пособию «Алгебра. 8 класс» авторов Е. П. Кузнецовой [и др.], под редакцией Л. Б. Шнепермана / Т. В. Горбацевич. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 542 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-560-091-7.

Косаревская, Т. П. Проверяем домашние задания. Алгебра. 9-й класс: к учебнику «Алгебра 9» авторов: Е. П. Кузнецова, Г. Л. Муравьева и др. Учебное пособие для 9-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения с 11-летним сроком обучения 2008 г. / Т. П. Косаревская. — 4-е изд. — Минск: Сэр-Вит, 2012. — 197 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-623-7.

Линейная и векторная алгебра: методическое пособие по высшей математике: [для студентов / Г. К. Воронович и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Высшая математика № 1». — Минск: БНТУ, 2012. — 69 с. — 220 экз. — ISBN 978-985-525-724-1.

Сборник задач по алгебре: 11-й класс: решение упражнений по учебному пособию «Сборник задач по алгебре. 11 класс» для учреждений общего среднего образования с русским языком обучения авторов Е. П. Кузнецовой [и др. / составитель: Т. В. Горбацевич]. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 446 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-7038-98-5.

Сборник задач по алгебре: учебное пособие для 8-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / [Е. П. Кузнецова и др.]; под редакцией Л. Б. Шнепермана. — Минск: Национальный институт образования, 2012. — 174 с. — 43016 экз. — ISBN 978-985-559-058-4 (в пер.).

Селькин, В. М. Однопорожденные формации / В. М. Селькин; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины. — Гомель: ГГУ, 2011. — 237 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-439-654-5.

Геаметрыя

Валаханович, Т. В. Геометрия: 7-й класс: учимся решать задачи самостоятельных и контрольных работ: к пособию «Дидактические материалы по геометрии. 7 класс» авторов Т. В. Валаханович, В. В. Шлыкова / Т. В. Валаханович, В. В. Шлыков. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 92 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0239-8.

Геометрия: 7-й класс: решение упражнений по учебному пособию «Геометрия. 7 класс» для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения автора В. В. Шлыкова / [составитель: Т. В. Горбацевич]. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 141 с. — 9000 экз. — ISBN 978-985-560-087-0.

Геометрия: 8-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель А. В. Ахрамович]. — Минск: Кузьма, 2012. — 240 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-612-5.

Геометрия: 10-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель Ахрамович Алина Владимировна]. — Минск: Кузьма, 2012. — 176 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-596-8.

Геометрия: 11-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель Ахрамович Алина Владимировна]. — Минск: Кузьма, 2012. — 256 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-985-453-606-4.

Геометрия: весь школьный курс в таблицах / [составитель Степанова Татьяна Сергеевна]. — Минск: Букмастер: Кузьма, 2012. — 224 с. — 10050 экз. — ISBN 978-985-549-241-3 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-535-7 (Кузьма).

Аналіз

Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина. Студенческая научная конференция, посвященная 400-летию со дня рождения А. Арно (2012). Студенческая научная конференция, посвященная 400-летию со дня рождения А. Арно: сборник материалов, Брест, 5 июня 2012 г. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина, Физический факультет; [под общей редакцией Н. Н. Сендера]. — Брест: БрГУ, 2012. — 27 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-473-859-8.

Даследаванне аперацый

Компьютерные методы математического моделирования: методические указания и задания к лабораторным работам для студентов специальности 1-40 01 02 Информационные системы и технологии / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составитель О. И. Наранович]. — Барановичи: БарГУ, 2012. — 65 с. — 196 экз.

Астраномія. Астрафізіка. Геадэзія

Галуза, І. В. Практычныя работы і тэматычныя заданні па астраноміі для 11 класа: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / І. В. Галуза, У. А. Голубеў, А. А. Шымбалёў. — 3-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 128 с. — 1100 экз. — ISBN 978-985-19-0282-4.

Геадэзія. Аэракасмічная здымка і фотаграмметрыя. Картаграфія

Гурьянова, Л. В. Введение в ГИС: учебно-методическое пособие для студентов специальностей 1-56 02 01 «Геодезия», 1-31 02 01 «География» / Л. В. Гурьянова; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2012. — 118 с. — 50 экз.

Товбас, С. К. Оптико-электронные методы измерений: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-56 02 01 «Геодезия» / С. К. Товбас; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2012. — 155 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-531-304-6.

Фізіка

Академик Петр Прохоренко / [составители: В. Е. Козляков, Г. Е. Коновалов, М. Н. Прохоренко; под редакцией М. С. Высоцкого]. — Минск: Четыре четверти, 2012. — 129 с. — Часть текста на белорусском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-7026-56-2 (в пер.).

Актуальные вопросы физики и техники: материалы I Республиканской конференции студентов, магистрантов и аспирантов (Гомель, 17 апреля 2012 г.): в 2 ч. / [редколлегия: А. В. Рогачев (гл. ред.) и др.]. — Гомель: ГГУ, 2012. — 20 экз. — ISBN 978-985-439-652-1.

Ч. 1. — 246 с. — ISBN 978-985-439-650-7.

Ч. 2. — 211 с. — ISBN 978-985-439-651-4.

Жылко, В. У. Сшытак для лабараторных работ па фізіцы для 10 класа: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / В. У. Жылко, Л. Р. Марковіч, Л. П. Ягорава. — 4-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 29 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-19-0264-0.

Жылко, В. У. Сшытак для лабараторных работ па фізіцы для 11 класа: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / В. У. Жылко, Л. Р. Марковіч, Л. П. Ягорава. — 4-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 54 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-19-0265-7.

Ісачанкава, Л. А. Сшытак для лабараторных работ і эксперыментальных даследаванняў па фізіцы для 7 класа: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / Л. А. Ісачанкава, Ю. Д. Ляшчынскі, Л. П. Ягорава. — 9-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 48 с. — 8100 экз. — ISBN 978-985-19-0261-9.

Ісачанкава, Л. А. Сшытак для лабараторных работ і эксперыментальных даследаванняў па фізіцы для 8 класа: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / Л. А. Ісачанкава, Ю. Д. Ляшчынскі, Л. П. Ягорава. — 8-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 64 с. — 8100 экз. — ISBN 978-985-19-0262-6.

Ісачанкава, Л. А. Сшытак для лабараторных работ і эксперыментальных даследаванняў па фізіцы для 9 класа: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / Л. А. Ісачанкава, І. І. Жалнярэвіч, І. М. Мядзведзь. — 4-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 75 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-19-0263-3.

Ісачанкава, Л. А. Сшытак для лабараторных работ па фізіцы для 6 класа: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / Л. А. Ісачанкава, І. Э. Слесар. — 5-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 43 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-19-0260-2.

Исаченкова, Л. А. Сборник задач по физике: учебное пособие для 8-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, И. Э. Слесарь. — Минск: Национальный институт образования, 2012. — 142 с. — 43686 экз. — ISBN 978-985-559-086-7.

Исаченкова, Л. А. Тетрадь для лабораторных работ и экспериментальных исследований по физике для 7 класса: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, Ю. Д. Лещинский, Л. П. Егорова. — 10-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 48 с. — 25000 экз. — ISBN 978-985-19-0170-4 (ошибоч.).

Макаренко, Г. М. Краткий справочник по общей физике / Г. М. Макаренко, Д. А. Антонович, Н. В. Вабищевич; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — 2-е изд., исправленное и дополненное. — Новополоцк: ПГУ, 2012. — 151 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-531-322-0.

Общая физика: практикум: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по техническим специальностям: в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2012. — ISBN 978-985-531-339-8.

Ч. 2: Электромагнетизм. Оптика. Физика атомов / Г. М. Макаренко, Н. В. Вабищевич. — 2012. — 363 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-531-338-1.

Сборник задач по физике: 7-й класс: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / [Ю. И. Гладков и др.]. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 159 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-19-0240-4.

Чытальная зала

«ПРАНЯСУ ВЕРШ У СВЕТ...»

Калі чытаеш вершы з кнігі паэзіі Тамары Лазнюхі і Вольгі Курдзюмавай "Ручаёк гаварлівы", адразу імкнешся вызначыць, ці сапраўды тут мастацтва — у сэнсе адкрыцця новай старонкі чалавечага вопыту або прыроднага жыцця. Так, у кнізе пінскіх паэтак мы маем справу з Паэзіяй і нават са стала ўсвядомленай яе сутнасцю. Гэта тым больш нечакана, што размова ідзе пра ўсведамленне зусім маладой паэткі — Вольгі Курдзюмавай. *"Навіна — восъ калыска моў"*, — чытаем у адным з яе вершаў.

Адкрыццё навіны дае чытачу досвед абедзвюх жанчын: Вольгі і яе бабулі Тамары. Больш як трыццаць гадоў Тамара прыкутая да ложка, і вершы — адзіны шлях зносін з шырокім светам. Гэтаму свету вершы кажуць: шануйце, людзі, найбліжэйшае, што вас акаляе. Хвалюйцеся кожным імгненнем новага дня: асобна — досвіткам, асобна — раніцай. Шануйце змрок і сонца, слоту восені і яе *"залаты лістапад"*. Заўважце *"срэбныя сцяжынкі"* перадзім'я і *"глухую мяцеліцу"* сталай зімы. Шануйце сваякоў і блізкіх, радзіму малую і вялікую. Бачце ў сучаснасці лепшае, што ёй уласціва. Жывіце маладосцю: захаванымі ў памяці настроем, водарам, вобразамі — нават калі ў вас і сёння ёсць чым жыць. Таму што інтэнсіўнае, абвострана-ўдзячнае пачуццё — сапраўднае жыццё.

Паэтычны свет Вольгі таксама ўнікальны. Відавочна, што досвед бабулі надае трывогі, прымушае пільна ставіцца да лёсу — такой абстрактнай рэчы для большасці маладых. Думаць пра лёс, помніць сябе, у бягучай штодзённасці бачыць водсвет адвечнага. Мы не знойдзем тут стылістычных вышукаў, бо ў першую чаргу перад намі роздум, скіраваны не на тое, каб здзівіць, а каб *падзяліцца*.

Выдаўцам добра было б паставіцца больш уважліва да афармлення кнігі. Кніга вершаў, адметных рэальным вымярэннем быцця, не можа быць у вокладцы сюррэалістычных фарбаў. Да таго ж "ручаёк" роднай мовы — ніяк не вадаспад, з якім можна параўнаць хутчэй мову нямецкую. Дый няма ў Беларусі вадаспадаў.

Таццяна СТУДЗЕНКА

Сборник задач по физике: учебное пособие для 7-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / [Ю. И. Гладков и др.]. — Минск: Национальный институт образования, 2012. — 159 с. — 43696 экз. — ISBN 978-985-559-085-0.

Физика: 6-й класс: решение задач по учебному пособию «Физика. 6 класс» для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения авторов Л. А. Исаченковой, И. Э. Слесарь / [составитель А. А. Зубович]. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 78 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-560-094-8.

Физика: весь школьный курс в таблицах / [составитель Тульев Валентин Валентинович]. — 6-е изд. — Минск: Букмастер; Кузьма, 2012. — 239 с. — 10050 экз. — ISBN 978-985-549-262-8 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-551-7 (Кузьма).

Гідрамеханіка. Механіка вадкасцей

International symposium on flow visualization (15; 2012; Minsk). 15th International symposium on flow visualization: ISFV15: Minsk, Belarus, June 25–28, 2012: [program and] book of abstracts. — Minsk: Институт тепло- и массообмена НАН Беларуси, 2012. — 224 с. — На английской мове. — 300 экз. — ISBN 978-985-6456-76-6.

15-ты міжнародны сімпозіум па візуалізацыі плыняў.

Электрычнасць. Магнетызм. Электрамагнетызм

Барыкин, В. Н. Деформация физических моделей / Барыкин В. Н. — Минск: Ковчег, 2012. — 177 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-7006-62-5 (в пер.).

Физика. Электричество (Электродинамика): пособие для студентов учреждений высшего образования и учащихся учреждений среднего специального образования специальностей «Технология хранения и переработки растительного сырья», «Технология хранения и переработки животного сырья» / [В. А. Лиопо и др.]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Учебно-методический центр Минсельхозпрода. — Минск: УМЦ Минсельхозпрода, 2012. — 169 с. — 170 экз. — ISBN 978-985-6880-03-5 (ошибоч.).

Супрацiўленне матэрыялаў

Федосеев, Г. Н. Механика материалов: курс лекций для студентов специальностей 1-36 01 01 «Технология машиностроения», 1-36 01 03 «Технологическое оборудование машиностроительного производства, 1-36 01 04 «Оборудование и технологии высокоэффективных процессов обработки материалов» / Г. Н. Федосеев, В. Н. Сакевич; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВГТУ, 2012. — 181 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-481-265-6.

Хімія. Крышталаграфія. Мінералогія

Врублевский, А. И. Основы химии: школьный курс / А. И. Врублевский. — Изд. 2-е, исправленное. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 959 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-560-071-9 (в пер.).

Врублевский, А. И. Тренажер по химии: вся химия в задачах и упражнениях с примерами решений / А. И. Врублевский. — Изд. 5-е. — Минск: Красико-Принт, 2012. — 687 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-405-675-3 (в пер.).

Врублевский, А. И. Химия: 9-й класс: решения задач к учебнику «Химия. 9 класс» для учреждений общего среднего образования с русским языком обучения авторов Е. И. Василевской [и др.] / А. И. Врублевский. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 126, с. — 9000 экз. — ISBN 978-985-560-082-5.

Закономерности протекания химических реакций: 3-е задание по химии для учащихся 1-го курса Республиканской заочной школы: учебное пособие / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования», [Республиканская заочная школа; составитель С. В. Куликов]. — 2-е изд., исправленное и дополненное. — Минск: АПО, 2012. — 31 с. — 525 экз. — ISBN 978-985-495-308-3.

Кекало, Е. А. Проверяем домашние задания. Химия: 10-й класс: к учебному пособию «Химия 11» (2008 г. изд.) авторов И. Е. Шиманович [и др.] / Е. А. Кекало, А. П. Петров. — 3-е изд. — Минск: Сэр-Вит, 2012. — 128 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-419-634-3.

Мякинник, Т. Н. Химия: 7-й класс: сборник самостоятельных работ: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Т. Н. Мякинник, И. И. Борушко. — 3-е изд., исправленное. — Минск: Сэр-Вит, 2012. — 94 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-637-4.

Сборник задач по химии: учебное пособие для 9-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / [В. Н. Хвалюк и др.]; под редакцией В. Н. Хвалюка. — 3-е изд., переработанное. — Минск: Народная асвета, 2012. — 158 с. — 45345 экз. — ISBN 978-985-03-1766-7.

Сечко, О. И. Тетрадь для лабораторных опытов и практических работ по химии для 8 класса: приложение к учебному пособию «Химия» для 8-го класса (авторы: И. Е. Шиманович, Е. И. Василевская, О. И. Сечко): пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / О. И. Сечко. — 4-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 46 с. — 20000 экз. — ISBN 978-985-19-0182-7.

Сечко, О. И. Тетрадь для лабораторных опытов и практических работ по химии для 10 класса: приложение к учебному пособию «Химия» для 11-го класса (авторы: И. Е. Шиманович [и др.]): пособие для учащихся учреждений общего и среднего образования с русским языком обучения / О. И. Сечко. — 4-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 62 с. — 15000 экз. — ISBN 978-985-19-0184-1.

Сячко, В. І. Сшытак для лабараторных доследаў і практычных работ па хіміі для 8 класа: дадатак да вучэбнага дапаможніка "Хімія" для 8-га класа (аўтары: І. Я. Шымановіч, А. І. Васілеўская, В. І. Сячко): дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / В. І. Сячко. — 4-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 43 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-19-0266-4.

Сячко, В. І. Сшытак для лабараторных доследаў і практычных работ па хіміі для 10 класа: дадатак да вучэбнага дапаможніка "Хімія" для 11-га класа (аўтары: І. Я. Шымановіч [і інш.]): дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / В. І. Сячко. — 3-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 61 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-19-0268-8.

Ткачев, С. В. Основы общей и неорганической химии: учебно-методическое пособие: [для иностранных учащихся подготовительного отделения] / С. В. Ткачев ; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра общей химии. — 10-е изд. — Минск: БГМУ, 2012. — 135 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-528-557-2.

Химия: 8-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель С. А. Литвинова]. — Минск: Кузьма, 2012. — 160 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-610-1.

Хімія: падручнік для 9-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / [А. І. Васілеўская і інш.; пераклад на беларускую мову Н. Г. Ляўчук]. — 3-е выд., перагледжанае і дапоўненае. — Мінск: Народная асвета, 2012. — 240 с. — 22830 экз. — ISBN 978-985-03-1791-9 (у пер.).

Шарапа, А. І. Сшытак для лабараторных доследаў і практычных работ па хіміі для 9 класа: дадатак да вучэбнага дапаможніка "Хімія" для 9-га класа (аўтары: А. І. Васілеўская [і інш.]): дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / А. І. Шарапа. — 3-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 45 с. — 5500 экз. — ISBN 978-985-19-0267-1.

Шарапа, А. І. Сшытак для лабараторных доследаў і практычных работ па хіміі для 11 класа: дадатак да вучэбнага дапаможніка "Хімія" для 11-га класа (аўтары: А. П. Яльніцкі, А. І. Шарапа): дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / А. І. Шарапа, А. П. Яльніцкі. — 3-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 48 с. — 4100 экз. — ISBN 978-985-19-0269-5.

Шарапа, Е. И. Тетрадь для лабораторных опытов и практических работ по химии для 9 класса: приложение к учебному пособию «Химия» для 9-го класса (авторы: Е. И. Василевская [и др.]): пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Е. И. Шарапа. — 3-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 45 с. — 20000 экз. — ISBN 978-985-19-0183-4.

Шарапа, Е. И. Тетрадь для лабораторных опытов и практических работ по химии для 11 класса: приложение к учебному пособию «Химия» для 11-го класса (авторы: А. П. Ельницкий, Е. И. Шарапа): пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Е. И. Шарапа, А. П. Ельницкий. — 3-е изд. — Минск: Аверсэв,2012. — 47 с. — 15000 экз. — ISBN 978-985-19-0185-8.

Аналітычная хімія

Жерносек, А. К. Практическое руководство по аналитической химии для студентов заочного отделения фармацевтического факультета: [пособие] / А. К. Жерносек, И. Е. Талуть; под редакцией А. И. Жебентяева; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра пропедевтики внутренних болезней. — (2-е изд.). — Витебск: ВГМУ, 2012. — 132 с. — 117 экз. — ISBN 978-985-466-557-3.

Неарганічная хімія

Основные классы неорганических веществ: 5-е задание по химии для учащихся 1-го курса Республиканской заочной школы: учебное пособие / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования»; [составитель С. В. Куликов]. — 2-е изд., исправленное и дополненное. — Минск: АПО, 2012. — 54 с. — 525 экз. — ISBN 978-985-495-307-6.

Арганічная хімія

Азотсодержащие органические соединения: 5-е задание по химии для учащихся 2-го курса Республиканской заочной школы: решение задач: учебно-методическое пособие / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования», [Республиканская заочная школа; составитель С. В. Куликов]. — Минск: АПО, 2012. — 18 с. — 525 экз. — ISBN 978-985-495-302-1.

Кислородсодержащие органические соединения: 4-е задание по химии для учащихся 2-го курса Республиканской заочной школы: решение задач: учебно-методическое пособие / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования»; [составитель С. В. Куликов]. — Минск: АПО, 2012. — 21 с. — 525 экз. — ISBN 978-985-495-301-4.

Латовская, С. В. Основы строения и реакционной способности органических соединений: для студентов фармацевтического факультета / С. В. Латовская; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — (2-е изд.). — Витебск: ВГМУ, 2012–

Ч. 1. — 2012. — 179 с. — 117 экз. — ISBN 978-985-466-554-2.

Апісальная мінералогія. Спецыяльная мінералазнаўства

Камни мира / [ответственный редактор: Е. Ананьева]. — Москва: Мир энциклопедий Аванта +: Астрель, 2012. — 183 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 4000 экз. — ISBN 978-5-98986-019-7 (Мир энциклопедий Аванта +). — ISBN 978-5-271-17349-3 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1107-2 (Харвест) (в пер.).

НАВУКІ АБ ЗЯМЛІ. ГЕАЛАГІЧНЫЯ НАВУКІ

Агульная геалогія. Метэаралогія. Палеагеаграфія

Палеогеография. Введение и методы палеогеографических исследований: практикум: пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-31 02 01 «География» / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра географии; [авторы- составители: А. Н. Галкин, И. А. Красовская, А. И. Павловский]. — Витебск: ВГУ, 2012–

Ч. 1: Методы исследований литосферы. — 2012. — 57 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-517-355-8.

Біялагічныя навукі ў цэлым

Биология для абитуриентов: вопросы, ответы, тесты, задачи: учебное пособие для абитуриентов и слушателей подготовительных отделений вузов / [Р. Г. Заяц и др.]. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2012. — 767 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-560-072-6 (в пер.).

Бутвиловский, В. Э. Руководство к практическим занятиям по биологии для студентов фармацевтического факультета: практикум / В. Э. Бутвиловский, В. В. Давыдов, Е. И. Карасева; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра биологии. — 2-е изд., переработанное. — Минск: БГМУ, 2012. — 69 с. — 145 экз. — ISBN 978-985-528-588-6.

Лисов, Н. Д. Рабочая тетрадь для 6 класса: приложение к учебному пособию «Биология» для 6-го класса (автор Н. Д. Лисов): пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Н. Д. Лисов, Е. И. Шарапа, Е. В. Борщевская. — 5-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 76 с. — 28000 экз. — ISBN 978-985-19-0187-2.

Лисов, Н. Д. Тетрадь для лабораторных и практических работ по биологии для 10 класса: приложение к учебному пособию «Биология» для 10-го класса (под редакцией Н. Д. Лисова): пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Н. Д. Лисов, З. И. Шелег. — 10-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 47 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-19-0224-4.

Мащенко, М. В. Тетрадь для лабораторных работ и практических заданий по биологии для 9 класса: приложение к учебному пособию «Биология» для 9-го класса (авторы: М. В. Мащенко, О. Л. Борисов) / М. В. Мащенко, О. Л. Борисов, А. А. Антипенко. — 6-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 112 с. — 11000 экз. — ISBN 978-985-19-0191-9.

Медицинская биология и общая генетика: практикум для студентов медицинского факультета иностранных учащихся / [В. Э. Бутвиловский и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра биологии. — 5-е изд., переработанное. — Минск: БГМУ, 2012. — 139 с. — 160 экз. — ISBN 978-985-528-587-9.

Централизованное тестирование. Биология: сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — Минск: Аверсэв, 2012. — 55 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-19-0249-7.

Агульная генетыка. Відаўтварэнне. Філагенез

Сборник задач по генетике: учебно-методическое пособие / Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова, Факультет экологической медицины, Кафедра экологической и молекулярной генетики; [составители: М. С. Морозик, П. М. Морозик]. — Минск: МГЭУ, 2012. — 77 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-551-034-6.

Біяхімія. Малекулярная біялогія. Біяфізіка

Артемук, Е. Г. Биохимия: избранные темы: учебно-методическое пособие для студентов факультета физического воспитания / Е. Г. Артемук, О. В. Корзюк; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2012. — 71 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-473-865-9.

Молекулярная и прикладная генетика: сборник научных трудов / Государственное научное учреждение «Институт генетики и цитологии Национальной академии наук Беларуси»; [редколлегия: А. В. Кильчевский – главный редактор и др.]. — Минск, 2005– — Выходит 2 раза в год. — Издается с 2005 г. — ISSN 1999-9127.

Т. 13. — Право и экономика, 2012. — 146 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 100 экз.

Учебно-методическое пособие для самостоятельной работы по биохимии для студентов заочного отделения фармацевтического факультета / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра общей и клинической биохимии; под редакцией Н. Ю. Коневаловой; [составители: Н. Ю. Коневалова и др.]. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 288 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-466-572-6.

Батаніка

Государственное научное учреждение «Центральный ботанический сад Национальной академии наук Беларуси». — Минск: Конфидо, 2012. — 22 с. — 500 экз.

Интродукция, сохранение и использование биологического разнообразия мировой флоры = Assessment, conservation and sustainable use of plant biological diversity: материалы международной конференции, посвященной 80-летию Центрального ботанического сада Национальной академии наук Беларуси (19–22 июня 2012 г., Минск, Беларусь): в 2 ч. / [редколлегия: В. В. Титок (ответственный редактор) и др.]. — Минск, 2012. — 25 см. — Часть текста на английском языке. — 300 экз.

Ч. 1. — 494 с.

Ч. 2. — 490 с.

Кручонок, А. В. Сезоны в Ботаническом саду: радуга круглый год / [А. Кручонок, В. Титок; фото: Б. Аношенко и др.]; Центральный ботанический сад НАН Беларуси. — Минск: Конфидо, 2012. — 94 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6777-38-0.

Лазаревич, С. В. Ботаника: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по агрономическим специальностям / С. В. Лазаревич. — Минск: ИВЦ Минфина, 2012. — 479 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-6993-60-5 (в пер.).

Заалогія

Домбровский, В. Ч. Большой подорлик = Aquila clanga: планы действий по сохранению редких и находящихся под угрозой исчезновения видов диких животных или дикорастущих растений / [Домбровский В. Ч.; фото: Тяхт В. В., Домбровский В. Ч.]. — Минск: [б. и.], 2012. — 43 с. — 250 экз.

Зоологические чтения 2012: материалы республиканской научно-практической конференции, посвященной 250-летию профессора С. Б. Юндзилла (1761–1847), 2–4 марта 2012 г. / [редколлегия: О. В. Янчуревич (отв. ред.) и др.]. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 186 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на белорусском и польском языках. — 99 экз. — ISBN 978-985-496-948-0.

ПРЫКЛАДНЫЯ НАВУКІ. МЕДЫЦЫНА. ТЭХНАЛОГІЯ

Біятэхналогія

Микробные биотехнологии: фундаментальные и прикладные аспекты: сборник научных трудов / Национальная академия

наук Беларуси, Отделение биологических наук, Институт микробиологии, Белорусское общественное объединение микробиологов; [редколлегия: Э. И. Коломиец, А. Г. Лобанок (отв. редакторы) и др.]. — Минск, 2007– . — Основан в 2007 г. — ISSN 2226-3136.

Т. 4 / ...Белорусский республиканский фонд фундаментальных исследований. — Беларуская навука, 2012. — 279 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 150 экз.

Медыцынскія навукі

Актуальные вопросы современной медицины и фармации: материалы 64-й итоговой научно-практической конференции студентов и молодых ученых, 17–18 апреля 2012 г. / [редколлегия: С. А. Сушков (председатель) и др.]. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 637 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-569-6.

Конференция студентов и молодых ученых, посвященная памяти профессора Д. А. Маслакова (2012; Гродно). Материалы конференции студентов и молодых ученых, посвященной памяти профессора Д. А. Маслакова, 19–20 апреля 2012 г. / [редколлегия: Снежицкий В. А. (отв. ред.) и др.]. — Гродно : ГрГМУ, 2012. — 515 с. — Часть текста на английском языке. — 60 экз. — ISBN 978-985-496-978-7.

Тришин, Л. С. Основы социальной медицины: учебно-методическое пособие / Л. С. Тришин; Российский государственный социальный университет, Филиал РГСУ в г. Минске. — Минск: РИВШ, 2012. — 339 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-545-3.

Анатомія. Параўнальная анатомія

Денисов, С. Д. Эпонимы в анатомии: словарь / С. Д. Денисов, П. Г. Пивченко; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра нормальной анатомии. — Минск: БГМУ, 2012. — 64 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-528-596-1.

Мартыненко, Л. П. Пособие для самоподготовки к практическим занятиям по разделу «Биология человека»: для слушателей факультета профориентации и довузовской подготовки / Л. П. Мартыненко, А. А. Барановская; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 311 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-466-551-1.

Мяделец, О. Д. Гистология, цитология и эмбриология человека в ситуационных задачах: пособие для студентов медицинских университетов специальности 1-31 80 14 «Гистология, цитология, клеточная биология» / О. Д. Мяделец, В. Н. Грушин, Т. Н. Кичигина; под редакцией О. Д. Мядельца; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 167 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-466-245-9.

Human anatomy: [textbook for higher medical educational establishment]. — Vitebsk: VSMU, 2006– — На англійскай мове.

Анатомія чалавека.

Pt. 2: Joints; Articular system / A. K. Usovich, W. A. Tesfaye. — 2012. — 87 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-377-7.

Суставы; Сістэма злучэнняў.

Фізіялогія. Параўнальная фізіялогія

Горецкая, М. В. Общая иммунология в схемах и таблицах: учебное пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальностям «Лечебное дело», «Педиатрия» / М. В. Горецкая, А. И. Жмакин; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Кафедра микробиологии, вирусологии и иммунологии им. С. И. Гельберга. — 2-е изд. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 138 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-496-957-2.

Городецкая, И. В. Физиология дыхания: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений / И. В. Городецкая; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра нормальной физиологии. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 153 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-466-560-3.

Городецкая, И. В. Физиология системы крови: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений / И. В. Городецкая; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра нормальной физиологии. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 116 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-466-559-7.

Кислород и свободные радикалы: материалы республиканской научно-практической конференции / [ответственный редактор: Зинчук В. В.]. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 178 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-496-987-9.

Основы информациологии и информационной гигиены / [Асаенок Иван Степанович и др.; под общей редакцией И. С. Асаенка]. — Минск: Право и экономика, 2012. — 183 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-552-085-7.

Физиология: методические рекомендации по выполнению лабораторных работ для студентов специальности 1-03 02 01 Физическая культура / Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина; [составитель Е. И. Дегтярева]. — Мозырь: МзГПУ, 2012. — 149 с. — 169 экз. — ISBN 978-985-477-489-3.

Гігіена ў цэлым. Асабістая гігіена і здароўе

Адамович, Г. Э. Гимнастика славянских чаровниц / Г. Э. Адамович. — Минск: Букмастер, 2012. — 255 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-549-223-9 (в пер.).

Актуальные проблемы гигиены: материалы научно-практической конференции, посвященной 30-летию кафедры гигиены детей и подростков БГМУ / под редакцией Т. С. Борисовой. — Минск: БГМУ, 2012. — 109 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-528-559-6.

Алгоритмы консультирования подростков и молодежи по вопросам репродуктивного здоровья: пособие для врачей и среднего медицинского персонала / [Н. Е. Акола и др.; предисловие: Е. Л. Богдан ; редколлегия: Е. Л. Богдан, Е. В. Зеневич, Т. В. Пронько]; Министерство здравоохранения Республики Беларуь, Фонд ООН в области народонаселения (ЮНФПА). — Минск: Альтиора – Живые Краски, 2012. — 177 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6831-74-7.

Батмангхелидж, Ф. Вода исцеляет, лекарства убивают: [руководство по естественному оздоровлению] / Ф. Батмангхелидж; [перевел с английского О. Г. Белошеев]. — 3-е изд. — Минск: Попурри, 2012. — 348 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 11000 экз. — ISBN 978-985-15-1672-4.

Бацукова, Н. Л. Гигиеническая оценка статуса питания: учебно-методическое пособие: [для самостоятельной работы студентов] / Н. Л. Бацукова, Т. С. Борисова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра общей гигиены. — 3-е изд. — Минск: БГМУ, 2012. — 21 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-581-7.

Гигиена труда. Гигиеническая оценка воздействия на организм пыли и физических производственных факторов: учебно-методическое пособие: [для самостоятельной работы студентов / Н. Л. Бацукова и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра общей гигиены. — 2-е изд. — Минск: БГМУ, 2012. — 28 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-579-4.

Гигиенические проблемы профилактики и радиационной безопасности: сборник научных статей, посвященный 50-летию кафедры общей гигиены и экологии / [редколлегия: В. В. Зинчук и др.]. — Гродно: ГрГМУ, 2011. — 303 с. — 65 экз. — ISBN 978-985-496-924-4.

Замбржицкий, О. Н. Пищевые отравления, их профилактика и расследование: учебно-методическое пособие: [для самостоятельной работы студентов] / О. Н. Замбржицкий, В. М. Колосовская; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра общей гигиены. — 3-е изд. — Минск: БГМУ, 2012. — 65 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-528-583-1.

"Здоровье для всех», международная научно-практическая конференция (4; 2012; Пинск). Материалы IV Международной научно-практической конференции «Здоровье для всех», г. Пинск, Республика Беларусь, 26–27 апреля 2012 г. / [редколлегия: Шебеко К. К. (гл. редактор) и др.]. — Пинск: ПолесГУ, 2012–

Ч. 3. — 2012. — 248 с. — Часть текста на украинском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-516-190-6.

Спок, Б. Ребенок и уход за ним: [перевод с английского] / Бенджамин Спок. — 3-е изд. — Минск: Попурри, 2012. — 544 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 10100 экз. — ISBN 978-985-15-1633-5.

Эликсиры молодости, стройности и здоровья / [составитель Л. С. Авдеева]. — Минск: Авдеева Л. С., 2012. — 96 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-6899-36-5.

Miklis, N. I. Hygiene: tutorial for medical university students / N. I. Miklis, S. I. Korikova, I. I. Burak; Ministry of Health Care of the Republic of Belarus, Vitebsk State Medical University, The General Hygiene and Ecology Department. — Vitebsk: VSMU, 2012. — 155 с. — На англійскай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-416-3.

Грамадскае здароўе і гігіена

Борисевич, Я. Н. Гигиена лечебно-профилактических организаций: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Я. Н. Борисевич; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра общей гигиены. — 2-е изд. — Минск: БГМУ, 2012. — 34 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-574-9.

Волонтерский менеджмент: пособие для сотрудников и молодежных лидеров Белорусского Общества Красного Креста по организации работы волонтеров / Беларускі Чырвоны Крыж. — Минск, 2012. — 72 с. — 1000 экз.

Здравоохранение в Республике Беларусь = Public health in the Republic of Belarus: официальный статистический сборник за 2011 г. / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Сектор методологии и анализа медицинской статистики. — Минск: РНМБ, 2012. — 300 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 370 экз. — ISBN 978-985-6846-94-9.

Здравоохранение в сельской местности Республики Беларусь за 2011 г.: [официальный статистический сборник] / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Управление медицинской статистики, информационных технологий и делопроизводства, Сектор методологии и анализа медицинской статистики. — Минск: РНМБ, 2012. — 50 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-6846-95-6.

Как обезопасить себя, или Основы поведения в экстремальных условиях: [для учащихся общего среднего образования] / Белорусская общественная организация ветеранов органов и подразделений по чрезвычайным ситуациям «Спасатель»; [составитель М. А. Шишканов]. — Минск: Право и экономика, 2012. — 82 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-552-096-3.

Монтаж, наладка и техническое обслуживание систем пожарной сигнализации, автоматического пожаротушения, оповещения о пожаре и управления эвакуацией: справочные материалы. — Минск, 2012. — 140 с. — 300 экз.

Пантюхов, А. П. Основы медицины катастроф: курс лекций: [для студентов] / А. П. Пантюхов, И. Р. Боровко, Ю. А. Соколов; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра организации медицинского обеспечения войск и экстремальной медицины. — Минск: БГМУ, 2012. — 152 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-528-560-2.

Рылко, В. А. Защита населения и объектов от чрезвычайных ситуаций: курс лекций для студентов сельскохозяйственных учреждений высшего образования / В. А. Рылко, В. И. Коцуба; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Главное управление образования, науки и кадров, Белорусская государственная сельскохозяйственная академия. — Горки: БГСХА, 2012. — 151 с. — 75 экз. — ISBN 978-985-467-369-1.

Фармакалогія. Агульная тэрапія. Таксікалогія

Адамович, Г. Э. Исцеляющие руки: [славянская рефлексотерапия: оздоровительные методики наших предков] / Г. Э. Адамович. — Минск: Букмастер, 2012. — 224 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-549-224-6 (в пер.).

Жебентяев, А. И. Лабораторное руководство по токсикологической химии: пособие для студентов высших учебных заведений / А. И. Жебентяев; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра токсикологической и аналитической химии. — Витебск: ВГМУ, 2012–

Ч. 1. — 2012. — 118 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-466-512-2.

Клиническая фармакология: пособие для студентов 6-го курса лечебного факультета / Конорев М. Р. [и др.]; под редакцией М. Р. Конорева; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра общей и клинической фармакологии с курсом ФПК и ПК. — Витебск: ВГТУ, 2012. — 235 с. — 450 экз. — ISBN 978-985-466-496-5.

Куликов, В. А. Контроль качества лекарственных средств, изготовляемых в аптеке: [пособие] / В. А. Куликов, Л. Л. Абраменко, Р. А. Родионова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский институт. — (2-е изд.). — Витебск: ВГТУ, 2012. — 116 с. — 117 экз. — ISBN 978-985-466-558-0.

Методические указания по выполнению лабораторных работ по фармацевтической технологии аптечного изготовления лекарственных средств для студентов 4-го курса заочного отделения: [пособие] / О. М. Хишова [и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — (2-е изд.). — Витебск: ВГМУ, 2012. — 295 с. — 117 экз. — ISBN 978-985-466-553-5.

Моисеев, Д. В. Фармакопейный анализ: химические методы анализа лекарственных средств: пособие: для студентов высших учебных заведений / Д. В. Моисеев, В. А. Куликов; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра стандартизации лекарственных средств с курсом ФПК и ПК. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 134 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-466-515-3.

Противомикробные лекарственные средства производства РУП «Белмедпрепараты» / РУП «Белмедпрепараты». — Минск, 2012. — 167 с. — 2000 экз.

Рейки. Энергия жизни: традиционная система, современные западные направления / [под общей редакцией В. И. Бородкина; художник А. В. Гребень]. — 10-е изд. — Минск: А. А. Згировский, 2012. — 474 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-6759-27-0 (в пер.).

Хапалюк, А. В. Клинико-фармакологическая классификация лекарственных средств белорусских производителей: справочник: [для студентов] / А. В. Хапалюк, Е. Н. Скепьян, Е. И. Шишко; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра клинической фармакологии. — Минск: БГМУ, 2012. — 39 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-528-610-4.

Паталогія. Клінічная медыцына

Алгоритмы диагностики и лечения злокачественных новообразований: сборник научных статей / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Государственное учреждение «Республиканский научно-практический центр онкологии и медицинской радиологии им. Н. Н. Александрова»; [под редакцией О. Г. Суконко, С. А. Красного]. — Минск: Профессиональные издания, 2012– . — Основан в 2007 г.

Вып. 2. — 2012. — 506 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-90262-6-3.

Борисевич, С. Н. Организация лабораторной диагностики острых отравлений: учебно-методическое пособие к курсу по выбору студента / С. Н. Борисевич; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра биоорганической химии. — Минск: БГМУ, 2012. — 91 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-528-571-8.

Бузенков, М. В. Что такое иглорефлексотерапия / [М. В. Бузенков]; Детский фонд ООН UNICEF, [Министерство здравоохранения Республики Беларусь]. — Минск, 2012. — 6 с. — 1500 экз.

Курс лекций по педиатрии: для студентов лечебного факультета / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — (3-е изд.). — Витебск: ВГМУ, 2012. — 358 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-466-550-4.

ЛФК и массаж при заболеваниях и травмах у детей: методические рекомендации по выработке практических навыков / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра ЛФК и спортивной медицины; [автор-составитель: Н. М. Медвецкая]. — Витебск: ВГУ, 2012. — 44 с. — 50 экз.

Максимович, Н. Е. Мультимедийные презентации лекций по патофизиологии: (в 2 ч.): учебное наглядное пособие для студентов лечебного, педиатрического и медико-психологического факультетов / Н. Е. Максимович; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Кафедра патологической физиологии. — Гродно: ГрГМУ, 2011– — ISBN 978-985-496-871-1.

Ч. 1. — 2011. — 214 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-496-876-6.

Матющенко, О. В. Аллергические заболевания у детей: особенности диагностики и лечения: монография / О. В. Матющенко, И. М. Лысенко; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра педиатрии. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 185 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-567-2.

Овчинников, В. А. Лучевая диагностика и лучевая терапия = Radiology and radiation oncology: пособие для студентов факультета иностранных учащихся (курс обучения на английском языке) / В. А. Овчинников; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Кафедра лучевой диагностики и лучевой терапии. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 367 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-ROM). — Текст на английском языке. — 50 экз. — ISBN 978-985-496-984-8. — ISBN 978-985-496-964-0 (отд. кн.). — ISBN 978-985-496-983-1 (CD-ROM).

Океанов, А. Е. Применение статистических методов в биомедицинских исследованиях: (учебно-методическое пособие) / А. Е. Океанов, И. В. Дардынская; Центр Великих Озер профессиональной и экологической безопасности и здоровья Иллинойского университета в Чикаго, Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова. — Минск, 2012. — 123 с. — 150 экз.

Пирогова, Л. А. Основы медицинской реабилитации: пособие для студентов лечебного факультета / Л. А. Пирогова, М. И. Паламарчук; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Кафедра медицинской реабилитации и немедикаментозной терапии. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 34 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-496-965-7.

Поликлиническая терапия: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Лечебное дело» / [М. В. Зюзенков и др.]; под редакцией М. В. Зюзенкова. — Минск: Вышэйшая школа, 2012. — 607 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-2084-2 (в пер.).

Практикум по клинической лабораторной диагностике: учебно-методическое пособие для студентов 5-го курса фармацевтического факультета, аспирантов, клинических ординаторов, врачей интернов по специальности «клиническая лабораторная диагностика» / Л. Н. Кирпиченок [и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра клинической лабораторной диагностики с курсом ФПК и ПК. — Витебск: ВГТУ, 2012. — 175 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-319-7.

Тестовые задания для контроля уровня знаний по медицинской реабилитации: учебно-методическое пособие для студентов 5-го курса лечебного и медико-диагностического факультетов медицинских вузов / [Н. В. Галиновская и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет, Кафедра неврологии и нейрохирургии с курсом медицинской реабилитации. — Гомель: ГГМУ, 2012. — 101 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-506-420-7.

Функциональные пробы в оценке адаптации организма к физическим нагрузкам: (методическое пособие) / [И. Н. Деркач и др.]; Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, ГУ «Республиканский центр спортивной медицины», УЗ «Витебский областной диспансер спортивной медицины», Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра ЛФК и спортивной медицины. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 36 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-564-1.

Юпатов, Г. И. Общий уход за больными (терапией): учебное пособие для студентов

Кнігарня № 57, г. Маладзечна

Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. Наталья Батракова. Миг бесконечности. — Минск: Регистр, 2012.
2. Предыстория белорусов с древнейших времен до XIII века. — Минск: Харвест, 2011.
3. Роберт Кийосаки. Богатый папа, бедный папа. — Минск: Попурри, 2012.
4. Роберт Кийосаки. Квадрант денежного потока. — Минск: Попурри, 2012.
5. Наталия Новаш. Обретение прошлого. — Минск: Харвест, 2009.
6. Янка Галубовіч. Дзівосы роднай прыроды. — Мінск: Пачатковая школа, 2012.
7. Владимир Короткевич. Христос приземлился в Городне. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2011.

Раман Уладзіміра Караткевіча "Хрыстос прызямліўся ў Гародні" ўжо трэці раз пабачыў свет у перакладзе на рускую мову. У 1966 годзе яго пераклаў Навум Кіслік, і твор выйшаў на старонках часопіса "Нёман". У 2003 годзе ў Санкт-Пецярбургскім выдавецтве "Амфора" з'явілася другая спроба перастварэння рамана — у перакладзе Аляксандра Сурніна. На гэты раз на рускай мове яго перастварыў Пятро Жаўняровіч, кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

8. Георгий Марчук. Сладкие слёзы. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010.
9. Весёлая семейка: Сборник сказок. — Минск: МФЦП, 2009.
10. Вадим Деружинский. Забытая Беларусь. — Минск: Харвест, 2011.

Кнігі расійскіх выдавецтваў

1. Архимандрит Тихон. Несвятые святые и другие рассказы. — Москва: Сретенский монастырь, 2011.
2. Пауло Коэльо. Алеф. — Москва: АСТ, 2012.
3. Джордж Мартин. Игра престолов. — Москва: АСТ, 2012.
4. Сьюзен Коллинз. Голодные игры. — Москва: АСТ, 2012.
5. Татьяна Устинова. Неразрезанные страницы. — Москва: ЭКСМО, 2011.
6. Ю Нёсбе. Леопард. — Москва: Иностранка, 2012.
7. Дина Рубина. Почерк Леонардо. — Москва: Эксмо, 2011.
8. Михаил Веллер. Романы. — Москва: АСТ, 2011.
9. Рудольф Самусев. Анатомия человека. — Москва: Астрель, 2012.
10. Элизабет Гилберт. Есть, молиться, любить. — Москва: Иностранка, 2012.

учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальности «Лечебное дело» / Г. И. Юпатов, Э. А. Доценко, В. В. Ольшанникова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра пропедевтики внутренних болезней. — (2-е изд.). — Витебск: ВГМУ, 2012. — 191 с. — 369 экз. — ISBN 978-985-466-556-6.

Прыватная паталогія

Актуальные вопросы внутренних болезней: материалы XII съезда терапевтов Республики Беларусь, 17–18 мая 2012 г. / [редколлегия: Н. Ф. Сорока, В. А. Снежицкий (отв. ред.), Л. В. Янковская]; под редакцией В. А. Снежицкого. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 263 с. — 354 экз. — ISBN 978-985-496-945-9.

Сардэчна-сасудзістыя захворванні

Дисфункция эндотелия: экспериментальные и клинические исследования: материалы VII Международной научно-практической конференции, Витебск 24–25 мая 2012 г. / [редколлегия: А. П. Солодков (главный редактор) и др.]. — Витебск: ВГУ, 2012. — 232 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-517-351-0.

Жигальцов, А. М. Почечная артериальная гипертензия: вопросы диагностики и лечения: пособие для студентов лечебного факультета и клинических ординаторов / А. М. Жигальцов; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Кафедра госпитальной терапии. — Гродно: ГрГМУ, 2011. — 59 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-496-928-2.

Зуховицкая, Е. В. Проблемы ДВС-синдрома в клинике: пособие для студентов лечебного факультета, врачей-стажеров, клинических ординаторов и врачей различных специальностей / Е. В. Зуховицкая; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Кафедра госпитальной терапии. — Гродно: ГрГМУ, 2011. — 65 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-496-914-5.

Ивкина, С. С. Неревматические кардиты у детей: учебно-методическое пособие для студентов медицинских вузов, врачей- интернов, врачей-педиатров, детских кардиологов / С. С. Ивкина, А. И. Зарянкина; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет, Кафедра педиатрии. — Гомель: ГГМУ, 2012. — 22 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-506-428-3.

Меркулова, И. П. Патофизиология системы крови: учебно-методическое пособие / И. П. Меркулова; Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова, Факультет экологической медицины, Кафедра экологической медицины и радиобиологии. — 2-е изд. — Минск: МГЭУ, 2012. — 119 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-551-048-3.

Осмоловский, А. Н. Брадиаритмии в остром периоде инфаркта миокарда: клиника, лечение и профилактика / Осмоловский Александр Николаевич, Бабенкова Лариса Васильевна; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2012. — 255 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-565-8.

Педиатрия с детскими инфекциями: сборник тестов к государственному экзамену для студентов педиатрического факультета / [Парамонова Н. С. и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Кафедра педиатрии № 2, Кафедра инфекционных болезней с курсом детских инфекций, Кафедра фтизиопульмонологии. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 265 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-496-959-6.

Захворванні дыхальнай сістэмы

Долина, И. В. Дифференциальная диагностика ринитов: учебно-методическое пособие: [для студентов] / И. В. Долина, А. Ч. Буцель; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра болезней уха, горла, носа. — Минск: БГМУ, 2012. — 23 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-528-567-1.

Парамонова, Н. С. Кашель у детей: принципы диагностики и терапии: пособие / Н. С. Парамонова, З. В. Сорокопыт. — Минск: Альтиора – Живые краски, 2011. — 24 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6831-66-2.

Захворванні стрававальнай сістэмы

«Актуальные вопросы неотложной хирургии: непроходимость кишечника», научно-практическая конференция (2012; Гродно). Научно-практическая конференция «Актуальные вопросы неотложной хирургии: непроходимость кишечника», 8 июня 2012 года: сборник научных трудов / [редколлегия: С. М. Смотрин (отв. редактор), В. Д. Меламед, Б. Л. Гаврилик]. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 107 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-496-993-0.

Берещенко, В. В. Острый аппендицит и его осложнения: учебно-методическое пособие для студентов 4–6-х курсов медицинских вузов / В. В. Берещенко; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет, Кафедра хирургических болезней № 3 с курсом сердечно-сосудистой хирургии. — Гомель: ГГМУ, 2012. — 46 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-506-425-2.

Кабешев, Б. О. Кишечная непроходимость: учебно-методическое пособие для студента 4–6-х курсов медицинских вузов / Б. О. Кабешев; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет, Кафедра хирургических болезней № 3 с курсом сердечно-сосудистой хирургии. — Гомель: ГГМУ, 2012. — 51 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-506-424-5.

Переверзева, Е. В. Симптоматология, диагностика, принципы лечения и профилактика язв желудка и двенадцатиперстной кишки, хронических гастритов: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Е. В. Переверзева, В. И. Мельничук, Г. М. Хващевская; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра пропедевтики внутренних болезней. — Минск: БГМУ, 2012. — 18 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-528-569-5.

Применение замковых креплений в клинике ортопедической стоматологии: учебно-методическое пособие: [для студентов / С. А. Наумович и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра ортопедической стоматологии. — 2-е изд., исправленное. — Минск: БГМУ, 2012. — 46 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-530-5.

Современные методы препарирования под ортопедические конструкции: учебно-методическое пособие: [для студентов / С. А. Наумович и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра ортопедической стоматологии. — Минск: БГМУ, 2012. — 29 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-609-8.

Терехова, Т. Н. Организация стоматологического приема детей различного возраста: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Т. Н. Терехова, Н. В. Ковальчук, М. А. Шилова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра стоматологии детского возраста. — Минск: БГМУ, 2012. — 104 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-597-8.

Усович, А. К. Бронхолегочные осложнения холецистэктомии у пожилых / А. К. Усович, А. Н. Лызиков, В. А. Тесфайе; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГТУ, 2012. — 170 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-506-1.

Чешко, Н. Н. Местные осложнения, возникающие во время и после операции удаления зуба: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Н. Н. Чешко; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра хирургической стоматологии. — Минск: БГМУ, 2012. — 28 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-528-566-4.

Чешко, Н. Н. Проявления ВИЧ-инфекции в полости рта и челюстно-лицевой области. Оказание специализированной помощи, профессиональная профилактика: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Н. Н. Чешко, И. О. Походенько-Чудакова, С. В. Жаворонок; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра хирургической стоматологии, Кафедра инфекционных болезней. — Минск: БГМУ, 2012. — 27 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-528-573-2.

Скура. Вонкавае покрыва цела

Дерматология и заболевания, передаваемые половым путем = Dermatology and sexually transmitted diseases: лекции для студентов факультета иностранных учащихся, обучающихся на английском языке / [Д. Ф. Хворик и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет, Кафедра дерматовенерологии. — Гродно: ГрГМУ, 2011. — 202 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-496-950-3.

Инновационные технологии в диагностике и лечении кожных заболеваний и инфекций урогенитального тракта: материалы региональной научно-практической конференции с международным участием, посвященной 50-летию кафедры дерматовенерологии УО «Гродненский государственный медицинский университет», 31 мая 2012 г. / [редколлегия: Д. Ф. Хворик (отв. ред.), Д. Е. Конкин]. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 155 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-496-989-3.

Захворванні апорна-рухальнай сістэмы

Батмангхелидж, Ф. Как лечить боли в спине и ревматические боли в суставах / Ф. Батмангхелидж; [перевод с английского – Т. В. Лихач, О. Г. Белошеев]. — 6-е изд. — Минск: Попурри, 2012. — 138 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 10100 экз. — ISBN 978-985-15-1680-9.

Букуп, К. Клиническое исследование костей, суставов и мышц = Clinical tests for the musculoskeletal system : тесты – симптомы – диагноз / Клаус Букуп; [перевод с английского: П. В. Красенков, Б. И. Чернин]. — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Москва: Медицинская литература, 2012. — XVI, 327 с. — Издано при участии издателя Б. И. Чернина (Витебск). — 2000 экз. — ISBN 978-5-89677-157-9 (Медицинская литература). — ISBN 978-985-6333-40-1 (Чернин Б. И.) (в пер.).

Тесевич, Л. И. Пластическое возмещение дефектов и деформаций челюстно-лицевой области местными тканями: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Л. И. Тесевич, Ф. А. Горбачев ; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра челюстно-лицевой хирургии. — Минск: БГМУ, 2012. — 31 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-528-590-9.

Неўрапаталогія. Неўралогія. Нервовая сістэма

Кулеш, С. Д. Мозговой инсульт: комплексный анализ региональных эпидемиологических данных и современные подходы к снижению заболеваемости, инвалидности и смертности: монография / С. Д. Кулеш; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет. — Гродно: ГрГМУ, 2012. — 201 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-496-947-3.

Лихачев, С. А. Болезнь Паркинсона: выбор лечебной тактики: рекомендации для врачей / [С. А. Лихачев, А. В. Астапенко; ГУ «Республиканский научно-практический центр неврологии и нейрохирургии» Министерства здравоохранения Республики Беларусь]. — Минск, 2010. — 32 с. — 500 экз.

Псіхічныя хваробы. Псіхозы

Навицкая, Е. В. Неврозы у детей / [Е. В. Навицкая, М. Н. Навицкая]; Детский фонд ООН UNICEF, [Министерство здравоохранения Республики Беларусь]. — Минск, 2012. — 22 с. — 1500 экз.

Інфекцыйныя захворванні

Девушкам об инфекциях, передаваемых половым путем / [Центр, дружественный подросткам, Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Детский фонд ООН UNICEF]. — Минск, 2012. — 27 с. — 3000 экз.

Павлович, С. А. Медицинская паразитология с энтомологией: учебное пособие для учащихся учреждений образования, реализующих образовательные программы среднего специального образования по специальности «Медико-диагностическое дело» / С. А. Павлович, В. П. Андреев. — Минск: Вышэйшая школа, 2012. — 311 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-06-2003-3 (в пер.).

Современные проблемы инфекционной патологии человека = Contemporary problems of human infection pathology: сборник научных трудов / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Государственное учреждение «Республиканский научно-практический центр эпидемиологии и микробиологии». — Минск, 2008– — Основан в 2008 г.

Вып. 4 / [главный редактор: Г. М. Игнатьев]. — РНМБ, 2011. — 308 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на английском языке. — 115 экз. — ISBN 978-985-6846-89-5.

Юношам об инфекциях, передаваемых половым путем / [Центр, дружественный подросткам, Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Детский фонд ООН UNICEF]. — Минск, 2012. — 27 с. — 3000 экз.

Хірургія. Артапедыя. Афтальмалогія

Безводицкая, А. А. Хирургическая инфекция. Острые гнойные заболевания кожи, подкожной клетчатки и железистых органов: учебно-методическое пособие: [для студентов] / А. А. Безводицкая, А. И. Лемешевский; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра общей хирургии. — Минск: БГМУ, 2012. — 24 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-528-612-8.

Курс лекций по общей хирургии: для студентов 3-го курса лечебного факультета / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — (3-е изд.). — Витебск: ВГМУ, 2012–

Ч. 2 / С. А. Сушков, [Болобошко Константин Борисович, Фролов Леонид Анатольевич]. — 2012. — 284 с. — 117 экз. — ISBN 978-985-466-547-4. — ISBN 978-985-466-547-0 (ошибоч.).

Ч. 3 / С. А. Сушков, [Становенко Вячеслав Валентинович, Фролов Леонид Анатольевич]. — 2012. — 333 с. — 117 экз. — ISBN 978-985-466-548-1.

Общая и частная хирургия, ортопедия и офтальмология: учебно-методическое пособие по специальности 1-74 03 02 «Ветеринарная медицина» для студентов факультета заочного обучения / [Э И. Веремей и др.]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2012. — 38 с. — 320 экз. — ISBN 978-985-512-616-5.

Попченко, А. Л. Периоперационная антибиотикопрофилактика в абдоминальной хирургии: учебно-методическое пособие / А. Л. Попченко, В. Г. Богдан, Т. Е. Иванова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Военно-медицинский факультет, Кафедра военно-полевой хирургии. — Минск: БГМУ, 2012. — 17 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-528-570-1.

Гінекалогія. Акушэрства

Практический модуль по перинатальной профилактике ВИЧ: пособие для специалистов, оказывающих медицинскую помощь пациентам с ВИЧ/СПИДом / [А. А. Ключарева и др.]; Представительство Детского фонда ООН (ЮНИСЕФ) в Республике Беларусь, Министерство здравоохранения Республики Беларусь. — Минск: В.И.З.А. ГРУПП, 2011. — 113 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6834-41-0.

Параўнальная медыцына. Ветэрынарыя

Прудников, В. С. Патологическая анатомия животных: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Ветеринарная медицина» / В. С. Прудников, Б. Л. Белкин, А. И. Жуков. — Минск: ИВЦ Минфина, 2012. — 479 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-6993-69-8 (в пер.).

Ятусевич, А. И. Протозойные болезни сельскохозяйственных животных: монография / А. И. Ятусевич; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — (Изд. 2-е, переработанное и дополненное). — Витебск: ВГАВМ, 2012. — 222 с. — 198 экз. — ISBN 978-985-512-626-4.

Інжынерная справа. Тэхніка ў цэлым

Координатные системы высокого разрешения на основе электропривода прямого действия. Лабораторный практикум: пособие для студентов, получающих высшее образование по специальности 1-36 04 01 «Электронно-оптические системы и технологии» / [С. М. Аваков и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — Минск: БГУИР, 2012. — 62 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-488-839-2.

Материалы, оборудование и ресурсосберегающие технологии: материалы международной научно-технической конференции, Могилев, 19–20 апреля 2012 г.: [в 2 ч. / редколлегия: И. С. Сазонов (гл. редактор) и др.]. — Могилев: Белорусско-Российский университет, 2012– — ISBN 978-985-492-107-5.

Ч. 1. — 2012. — 273 с. — Часть текста на белорусском языке. — 155 экз. — ISBN 978-985-492-105-1.

Трудовое обучение: технический труд: учебное пособие для 7-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / [С. Я. Астрейко и др.]; под редакцией С. Я. Астрейко. — Минск: Национальный институт образования, 2012. — 196 с. — 27100 экз. — ISBN 978-985-559-078-2 (в пер.).

Тэорыя машынабудавання. Механіка як тэарэтычная аснова машынабудавання

Теория машин и механизмов. Курсовое проектирование: пособие для студентов учреждений высшего образования группы специальностей 74 06 «Агроинженерия» / [А. А. Козик и др.]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра «Теоретическая механика и теория механизмов и машин». — Минск: БГАТУ, 2012. — 135 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-519-460-7.

Электратэхніка

Заяц, А. Е. Электрические элементарные нагреватели: пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Автоматизация технологических процессов и производств (сельское хозяйство)» / А. Е. Заяц, В. С. Корко, Р. И. Кустова; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет. — Минск: БГАТУ, 2011. — 179 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-519-429-1.

Соленков, В. В. Нелинейные электрические цепи переменного тока: задачник по курсу «Теоретические основы электротехники» для студентов специальностей 1-43 01 02 «Электроэнергетические системы и сети», 1-43 01 03 «Электроснабжение (по отраслям)», 1-53 01 05 «Автоматизированные электроприводы» дневной и заочной форм обучения / В. В. Соленков, Я. О. Шабловский; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого, Кафедра «Теоретические основы электротехники». — Гомель: ГГТУ, 2012. — 70 с. — 75 экз. — ISBN 978-985-535-079-9.

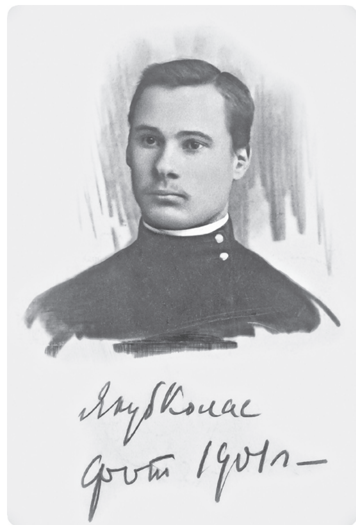
Электраэнергетыка. Тэхнічнае выкарыстанне магнетызму і статычнай электрычнасці

Красько, А. С. Электроматериаловедение: учебное пособие для учащихся учреждений образования, реализующих образовательные программы профессионально-технического образования: с электронным приложением / А. С. Красько, С. Н. Павлович, Е. Г. Пономаренко. — Минск: РИПО, 2012. — 210 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-R). — 2000 экз. — ISBN 978-985-503-217-6. — ISBN 978-985-503-191-9 (отд. кн.) (в пер.). — ISBN 978-985-503-216-9 (CD-R).

Унікальны праект

Жыццё Коласа — дзень за днём

Асновай любой біяграфічнай працы пра пісьменніка з'яўляецца летапіс яго жыцця і творчасці. Але сёння ў айчынным гуманітарыстыцы маюцца толькі чатыры асобныя выданні такога кшталту.
Яны прысвечаныя Якубу Коласу (аўтар — Міхась Мушынскі), Максіму Гарэцкаму (Таццяна Дасаева), Міхасю Лынькову (Міхась Кенька) і Аркадзю Куляшову (Тэрэза Голуб). Днямі ў выдавецтве "Беларуская навука" выйшла новая кніга Міхася Мушынскага "Летапіс жыцця і творчасці Якуба Коласа".

Якуб Колас. Фота 1901 г.

Даніла АРЦІМОВІЧ

Прыхільнікі і даследчыкі творчасці Песняра добра памятаюць папярэдняе выданне "Якуб Колас. Летапіс жыцця і творчасці", якое з'явілася ў далёкім 1982 годзе і было прымеркавана да

Якуб Колас і жыхары вёскі Сёмкава.1922 г.

100-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры. Вялікі для сённяшняга дня наклад (6 тысяч асобнікаў) хутка разышоўся па прыватных кнігазборах і дзяржаўных бібліятэках. Пра значнасць і запатрабаванасць працы сведчыць той факт, што спасылку на "Летапіс" можна сустрэць ледзь не ў кожным коласазнаўчым даследаванні.

І вось перад намі новая кніга. Адразу звяртае на сябе ўвагу яе памер. Калі папярэдняя мела 540 старонак, дык аб'ём гэтай павялічыўся ўдвая! Але больш істотна, што ў ёй выкарыстаны іншы прынцып адбору матэрыялу. "Летапіс" 1982 года як асобнае выданне рыхтаваўся ўпершыню. Зразумела, на яго старонках не магло ўмясціцца ўсё багацце матэрыялу. Таму, прызнаецца Міхась Мушынскі, "перавага была аддадзена "асноўным момантам" творчай і грамадскай дзейнасці". З улікам адметнасцей эпохі апроч працы над мастацкімі творамі вялікая ўвага надавалася афіцыйным мерапрыемствам. Напрыклад, пісьменніцкім і партыйным з'ездам, усесаюзным і рэспубліканскім канферэнцыям у абарону міру, дэкадам і сесіям Вярхоўнага Савета СССР і г. д. Але з цягам часу стала зразумела,што факты, якія не ўвайшлі ў выданне 1982 года як нібыта другасныя, неістотныя, на самай справе не менш цікавыя ў плане характарыстыкі Коласа.

Таму ў сваёй новай працы М. Мушынскі імкнуўся выправіць "ранейшую аднабаковасць, абумоўленую канкрэтнымі абставінамі мінулай эпохі". На думку даследчыка, у сваёй працы ён кіраваўся тым жа прынцыпам, які абвясціў Колас: "напісаць толькі праўду і ўсё назваць сваімі імёнамі". Інакш кажучы, "ставілася мэта дабівацца максімальнай паўнаты, аб'ектыўнасці, пазбягаць тэндэнцыйнай, аднабаковай, прадузятай падачы і асвятлення фактаў".

Што ўдалося ажыццявіць у новым "Летапісе"? Так, у выданні 1982 года пераважна рабіўся акцэнт на стасункі Коласа з афіцыйнымі асобамі ў літаратуры: П. Броўкам, М. Лыньковым, П. Глебкам, К. Крапівой, М. Лужаніным. Але ж, прызнаецца М. Мушынскі, "у рэальнасці акружэнне Коласа было нашмат багацейшым, больш разнастайным". Таму ў новай кнізе знайшлі адлюстраванне кантакты з іншымі літаратарамі. Акрамя таго, грунтоўна даследаваны стасункі Коласа з перакладчыкамі і выдаўцамі яго твораў, дзяржаўнымі дзеячамі, сямейным колам.

Аднак навізна новага варыянта "Летапісу..." не толькі ў значным пашырэнні персанальнага складу акружэння. Істотная і форма, з дапамогай якой раскрываюцца такія кантакты. Так, замест лаканічнай канстатацыі пэўнага факта, які меў месца (сустрэча, гутарка, дасланы ці атрыманы ліст), цяпер даецца больш-менш разгорнутае паведамленне пра дадзеную падзею і пра яе змест. Такім чынам, разрозненыя факты цяпер складваюцца ў пэўную сістэму, паміж імі бачыцца прычынна-выніковая сувязь. А гэта якраз і вядзе да больш глыбокага аналізу і асобы Я. Коласа, і яго ролі ў арганізацыі літаратурнага працэсу.

М. Мушынскі разглядае пытанні, якія выклікаюць цікавасць нават у шараговага чытача. Напрыклад, асобна адлюстраваныя адносіны да творчасці Коласа нямецкіх акупацыйных улад. Сваімі выкрывальнымі выступленнямі ў друку, на мітынгах, сходах, палымянымі прамовамі па радыё пісьменнік стварыў нямецкім ідэалагічным службам вялікія цяжкасці. Між тым вучнёўская моладзь ахвотна чытала "Новую зямлю" і "Сымонамузыку". "Летапіс" дапаможа даведацца, як ішло змаганне з коласаўскімі творамі і іх уплывам на беларусаў.

Як сведчыць аўтар, падчас працы ён імкнуўся ўзмацніць дакументальную аснову "Летапісу" і наблізіць яго да жанру навуковай біяграфіі. Пры спрыяльных абставінах апошняя можа стаць наступнай працай даследчыка. Такім чынам будзе выканана воля Коласа, які марыў напісаць праўдзівую аўтабіяграфію.

Якуб Колас з прадстаўнікамі навукова-тэрміналагічнай камісіі Інбелкульта. 1927 г.

Мастак і кніга

Наш «паліграфіст»

20 лістапада мастаку Рыгору Фралову (1937 — 29.05.2012) споўнілася б 75 гадоў. Ён нарадзіўся ў вёсцы Закорава Жлобінскага раёна. У 1967 годзе скончыў Львоўскі паліграфічны інстытут. Па размеркаванні трапіў у Ташкент, дзе стаў займацца афармленнем кніг у выдавецтве мастацкай літаратуры імя Гафура Гуляма.

Рыгор Фралоў у Львове. 1967 г.

Сяргей ПАНІЗНІК

Вось адзін з водгукаў той пары — ад народнай паэтэсы Узбекістана Зульфіі: "Ваша праца не толькі упрыгожвае, але і раскрывае змест і характар кніг, дапаўняе іх". Адна з ілюстрацый Фралова з майго архіва нагадвае і пра прысутнасць Якуба Коласа ў Ташкенце.

З 1973 года мой львоўскі сябар, вярнуўшыся ў Мінск, працаваў у выдавецтве "Народная асвета". Згадаю толькі некалькі штрыхоў з яго творчага набытку: у 1975 годзе Рыгор Фралоў аформіў паэму Якуба Коласа "Новая зямля", у 1985-м ілюстраваў зборнік "Іменем чалавечнасці": да характарыстык Янкі Купалы, Максіма Танка, П. Панчанкі, П. Броўкі знайшоў адэкватныя іх творчасці мастакоўскія пазнакі. У 1973 годзе Фралова прываблівіў жанр экслібрыса. Прысвячаліся кніжныя знакі Кастусю Каліноўскаму, для збору кніг М. Лынькова, В. Палтаран, Р. Барадуліна, Г. Кісялёва, А. Зарыцкага, Я. Янішчыц, В. Коўтун, М. Ганчарова... Ён быў удзельнікам многіх выставак, як рэспубліканскіх, так і замежных.

З Рыгорам я пазнаёміўся ў Львове, дзе мы заснавалі Беларускае зямляцтва імя Цёткі. Наш "паліграфіст" аздабляў усе тэматычныя вечарыны зямлякоў. Запомніліся яго графічныя работы ва ўслаўленне Янкі Купалы, М. Багдановіча, літаграфіі, прысвечаныя Львову, яго роднай Гомельшчыне. У Мінску ад натхнёнага мастака я атрымаў некалькі экслібрысаў, а ў 1975 годзе ён аформіў мой зборнік "Крона надзеі". Шкада, што без Рыгора яго родныя, сябры адзначаюць недажыты юбілей. Але з намі яго "Гусляр", вывявы з "Новай зямлі"...

Пад вокладкай

Міраславіч, А. Восень / Андрэй Міраславіч; маст. Галіна Іванова. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2012. — 40 с.

Як патлумачыць дзеткам, што такое бабіна лета? А чаму восеньскія месяцы маюць менавіта такія назвы? Распавесці, якія сузор'і ўвосень бачныя асабліва добра? Ды вельмі проста — пачытаць разам з малымі кнігу прыродазнаўчых нататак пра восень. Трэцяе выданне серыі "Поры года" распавядзе пра прыродныя адметнасці восеньскіх месяцаў, характэрныя для нашай краіны, а таксама пазнаёміць з некаторымі вершамі класікаў, прысвечанымі гэтай залатой пары.

Зборнік прозы / У. Глушакоў, А. Крэйдзіч. — Мінск: Беларусь, 2012. — 360 с.

Сёння часта можна пачуць нараканні крытыкаў і чытачоў, што ў нашай літаратуры не хапае празаічных твораў, адрасаваных шырокай аўдыторыі. А я, у сваю чаргу, не пагаджуся з гэтымі скептыкамі. Хапае! Трэба толькі добра прыглядзецца да паліц у кнігарнях, і можна заўважыць сапраўды цікавыя і вартыя ўвагі творы. Яны распавядаюць пра сучаснае жыццё беларусаў, знаёмяць чытачоў з развагамі аўтараў. Вось, напрыклад, новы зборнік прозы: пад адной вокладкай сабраны і аповесці-эсэ, і лірычныя аповесці, і апавяданні... Празаікі Уладзімір Глушакоў і Анатоль Крэйдзіч распавядаюць пра рэчаіснасць: прачула, па-філасофску задуменна, з лірычным настроем; або рэалістычна і з дакументальнай дакладнасцю.

Фаулз, Дж. Коллекционер. / Джон Фаулз; перевод с англ. И. Бессмертной. — Москва: Эксмо, 2011. — 320 с.

Як і іншыя не менш вядомыя раманы знакамітага англійскага пісьменніка-постмадэрніста, яго дэбютны "Калекцыянер" не падобны да звычайнага постмадэрновага рамана, як не падобны ён да іншых твораў жанру псіхалагічнага дэтэктыва. "Калекцыянер" пабачыў свет у 1963 годзе і ўжо праз два гады быў экранізаваны рэжысёрам Уільямам Уайлерам. Фільм меў не меншы поспех, чым кніга. Апроч любові публікі ствральнікі стужкі атрымалі тры намінацыі на кінапрэмію "Оскар". Магчыма, увесь цымус кнігі і фільма ў чароўным майстэрстве аўтара інтрыгаваць чытача, а магчыма — у нечаканых паваротах сюжэта. Як заўсёды ў Фаўлза: чытаеш — і не можаш прадказаць, што адбудзецца на наступнай старонцы. Вось і тут адзінокі і непрыемны іншым людзям малады чалавек, які захапляецца калекцыянiраваннем матылькоў, нечакана атрымлівае вялікі грашовы прыз на скачках. Ён набывае дом у вёсцы, а таксама імкнецца папоўніць сваю калекцыю… студэнткай мастацкага вучылішча.

Юзэфа ВОЎК

Водгукі дасылайце на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

Кнігі для агляду прадастаўлены магазінам "Кніжны салон". Тэл.: 385-60-89.

Святлана КРАЖАВА

Вяртанне Адысея і іншыя падзеі вуліцы Волаха

Апавяданне

Добрые боги, какой вы мне день даровали, о радость!
Слышу, как сын мой и внук мой друг с другом
о храбрости спорят!
Гамер. Адысея. Сціх 515

Чутка пра тое, што Кіруша Чаша ўсёткі ажэніцца, імгненна разляцелася па ўсім пасёлку на ўскраіне Мінска — ад Розачкі да Карлачкі, ды больш за ўсё гула яго родная, ціністая ў палоне каштанаў ды ліп, вуліца Волаха.

Нібы апараныя, забегалі, замітусіліся ўсюдыісныя насельнікі хрушчовак пасёлка, усіх яго вуліц, што вынырвалі з былога балота і імкнуліся на горку, акуратна акаймоўваючы круглы, запоўнены гарадскімі рыбкамі ды гаваркімі качкамі вадаём, ахрышчаны народам Мухля. Нагодай да заключэння шлюбу стала сур'ёзная падзея — нараджэнне цяжкаваценькага сынка, кіло на чатыры з гакам. Абранніца Кірушы, бойкая прыгажуня Анька, яшчэ не дасягнула пашпартнага ўзросту, таму раней пра афіцыйны шлюб і гаворка не ішла.

"Рана ажэнішся — возьмеш сваю, позна — чужую", — з англа-пуэртарыканскім акцэнтам падвёў рысу меркаваннем атачэння Ілья Чаша — бацька Кірушы, каржакаваты марак у паласатай цяльняшцы і шортах, скура якога, шчодра пакрытая рыжай поўсцю, нагадвала колерам вэнджаную каўбасу.

Года не мінула, як вярнуўся ён з апошняга вялікага марскога паходу. З сямі гадоў, што адсутнічаў, два апошнія, захоплены піратамі, правёў у палоне ў дзікуноў афрыканскага племені — катаржанінам, у сапраўдных ланцугах. Ланцугі, дарэчы, не дазволілі энергічнаму мараходу пакінуць на ўсім вядомых установах свае кроўныя — з разліку 90 долараў за суткі, чэсна выплачаныя гуманным казначэем племені, колішнім мінскім студэнтам. Захаваўшы ў душы ідэалы студэнцкага юнацтва, суровы, але справядлівы афрыканец паспрыяў адпраўцы беларускіх маракоў з палону на радзіму. Так што Ілью ўдалося сабраць салідную суму.

Радасць родных і блізкіх Ілы Чашы не ведала межаў — ужо не чакалі ўбачыцца! Адна толькі верная жонка, Пенелопа, у дзявоцтве Паліна, дакладна ведала, згодна з уласнымі прарочымі снамі, што любы муж усё-ткі вернецца! Астатнія сумняваліся, а яе саму лічылі "хворай на галаву", хоць яна, Пенелопа, была баба зусім не дурная і дастаткова разважлівая. Адзінае толькі адрозненне было ў яе ад бойкіх жанчын пасёлка — бязмежнае каханне да Ілы, што стала "притчей во языцех" ва ўсіх, хто яе ведаў. Відаць, так ёй было наканавана: "Любі і чакай мужа свайго. Усё жыццё. Не разважаючы". Праславілася яна сваёй жаночай недасягальнасцю з самага пачатку сямейнага жыцця, калі Ілья адправіўся ў першую "кругасветку", не дачакаўшыся роду у сваёй маладой жонкі, і шэсць год невядома дзе вывучаў марскую справу. Суседкі раілі: "Не чакай! Гуляй, пакуль маладая — і з дзіцём узяць могуць!" Ды глухая да гэтых парад мацёрых баб заставалася Паліна, чым і заслужыла сваё імя — Пенелопа. Сапраўднае імя дзяўчыны хутка забылі нават яе сямейныя. І Пенелопа з радасцю сустракала мужа, не чакаючы ні грошай, ні падарункаў, — толькі яго! Відаць, безумоўная любоў Пенелопы Ілью і захоўвала ад смерці — у бездані ці ад бясконцых траўм.

З кожным вяртаннем пазнаць яго было ўсё цяжэй, нават маці, баба Фядосся, з яўнай цяжкасцю прызнавала сына ў чалавеку з мыліцай, чорнай павязкай на воку і барадзішчаю ад носа да пояса. Адно заставалася нязменным — крутыя кучары, што выгаралі на марскім сонцы, ды марацкая цяльняшка! А Пенелопа рада была яго вяртанням у любым, самым неверагодным выглядзе. Сынок падрастаў, гуляючы з каменьчыкамі, ракавінкамі ды іншаземнымі манеткамі — татавымі падарункамі. У адсутнасць бацькі пра яго нагадвалі россыпы гэтых цудаў… З манеткамі, якіх назбіраўся цэлы мех, і пачаў Кіруша сваю "гульню на біржы". На іх у маленстве ён мог выменяць усё, да чаго гарнулася яго яшчэ ні чым не спакушаная душа.

Гэтым разам Ілья Чаша шмат перажыў, асабліва ў палоне ў дзікуноў-язычнікаў, якія не грэбавалі часам і чалавечынкай. Шкада, распавесці як належыць пра свае прыгоды не мог: за гады падарожжаў падзабылася нармальная мова! Многія звычайныя словы замяніліся на англа-пуэртарыканскі слэнг, што складаўся з назваў частак цела і азначэнняў розных відаў жывёл упярэмешку з прафесійнымі марацкімі тэрмінамі. Толькі прызвычаіўся да дома, статусу бацькі, а тут — стаў дзедам. Жыццё, як кажуць, неслася пад ветразямі. Канечне, прыгнятала яго часам віна, што не правёў з сынам сур'ёзнай работы. Але… Як вяртаўся — зачыняўся ў пакоі са сваёй Пенелопай. Вось і на гэты раз ужо дзясяты месяц зрэдку пакідае яго, толькі калі выходзіць пакурыць у пад'езд, кожны раз спатыкаючыся аб цагліну, што з незапамятных часоў вытыркаецца з-пад прыступак.

Шмат пра што думалася. Можа, сын мастаком стане... Ілья з дзяцінства палотны ствараў, марыў пра брыгі, штормы, незаселеныя астравы, сустрэчы з піратамі. Да набыцця адукацыі паставіўся паблажліва, а цяпер — душа хваліоецца, а майстэрства, каб укласці моц пачуццяў у карціну, нестае. Перад апошняй кругасветкай перачытаў вершы Багрыцкага, намаляваў пейзаж з брыгам — для прад'яўлення Кірушам на прагляд у мастацкае вучылішча — ды акунуўся ў родную сваю стыхію, так і не дачакаўшыся вынікаў. Вярнуўся, а Кіруша ўжо вучыцца скончыў. Толькі мастака з яго не атрымалася — яму больш падабаецца на біржы гуляць. Але што зробіш — "кожнаму караблю — сваё плаванне!" — прыкладна так разважаў Ілья, ні на крок не адыходзячы ад вернай сваёй Пенелопы. Ён цярпліва выконваў усе яе жаданні — еў кашу, боршч, піў чай з блінамі і малінавым варэннем, прымяраў усе вязаныя рэчы — джэмперы, камізэлькі, фуфайкі, шалікі і капялюшыкі, што павырабляла яму ў доўгім чаканні закаханая жанчына. Прызнацца, дапамагалі яму гэтыя рэчы ў падарожжах і цаніў ён іх, як і клопат Пенелопы. Шчыра кажучы — кожнае вочка ў сваёй вязанай вопратцы разглядаў ён як абярэг, а выраб у цэлым — як кальчугу, гэта значыць — ахову ад усіх непрадбачаных выпрабаванняў і напасцяў…

Кіруша бабулю не раз пытаў, як гэта татка мараком зрабіўся. Мораў жа на тысячы вёрст — ніводнага. Бабуля, якая пастаянна для ўціплення свайго старэючага цела насіла Ілюшавы абноскі — паласатыя цяльняшкі, кожны раз уздыхала ў адказ: "Пасля Айчыннай марачок тут адзін геройскі прыблукаў, царства яму нябеснае, Мікалаю-прайдзісвету! Хочаш не хочаш — сын мараком і вырас. Па крыві, значыць, ген марскі яму дастаўся!" Кіруша, як бацька вярнуўся, перабраўся ў кватэру насупраць да бабы Фядоссі, вядомай каштніцы. Фядосся жыла ў клопатах пра гадаванцаў — з дзясятак мурак апякала.

Кіруша сур'ёзна настроены — мае рацыю бацька: бяры, пакуль свая! Улічыў і Аньчын каравокі "ндрав": вырасце — не зладзіш! І гэта вам не жартачкі. Справа ад вуліцы Волаха, у самым цэнтры пасёлка, узвышаецца над "хрушчобамі" будынак школы міліцыі… І як вынік гэтага факта — дарожкі сквера, гладка ўкатаныя калыскамі. Многія прыгажуні раёна ашчаслівілі сваіх бацькоў немаўлятамі, што, кажучы чорным гумарам, нарадждаліся "ў міліцэйскіх фуражках". Канкурэнцыя волахаўскіх хлопцаў з маладымі міліцэйскімі кадрамі была навідавоку, так што ўлічваючы геаграфічныя абставіны, мясцовыя жаніліся ранавата, а жонак бралі, пакуль тыя яшчэ ў лялькі не нагуляліся і не ацанілі мужную постаць малойчыкаў у міліцэйскай форме.

Кіруша сваю Аньку ўласнаручна выняньчыў. Яна, як гэта часцяком бывае, жыла ў суседняй кватэры. І было паміж імі сем гадоў розніцы. Аньчына маці беспярапынна шукала сабе мужа, а Кірушава — нястомна чакала свайго з марскіх падарожжаў. Ці да дзяцей ім было? Бабуля Фядосся, безумоўна, унесла лепту ў выхаванне дзяцей, даглядаючы іх разам з "кашарыем". У абед яна — лоб завязаны сіняю хусткай, у сынавай паласатай цяльняшцы і старым, з пухірамі на каленях, трыко — выбягала на двор з накрыўкаю ад бачка, у якім кіпяціла бялізну, і драўляным таўкачом для бульбы біла ў гэты імправізаваны гонг, склікаючы да стала ўсіх сваіх нахлебнікаў-гадаванцаў. Маленькі Кіруша цягнуў упартую "таўстапятую" Аньку з пясочніцы — услед за паласатымі-вусатымі кацярамі — дадому. Так прайшло дзяцінства. Татка, што нібыта з неба часам зваліваўся, ніадкуль, а дакладней — з усіх заморскіх краін адначасова, шчодра адорваў хлопчыка цудамі — ракавінкамі, караламі, манеткамі і тут жа зачыняўся з мамай Пенелопай на год, плюс-мінус квартал, выходзячы ненадоўга пакурыць у пад'езд ды ўсклікнуць "Карамба!" у адказ на прывітанні колішніх аднакласнікаў, сёння паважных гараджан. Зрэдку Чашы праходзіліся сям'ёй вакол Мухлі, хаця за бацьку баяліся: убачыць невялічкі, а ўсё ж вадаём, засумуе па марскіх прасторах — і накіруецца ў новае плаванне.

…У скверы ля гастранома, на лавачках, народ ужо ў які раз абмяркоўваў маючае адбыцца вяселле Кірушы. Хоць і ведалі, што Чашы шчодрыя, хлебасольныя людзі, ведаюць звычаі пасёлка і не пагарджаюць традыцыямі, аднак памянташыць языкамі не адмаўляліся:

— У каго — казак, а ў каго — марак!

— Няхай Анька ў Пенелопы мужа любіць павучыцца!

— Ага, чакаць яна не збіраецца!

— Цікава, а хто ж дзіцянё няньчыць будзе?

— Кіруха і будзе, каму ж яшчэ!

— Фядосся катоў развяла — не да дзіцяці!

— Пенелопа, зразумела, з пруткамі ўсё жыццё — ужо не спыніш!

І пастанавіў "бабсавет": знайсці для малалетняй Анькі з дзіцём няньку!

…Згулялі вяселле. Тыдзень віраваў пасёлак, прыгадваючы велікадушнасць Ілюшы, не пашкадаваў ні джыну, ні рому, ні гарэлкі. Другі тыдзень гулялі па інерцыі, забыўшыся на прычыну вялікай выпіўкі. Жанчыны, аднак, сваё слова стрымалі — знайшлі Аньцы адпаведную няньку.

"Кастынг" кандыдатак ішоў па найвышэйшых патрабаваннях пасялковага "бабсавета" на чале з Дзямідаўнай, удавой старшыні мясцовага Савета ветэранаў вайны і працы, і бабай Софай, нязменным лідарам мясцовай яўрэйскай абшчыны. Адзінагалосна абралі Надзюху, што не вылучалася ні розумам, ні прыгажосцю, але працалюбівую, чэсную і вядомую сваёй прыхільнасцю да немаўлят чырванатварую моцную дзеўку са шматдзетнай сям'і. На рахунку Надзюхі было сямёра падгадаваных братоў і сясцёр! Бабуля Фядосся адразу ўхваліла гэту кандыдатуру: дзяўчына славілася і сваімі добрымі адносінамі і лаяльнасцю да кацінага племені. Мараход Ілья, адметнымі жэстамі папаўняючы растрэсеныя па розных шыротах рускія словы, выказаў крайнюю ўдзячнасць "бабсавету" і ў якасці падзякі зноў жа праставіў грамадству джын, ром і гарэлку. Гэтым разам пілі мужчыны, а жанчыны не на жарт узяліся за немаўля. Хлопчык аказаўся спакойным, згодна з усімі традыцыямі роду Чашаў і племені "волахаў". Ён задзірыста бліскаў вочкамі з калыскі, а на галоўцы ў яго ўжо праступілі крутыя кольцы кучаравінак.

Нянька Надзюха ўступіла ў свае правы і паўнамоцтвы. Найперш яна дзелавіта расчасала Аньцы валасы і туга запляла косы, пасля, не зважаючы на лямант, сцадзіла малако з надзьмутых грудзей. Надзюха камандавала і малалетняй матуляй, а заадно бабай Фядоссяю, і Пенелопай, і нават самім Ільёй-мараходам. З Кірушам увогуле не цырымонілася — ён у яе паслухмяна нацягваў вяроўкі для бялізны праз увесь двор, які шмат чаго пабачыў. Парадак запанаваў ва ўсім. Нават кошкі выціралі лапы аб анучу ў парозе, што патыхала хлоркаю.

Чутка пра тое, што Аньцы Чашы жыхары вуліцы Волаха расстараліся няньку, разляцелася па пасёлку і суседніх кварталах горада — Грушаўцы, Няміжзы, аж да самай Камароўкі. Той-сёй з цікаўных грамадзян прыязджаў на ўласныя вочы паглядзець на Надзюху і пераканацца, што ўсё ідзе як мае быць.

Па акружнасці Мухлі і яблыневага саду па вуліцы Волаха блакітную калыску суправаджалі пышнагрудая юная каравокая Анька і дзелавітая каранастая Надзюха. "Няхай у сябе такую пашукаюць!" — ганарыліся пасялкоўцы. Добра хай пашукаюць, бо іх дзеўкі і побач не стаялі з Надзюхай з вуліцы Волаха!

Асабліва цікава было назіраць, калі жанчын часам падмянялі мужчыны — рудабароды кудзерысты Ілья і крок у крок з ім такі ж кудзерысты Кіруша ўрачыста везлі трэцяга мужыка — Паўлушу Чашу.

Пераклад з рускай
Вольгі ПАЎЛЮЧЭНКІ

Дойлід характару

Тацяна СТУДЗЕНКА, фота аўтара

У нёсак Аляксандра Воінава ў аднаўленне і пераўтварэнне беларускай сталіцы — адзін з найбольш значных і грунтоўных. Шэраг спраектаваных ім будынкаў надае гораду аблічча манументальнае, амаль "парадное", але, як ні дзіўна, утульнае для чалавека. Архітэктурныя манументы і жылыя дамы па праектах А. Воінава адметныя і стылем часу, у які ствараліся, і ўласным стылем майстра, архітэктара густу і меры. Густ і мера, аднак, у часы камуністычнага максімалізму-гігантызму выхоўваліся з цяжкасцю: яны "ад калыскі" павінны былі быць уласцівымі мастаку. Патрабаваліся пільнасць, увага, такт, цярпенне, каб пранесці іх праз усё жыццё і ўвасобіць у творчасці.

Дзяцінства будучага знакамітага архітэктара, заслужанага дзеяча мастацтва БССР, прайшло ў Колпіне, недалёка ад Пецярбурга. А. Воінаў пазнаёміўся з непаўторным вобразам паўночнай сталіцы — суровым і строгім, вытанчаным і ўзнёслым. У 1929 г. пасля заканчэння Маскоўскага вышэйшага мастацка-тэхнічнага інстытута малады архітэктар быў накіраваны ў Мінск, дзе пачыналася капітальнае будаўніцтва. З Мінскам і БССР звязанае ўсё яго далейшае жыццё.

Прафесійны шлях А. Воінава на першы погляд падаецца роўным. Пачаўшы з праектавання жыллёвага фонду ў Магілёве, дзе на той момант планавалася сталіца БССР, ён у хуткім часе пачаў праектаваць мінскія палацы. У статусе кіраўніка архітэктурнай майстэрні Белдзяржпраекта (1935 — 1941, потым 1945 — 1947) А. Воінаў меў магчымасць уплываць на месца забудовы, ход будаўнічых работ, забяспечаным адпаведнымі матэрыяламі. Будынкі даваеннага часу дагэтуль адметныя ў характары беларускай сталіцы. Цяжка ўявіць сучасны Мінск без спраектаваных А. Воінавым Інстытута фізічнай культуры (цяпер — спартцэнтр "Алімп"), гасцініцы "Беларусь" па вуліцы Кірава (пасля — "Свіслач", сёння — атэль "Краўн Плаза"), без філалагічнага факультэта па вуліцы К. Маркса (калісьці там месціліся Вышэйшыя партыйныя курсы). Усё гэта будынкі 1930-х гг.

Галоўны корпус Лечкамісіі на вул. Чырвонаармейскай. Архітэктары: А. Воінаў, Г. Заборскі.

Галоўны мінскі дойлід — такі афіцыйны статус А. Воінава ў пасляваенныя гады. Адроджаны пры яго кіраўніцтве і актыўным удзеле Саюз архітэктараў Беларусі працаваў над праектамі аднаўлення зруйнаванага Мінска. Воінаўскія "сляды" таго часу — будынак аэравакзала, галоўны корпус Лечкамісіі па вуліцы Чырвонаармейскай (у суаўтарстве з Г. Заборскім), Тэатр юнага гледача. На пачатку 1930-х гг. даводзілася згладжваць "вострыя вуглы канструктывізму" — стылю ўтылітарнага часу, калі было не да ўпрыгожвання, абы, маўляў, дамы стаялі (як Дом друку). У перыяд курсу на засваенне класічнага дойлідства ўсіх часоў і народаў пампезнасць праектавання стрымлівалася А. Воінавым строгай пластыкай фасадаў, кампазіцыйнай і дэкаратыўнай яснасцю.

Так, у 1944 — 1947 гг. па даваенным праекце архітэктараў А. Воінава і В. Вараксіна ўзведзены будынак ЦК КПБ (цяпер — Рэзідэнцыя Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь) — пад непасрэдным кіраўніцтвам Аляксандра Пятровіча. Вось што піша ён сам: "Будынак вырашаны франтальна, цэльным шасціпавярховым аб'ёмам. Ясная і лаканічная кампазіцыя, масіўны трохмятровы цокаль з паліраванага цёмна-чырвонага граніту, мерны рытм пілястраў на ўсю вышыню, магутны атык уверсе". Увогуле — "прастата і дзелавітасць" насуперак модзе эпохі легалізаванага сінкрэтызму. "Візітка" ўрадавага гмаху — кантрасная афарбоўка ў чаргаванні цёмна-чырвонага і светлага колераў, якая надае вытанчанасць нават пры надзвычайнай манументальнасці.

Шлях слыннага дойліда перастае падавацца лёгкім, калі ўдумацца ва ўмовы праектавання і будавання. У канцы 1920-х — пачатку 1930-х гг. Мінск уяўляў сабой хаатычную, незразумелую прастору са шматлікімі слядамі мінулай ваеннай навалы. Каб убачыць у гэтай безнадзейнасці нешта перспектыўнае, мала было мець багатае ўяўленне — патрэбна была неардынарная быційная моц.

Аэравакзал. Архітэктары: А. Воінаў, Г. Заборскі.

Да крыўднага хутка — зноў вайна і зноў "пустэча", трэба ствараць горад нанова, да таго ж прыкры лёс бачыць свае будынкі пашкоджанымі ці зруйнаванымі. Жыццяздольнасць і раўнавага, харызма ўсё яшчэ маладога архітэктара праявіліся ў тым, што ён знайшоў у сабе маральныя сілы яшчэ ў 1942 г. правесці вялікую працу па пошуку былых членаў Саюза архітэктараў рэспублікі, раскіданых у эвакуацыі па ўсім СССР. Можна толькі ўявіць, што азначала прывітанне з радзімы для І. Лангбарда, Н. Трахтэнберга, Г. Заборскага і іншых з трох дзясяткаў беларускіх архітэктараў, кансалідаваных А. Воінавым (пакуль дыстанцыйна), з прапановай пачаць працаваць над праектамі аднаўлення Мінска і абласных гарадоў! Калі ўлічваць гэты факт, не выклікае здзіўлення хуткасць, з якой за дзясятак гадоў быў не толькі адноўлены, але кардынальна і сучасна пераўтвораны Мінск.

Да працы прыступілі ў 1944 годзе, адразу пасля вызвалення. Мірны фронт будаўніцтва быў надзвычай шырокі: ліквідаванне завалаў, адбудова пашкоджаных дамоў, санацыя гарадской прасторы, стварэнне жыллёвага фонду, якасна новае планаванне магістральнай сеткі (радыяльна-кальцавой сістэмы). Да таго ж падрыхтоўка наступнага пакалення архітэктараў, ужо сваіх, беларускіх, — усім гэтым займалася Упраўленне па справах архітэктуры, якое ўзначальваў А. Воінаў у 1943 г.

Адпаведна, ён — чалавек, дзякуючы кіраўніцтву якога створаны ўлюбёны гараджанамі цэнтр Мінска, адметны строгім, але нязмушаным спалучэннем цэлай сеткі будынкаў. Як атрымалася дасягнуць гармоніі гмахаў, гарадскіх ансамбляў як асобных твораў інжынерыі і мастацтва? Сістэматызуючы вопыт будаўніцтва Мінска ў навуковай працы, А. Воінаў піша: "Кожны гарадскі ансамбль абавязаны вызначацца архітэктурнай адмысловасцю, але ў той жа час мець трывалыя эстэтычныя ўзаемасувязі, каб спрыяць з'ўяўленню галоўнага ансамбля, цэнтра ўсяго гораду, які вызначаны найбольш яскравай характарыстыкай". У гэтых словах (і гэтых гмахах!) перад намі не што іншае, як увасабленне найбольш грунтоўнага светапогляднага прынцыпу — татальнай сувязі рэчаў. Чалавек, які яе ўсведамляе (да таго ж жыве сярод яе ўвасаблення), — істота, карэнным чынам грунтаваная ў жыцці. Гарманічна збудаваны цэнтр Мінска нібы сімвалізуе трываласць. Можа, гэта і ёсць найбольш вызначальная рыса мінскай архітэктуры і, адпаведна, характару беларускай сталіцы.

Хто прыгадае ваўчыную песню...

Вікторыя ДАШКЕВІЧ, фота Марыны Катляровай

Ваўчыная зграя жыве ў вальеры, харчуецца мясам. А раз на год да іх запускаюць жывую дзічыну. І пачынаецца рытуал, які ваўкі ў вальеры называюць святам, забыўшыся на тое, што для жывёл на волі гэтае свята — штодзённае жыццё. Ледзь не кульмінацыя гэтага рытуалу — выбар важака, які вядзе тых, хто ўсяго на адзін дзень становіцца сапраўднай зграяй, на паляванне. Яно ж на самой справе нагадвае гульню. Толькі гэтым разам усё пайшло не па звыклым сцэнарыі. Малады воўк Клык (Юрый Гапееў, Максім Каржыцкі) раптам успомніў забытую (а можа, не зусім забытую, а спецыяльна закінутую далёка ў падсвядомасць і схаваную там) песню вольных продкаў, а маладая ваўчыха Даўтаногая (Ірына Цішкевіч, Ніна Обухава) захацела стаць важаком зграі. Прыпавесць пра ваўчыную зграю паўстала на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа ў спектаклі "Песні ваўка" па п'есе Вячаслава Паніна (рэжысёр Валерый Анісенка, кампазітар Уладзімір Кандрусевіч).

Рэжысёр Валерый Анісенка дэбютаваў гэтым спектаклем на сцэне НАДТ імя Якуба Коласа ў якасці мастацкага кіраўніка. Ён свядома адмовіўся ад выйгрышнай камедыі з гучнай назвай: такім чынам ажыццяўлялася спроба паставіць кропку ў адвечнай спрэчцы пра тое, што трэба ад тэатра сённяшняму гледачу — весялосць ці сур'ёзны роздум. Міжволі ўзгадваецца Вальтэр: добры любы жанр, акрамя сумнага. У час спектакля публіка не надта весялілася. Але была зачараваная дзеяннем. Падобнага стану дабіцца нашмат цяжэй, бо ў такія моманты вельмі напружана працуюць не эмоцыі, а чалавечая душа, выклікаючы з глыбіні падсвядомасці самыя нечаканыя асацыяцыі і ўспаміны.

Цяжка сказаць, што новы спектакль адносіцца да класічнай драмы. У ім арганічна суіснуе мноства жанраў. Вельмі да месца папулярны цяпер у тэатральных рэжысёраў мультымедыйны экран, які, на жаль, у многіх пастаноўках успрымаецца як устаўны нумар або адыход ад сцэнічнай умоўнасці, уласцівай гэтаму мастацтву. У "Песнях ваўка" экран выглядае найперш пашырэннем межаў пляцоўкі. Калі зграя не заканчвае свой бег на супрацьлеглай кулісе, а, нібы завярнуўшы за нябачны паварот дарогі, працягвае шлях па лясной сцяжыне, сярод дрэў і хмызняку, люстэрка сцэны падаецца асабліва жывым, а рухі і дзеянні артыстаў — не скаванымі той самай прасторавай умоўнасцю. Як і любая прыпавесць, пастаноўка перанасычана мастацкімі метафарамі. Але стваральнікі спектакля не дазваляюць заблукаць і згубіцца ў разгадках нечаканых асацыяцый. Спектакль зразумелы і ў той жа час эліты. Якраз такой павінна быць пастаноўка, што мае на мэце не толькі прывабіць у залы тэатралаў, але і вярнуць туды гледача.

Сцэна са спектакля "Песні ваўка".

Фінал прыпавесці нечакана трагічны. Паверыўшы новаму важаку, якім сталатакі Даўтаногая, зграя вырываецца на волю. Але вольнае паляванне пад забытую песню заканчваецца сумна: ваўкі гінуць. На мультымедыйным экране з'яўляецца прыцэл, а ў ім па чарзе ўзнікаюць буйныя аблічы кожнага з ваўкоў, знікаючы пасля чарговага стрэлу. Эмацыянальны фінал малюе бясслаўны канец дарогі на волю. Трагічная думка прасочваецца ў апошняй сцэне — канец не проста бясслаўны, а адзіна магчымы. Бо не толькі вольная жывёла гіне ў вальеры. Той, хто вырас у "цёплым мястэчку", прывык, прыстасаваўся да жыцця, дзе нічога не трэба вырашаць і няма пра што клапаціцца, дзе спрадвечны інстынкт успрымаецца як сэнс, ніколі не зможа жыць па-іншаму. Таму лепш памерці адразу, адчуўшы сябе вольным, чым урэшце вярнуцца назад, у вальеры, пакаштаваўшы няпросты хлеб волі, але не наталіўшыся ім... І становіцца відавочным, што старадаўнія ваўчыныя песні зусім не забыты старымі ваўкамі, яны не спявалі іх, падпарадкоўваючыся галоўнаму інстынкту — самазахавання.

«Шлях» Анатоля Кузняцова

Алесь СУХАДОЛАЎ

А. Кузняцоў "Парад планет 1".

Апошняя вялікая выстаўка Анатоля Кузняцова ў Мінску праходзіла ў 1997 годзе. Пасля ён выстаўляўся ў Маскве і іншых гарадах свету. Аднак юбілейную, прысвечаную свайму 65-годдзю і 35-годдзю творчай дзейнасці, якая б падсумоўвала пройдзены ў мастацтве "шлях", ён вырашыў зладзіць на радзіме. На яе і запрашае да 2 снежня "Рэспубліканская мастацкая галерэя" аматараў абстрактнага жывапісу.

Самая ранняя з прадстаўленых на выстаўцы карцін датуецца 2005 годам, але дамінанту экспазіцыі складаюць творы двух апошніх гадоў, бо, як бы ні імкнулася абстрактнае мастацтва адарвацца ад зямных прывязак, творчасць А. Кузняцова нясе пазнаку свайго часу. У многіх работах апошняга часу адбіліся рытмы горада. Іх вялікі памер і кампазіцыя нагадваюць пра творчасць мастакоў графіці, тое самае можна сказаць пра ўвядзенне ў жывапісную тканку тэкставых элементаў.

Выстаўка А. Кузняцова можа называцца не "Шлях", а "Падарожжа", бо глядач здзяйсняе сапраўдную вандроўку ў Старажытны Егіпет, сярэднявечныя Кітай, Японію.

Увогуле, жывапіс А. Кузняцова можна разглядаць у ракурсе філасофіі нью-эйдж. Пераважаюць тут усходнія тэмы, іх інтэрпрэтацыі аўтарам на мове мастацтва заходняй цывілізацыі. Усход арганічна блізкі Анатолю Васільевічу, бо ён нарадзіўся на Усць-Камчацку на ўзбярэжжы Ціхага акіяна. Уражанні ранняга дзяцінства звязаны з прыродай Камчаткі, яе бязмежнымі воднымі прасторамі.

Няпростыя назвы яго работ — гульня, мастацтва тонкай стылізацыі, якое не павінна трактавацца адназначна: "Узаемадзеянне супярэчнасцей", "Рэчаіснасць адсутнасці", "Афарыстычныя парадоксы". Палатно "Рэчаіснасць адсутнасці" адлюстроўвае прынцып эйдэтычнага (ад слова "эйдас") бачання, калі мастак імкнецца перадаць вобраз адсутнага прадмета.

Што, як не сучаснае глабальнае мысленне, якое не ведае культурных межаў, натхніла А. Кузняцова на стварэнне работы "Памяці Курасавы"? Мастак здолеў сумясціць матыў сакавіцкай беларускай прыроды з уражаннямі ад творчай спадчыны вялікага японскага рэжысёра. На выяве пазнаюцца рудыя абрысы трыснягу на возеры, снег, што валіцца вялікімі камякамі, а разам з тым — іерогліфы, будынкі пагад, свіст самурайскіх мячоў. У цэлым, японскія матывы на падсвядомым узроўні часта ўзнікаюць у творах А. Кузняцова. Як ні парадаксальна, культура Краіны ўзыходзячага сонца блізкая беларускаму мастацтву. Хірасіма нагадвае пра Чарнобыль, да таго ж болем адгукаецца ў сэрцах Фукусіма.

У колеравай гаме работ з серыі "Метафары забытых ісцін" мастак вытрымлівае сфармуляваны Лао-цзы пастулат: "Пяць колераў прытупляюць зрок". Ён прымяняе толькі карычневы і ахраматычныя колеры, злёгку разбаўляючы іх сінім. Пра глыбокае разуменне ўсходняй філасофіі сведчыць таксама арганізацыя жывапіснай прасторы паводле законаў фэн-шуй. У аснове кампазіцыі многіх выяў ляжыць інвертаваная сіметрыя, а таксама кантраст цёмных і светлых плям.

Нягледзячы на тое, што А. Кузняцоў скончыў работу над цыклам "Метафары забытых ісцін", прысвечаным Лаа-цзы, у 2010 г., гэта серыя засталася незавершанай. Мастак прыйшоў да неабходнасці ўжывання кітайскага іерагліфічнага пісьма, бо кірылічная азбука не дае патрэбнага вобразнага адчування. Таму для далейшай працы яму патрэбна дапамога кітайскага каліграфіста.

Работы апошніх гадоў вельмі розныя, іх цяжка аб'яднаць у пэўны цыкл. Можна выдзеліць нізку "дзіцячых" палотнаў, у якіх майстар імкнецца наблізіцца да непасрэднасці светапогляду трохгадовага дзіцяці. Гэта, безумоўна, адносіцца да трыпціха "Парад планет". Белы фон гэтых кампазіцый нагадвае аркуш паперы, на якім звычайна дзіця крэмзае свае фантазіі. Мастака не бянтэжыць нанясенне кантрасных чорных ліній, яркіх каляровых плям — ён нібыта ўпершыню пабачыў фарбы і схапіўся за іх са шчырым дзіцячым захапленнем. А між тым гэта вельмі тонкае пераўвасабленне, якое сімвалізуе вызваленне ад усялякіх догмаў, адмаўленне ад мінулага досведу дзеля далейшага росту.

Супрацьлегласцю да "дзіцячай" серыі выступае трыпціх "Метафізічныя разважанні", які асацыюецца са сталасцю. Вывераныя прапорцыі малых і вялікіх колеравых мас, амаль сюррэалістычная цягучая і аморфная пластыка — усё гэта гаворыць пра прафесіяналізм і добрае валоданне законамі фармальнай кампазіцыі. Нездарма "дзіцячая" серыя з'явілася пазней за гэты трыпціх, нібы ўвасабляючы разрыў з ранейшымі канонамі.

Сэрца экспазіцыі ўтварае серыя вялікафарматных палотнаў апошняга года. У памерах работ, іх трывожным гучанні мастак нібы імкнецца выказаць нейкае глабальнае пасланне. На рабоце А. Кузняцова "Эвалюцыя стану" нібыта адлюстраваны землятрус, што адбыўся ў Японіі ў мінулым сакавіку і спраўакаваў моцнейшае цунамі і выбух на АЭС "Фукусіма 1". Найбольш цяжкія пачуцці выклікаюць дзве апошнія работы мастака, якія ён назваў "Непрадбачанае развіццё падзеі 1 і 2". З аднаго боку, яны найбольш экспрэсіўныя і ўдалыя з пункту гледжання цэласнасці кампазіцыі. З іншага — тут выявіўся не зусім характэрны для разважлівага і медытатыўнага А. Кузняцова дысгарманічны настрой.

Як адзначалася вышэй, для твораў А. Кузняцова апошняга часу характэрны драматычны настрой і аскетычная колеравая гама, прыкметна менш становіцца такой катэгорыі, як свята. У экспазіцыю выстаўкі "Шлях", на жаль, не патрапіла палатно "Дабравесце". Цёплае і гарманічнае, яно прыўносіць у творчасць мастака зусім іншы настрой — замілаванасці і лагоды. Ёсць у А. Кузняцова мара — напісаць беспрадметную ікону. Магчыма, гэтае цудоўнае памкненне стане новым этапам яго дастойнага шляху!

Да рэпетыцыі, падчас і пасля яе

Аднойчы Усевалад Меерхольд сказаў знаёмаму мастаку: "Ты зрабі афармленне, а я для яго пастаўлю спектакль". Вось і на думку старшыні Беларускага саюза тэатральных дзеячаў Аляксея Дударава добрае афармленне — важны складнік любога спектакля. Бывае, для таго, каб зрабіць пастаноўку, адхіляецца каля дзесяці прапаноў — каб адабраць адну, тую, якая і стане натуральным фонам спектакля.

Ярына РЫТАМІНСКАЯ

Менавіта з мэтай прачыніць тэатральнае закулісе і паказаць напрацоўкі, якія ёсць, у Музеі гісторыі кіно — філіяле Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі — разгарнулася выстаўка работ тэатральных мастакоў "Вынікі сезона 2011 — 2012".

Мастакі-сцэнографы — людзі, якія ведаюць пра тэатр усё і ствараюць яго. Сваё бачанне будучай дзеі адным з першых выказвае менавіта чалавек з нататнікам ды алоўкам у руках. Дзякуючы эскізам касцюмаў, дэкарацыям яны расказваюць пра спектакль нават у сценах музея. Работы адлюстроўваюць развіццё тэатральнага мастацтва. Прычым, калі графік і жывапісец працуе зазвычай сам-насам з палатном, то мастак тэатра павінен быць у храме Мельпамены "да рэпетыцыі, падчас рэпетыцыі і пасля яе".

Здзіўленне, радасць і адначасова лёгкую засмучанасць ад таго, што ў афармленні цяпер удзельнічае шмат маладых дзяўчат (якія між тым паказваюць цуды афармлення), выказаў народны артыст Беларусі Барыс Луцэнка. У макетах, якія выстаўляліся ў экспазіцыі, прадстаўлена светабачанне і сталых, і маладых мастакоў тэатра: Дар'і Волкавай (макет да спектакля "Кот у ботах", Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача), Вольгі Грыцаевай (касцюмы і макет да спектакля "Песні ваўка" Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа), Марыны Шусты (эскізы касцюмаў да спектакля "Турандот" Сучаснага мастацкага тэатра), Алесі Сарокінай (макет да спектакля "Гора ад розуму"). Выстаўлены таксама макет і эскізы касцюмаў да спектакля "Пан міністар" (Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача) Віктара Цімафеева, эскізы і макеты Уладзіміра Чарнышова, Валерыя Рачкоўскага ды іншых. У мастакоў шмат цікавых ідэй, што выклікала прапанову: сабрацца на адной канферэнцыі мастакам супольна з рэжысёрамі. Дырэктар музея Зінаіда Кучар разам з галоўным захавальнікам фондаў, прайшоўшыся па выстаўцы "Вынікі сезона", якая прымеркавана да II Нацыянальнай тэатральнай прэміі, вызначылі, якія работы хацелі б мець у сваіх фондах.

Але тэатр жыве, радуе і здзіўляе гледача штодня. Нядаўна супрацоўнікі Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры вазілі ў Славакію выстаўку работ заснавальніка беларускай сцэнаграфіі Аскара Марыкса (у сценах музея захоўваецца больш як 300 яго сцэнаграфічных твораў). Выстаўка мела выключны поспех, адзін з заможных наведвальнікаў нават прапанаваў купіць усю калекцыю: яшчэ адна нагода парадавацца за беларускую сцэнаграфію.

Генератар будучыні

У Мемарыяльным музеі-майстэрні З. І. Азгура прайшоў II Мінскі архітэктурны форум "Музей-трансформер", ініцыяваны Беларускай асацыяцыяй студэнтаў-архітэктараў. На працягу тыдня маладыя архітэктары распрацоўвалі праекты Беларускага цэнтра скульптуры, які будзе створаны на базе Мемарыяльнага музея-майстэрні З. І. Азгура. Пра форум і яго дасягненні распавёў Дзмітрый Бібікаў, адзін з арганізатараў форуму, студэнт пятага курса архітэктурнага факультэта БНТУ:

— У студэнцкага форуму галоўная мэта — адукацыйная. Мы знаёмім людзей з інтэнсіўнай творчай групавой работай у так званых воркшопах. Такой групай кіруе куратар — цьютар, які арганізоўвае працу ўдзельнікаў, прапаноўвае пэўныя методыкі, кантралюе вынікі і форму падачы матэрыялаў. Калі вучоба ва ўніверсітэце накіравана на засваенне матэрыялу, то праз воркшопы мы вучымся вучыцца, выдзяляць праблемнае поле і вырашаць пастаўленыя пытанні. Пасля такой практыкі пачынаеш больш пільна ўглядацца ў праблему, якой займаешся, адчуваеш сябе больш вольна ў праектаванні.

Таксама пры дапамозе форуму мы можам звярнуць увагу на праблемы гарадскога асяроддзя, папулярызаваць пэўныя сучасныя архітэктурныя ідэі.

На Другім форуме мы прадугледзелі міждысцыплінарны падыход, тым самым спрабуючы выйсці за межы прафесійнай герметычнасці: архітэктар пры планаванні пэўнага праекта сутыкаецца з усімі сферамі жыцця, аднак вельмі яму не хапае кампетэнцыі. Запрасілі ў якасці лектараў спецыялістаў па ўсіх сумежных з архітэктурай сферах: сацыёлагаў, мастацтвазнаўцаў, філосафаў. Звяртаем увагу і на больш рацыянальную частку, напрыклад, бізнес.

Асабліва цікава было працаваць у музеі-майстэрні З. І. Азгура. Тут асаблівая творчая атмасфера. Тым больш, у музеі даўно мараць пра пашырэнне плошчаў, бо ў ім не толькі экспануюцца скульптуры Азгура — гэта вельмі складаны арганізм, кожны тыдзень на яго тэрыторыі праходзяць цікавыя лекцыі, тэатральныя і музычныя імпрэзы, сустрэчы са скульптарамі і архітэктарамі.

У сваіх праектах мы спрабавалі стварыць вобраз сучаснага музея, дзе мастацтва не толькі экспануецца, але і генерыруецца. Паколькі ў Беларусі такога музея пакуль няма, арыентаваліся на асабістыя ўяўленні. Наўрад ці можна разлічваць на ажыццяўленне ўсіх прадстаўленых на форуме праектаў, але мы паспрабавалі распрацаваць канцэпцыю развіцця музея, на аснове якой можна стварыць адзін паўнавартасны архітэктурны праект. Прэзентацыі праектаў можна пабачыць у Мемарыяльным музеі-майстэрні З. І. Азгура, у памяшканні БНТУ.

Аляксандра ДВАРЭЦКАЯ

Брэнд і трэнд

Нацыянальная тэатральная прэмія — не толькі працэс вызначэння пераможцаў і ўганаравання лепшых, але і своеасаблівы зрэз сучаснай сітуацыі ў мастацтве. У якім кірунку рухаецца айчынны тэатр? Якія мае дасягненні? Дзе шукаць вырашэнне праблем? Паспрабуем адказаць на гэтыя пытанні.

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ,
фота Аляксандра Дзмітрыева

НАВОШТА НАМ ПРЭМІЯ?

Пры распрацоўцы канцэпцыі Нацыянальнай прэміі тэатральная грамадскасць шмат у чым арыентавалася на прыклад "Залатой маскі" — тэатральнага брэнда Расіі. Там спектаклі-пераможцы вызначаюць далейшыя кірункі развіцця мастацтва. За рэжысёрамі, сцэнографамі, харэографамі, што маюць "маскі", усчынаецца сапраўднае "паляванне". Іх запрашэнне ў пэўны калектыў — сакрэт поспеху, гарант аншлагу і прыстойнага мастацкага выніку. Акрамя таго, шматлікія праграмы (кшталту "Залатая маска ў Беларусі") прэзентуюць спектаклі намінантаў і пераможцаў у іншых краінах.

Таму з'яўленне Нацыянальнай прэміі, безумоўна, прагрэсіўнае рашэнне. Недахоп вопыту абумовіў асобныя спрэчныя рашэнні І прэміі, якія сёлета былі выпраўлены. Напрыклад, у параўнанні з мінулым годам былі ўведзены намінацыі "Лепшы спектакль тэатра лялек", "Лепшы спектакль для дзяцей" і "Лепшая работа харэографа-пастаноўшчыка". Дагэтуль дзіцячыя спектаклі спаборнічалі з дарослымі, а лялечныя — з драматычнымі і опернымі. Сярод станоўчых рыс тэатральнай прэміі — магчымасць для мінчукоў убачыць пастаноўкі рэгіянальных калектываў. Не будзем забывацца, што атрыманыя ўзнагароды ўскосна спрыяюць большай цікавасці да спектакляў ("пайду пагляджу, хто перамог").

ПА ДАРОЗЕ ДА ФІНАЛУ

Конкурсны паказ і фінальная цырымонія, — толькі вяршыня айсберга. Ім папярэднічаў адбор, які пакінуў пэўныя пытанні.

Першым этапам стала вылучэнне 39 спектакляў, што былі пастаўлены ў 2010 — 2012 гадах. Другім — адбор спектакляў. Спярша праглядаліся відэаверсіі. Потым члены камісіі наведвалі тэатры і аналізавалі пастаноўкі на іх сталых пляцоўках.

Мастацкая рада некаторых калектываў прапанавала для разгляду адну пастаноўку, некаторых — дзве. У савецкія часы роля рады была высокай. Слабы спектакль мог нават не дайсці да гледача. Цяпер гэты орган атрымаў функцыі дарадчага, на якім вядзе рэй мастацкі кіраўнік.

У выніку атрымалася некалькі нестыковак. Па-першае, пытанні выклікала працэдура выбару спектакляў. З 16 пастановак, што выйшлі ў фінал прэміі, 10 здзейснена менавіта мастацкімі кіраўнікамі (К. Аверкава ўжо сышла з Магілёўскага тэатра, але на момант прэм'еры ўзначальвала яго). Магчыма, больш лагічна было б даручыць крытыкам разглядаць усе спектаклі, пастаўленыя за пэўны перыяд.

Па-другое, не зусім зразумелы шырокі часавы дыяпазон прэм'ер. Нагадаю, мінулагодняя пераможцы, оперны спектакль "Набука" і драматычны "Не мой", былі пастаўлены ў 2010-м. То бок, вынікі за той час ужо падведзены. Ды як успрымаць 8 пастановак, ажыццёўленых у той жа перыяд? Як школьнікаў, якім дазволілі застацца на другі год? А як быць з шасцю прэм'ерамі, што адбыліся сёлета? Але ж на наступную прэмію будуць таксама прэтэндаваць прэм'еры 2012 года! На мой погляд, варта ўсё ж вызначыць пэўныя часавыя рамкі і прытрымлівацца іх у далейшым.

Па-трэцяе, тэатральная грамадскасць ведала толькі спектаклі-намінанты. А вось асобы, што вылучаліся на персанальныя прэміі, нідзе не агучваліся. Між тым, расіяне вылучаюць на кожную "Залатую маску" (кшталту "Лепшая жаночая роля") некалькі намінантаў (напрыклад, пяць актрыс), а не спектаклі, у якіх яны сыгралі. Бо на ІІ Нацыянальнай прэміі моцныя вобразы выканаўцаў або ўдалая праца кагосьці з пастановачнай групы мелі месца ў дастаткова слабых спектаклях. Дык навошта ствараць ілюзію, што апошнія вылучаюцца на прэмію?

Сёлета ў фінал выйшла 16 спектакляў. Іх прагляд дазволіў вылучыць некалькі блокаў: на мой погляд, пастаноўкі ў іх аб'яднаныя агульнымі задачамі, мастацкімі прынцыпамі і канчатковым вынікам.

Сцэна са спектакля "Чароўны пэндзаль".

МАСТАЦКІ ВЫНІК — ЦІ КАСА?

Калі крытыкі скептычна ставяцца да касавых спектакляў, гэта часцей за ўсё выклікае абурэнне шырокай аўдыторыі. Каб расставіць кропкі над "і", дазволю сабе нагадаць, што паміж масавай і элітарнай культурай існуюць прынцыповыя адрозненні. Масавая мусіць спрыяць адпачынку і добраму баўленню часу. Элітарная — развіваць мастацтва і прымушаць думаць.

Менавіта таму выклікае шчырае здзіўленне прысутнасць у конкурснай праграме дзвюх катэгорый спектакляў. З аднаго боку, абсалютна забаўляльных пастановак — кшталту "Выкраданне Еўропы, альбо Тэатр Уршулі Радзівіл" Купалаўскага тэатра, "Фігара.tut" Сучаснага мастацкага тэатра, "Сродак Макропуласа" Тэатра-студыі кінаакцёра і "Бяда ад пяшчотнага сэрца" Тэатра беларускай арміі. З другога боку, такіх сентыментальных пастановак, як "Леаніды не вернуцца да зямлі" Віцебскага аблдрамтэатра і "Страцім-Лебедзь" Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі з Бабруйска, што прымушаюць перажываць за лёсы Андрэя Грынкевіча і Максіма Багдановіча. Амаль усе пералічаныя спектаклі глядзяцца на адным дыханні, прымушаюць сачыць за сюжэтам і суперажываць героям. Але калі спытаць, ці адкрываюць яны штосьці новае ў мастацтве, адказ, на жаль, будзе адмоўным.

Сцэна са спектакля "Раскіданае гняздо".

КАЗКА ПРА ЗГУБЛЕНЫ ЧАС

Як вядома, тэатральнае мастацтва прывязана да канкрэтнай эпохі, адлюстроўвае і ўвасабляе яе, а пасля часцей за ўсё становіцца старонкай гісторыі разам з канкрэтнымі выканаўцамі і рэжысёрамі. У свой час беларускія драматычныя калектывы мелі высокі прафесійны аўтарытэт у Савецкім Саюзе. У другой палове 1980-х гадоў у Беларусі ўзнікла некалькі дзясяткаў тэатраў-студый, якія імкнуліся стаць альтэрнатывай рэпертуарным калектывам. У апошнія таксама пачалі трапляць новыя павевы. Аднак шэраг фактараў, перш за ўсё фінансавых, прывёў да паступовага згортвання студыйнага руху. У выніку айчынны драматычны тэатр за апошнiя дзесяцігоддзе ажыцявіў, па сутнасці, рух па крузе, вярнуўшыся ў 80-я гады.

Не буду спрачацца: рэжысёры, якім уласцівы адпаведны падыход, на інтуітыўным узроўні адчулі, якія спектаклі патрэбныя шырокай беларускай публіцы і нават прадстаўнікам айчыннай тэатральнай эліты. Нездарма адзін з найбольш тыповых спектакляў такога кшталту — "Не мой" А. Гарцуева — атрымаў амаль абсалютную перамогу на І Нацыянальнай прэміі. Менавіта да стылю 1980-х гадоў можна аднесці "Вар'яцкі дзень, альбо Жаніцьба Фігаро" Гомельскага аблдрамтэатра, "Пан міністар" ТЮГа, "Раскіданае гняздо" Брэсцкага аблдрамтэатра і "Гора ад розуму" Рускага тэатра. Гледача, які мае магчымасць спажываць толькі айчынны прадукт, яны сапраўды здзіўляюць. Але той, хто бачыў спектаклі фестываляў "Панарама", "ТэАРТ" ці "M.@rt.кантакт", згодзіцца, што сусветны тэатр (як еўрапейскі, так і расійскі) у сваім развіцці сышоў далёка наперад.

"ЗАЛАТАЯ СЯРЭДЗІНА"

Варта сказаць колькі слоў пра тры спектаклі, што склалі своеасаблівую "залатую сярэдзіну". Гэта "Прынцэса і Свінапас" віцебскага тэатра "Лялька", "Аднакласнікі" Магілёўскага аблдрамтэатра і "Аіда" НАВТ оперы і балета.

Першая пастаноўка аказалася дастаткова традыцыйнай, але пасля яе засталіся прыемныя згадкі. Яе без ваганняў можа рэкамендаваць для прагляду дзецям. "Аіда" вырашана ў стылі "вялікай оперы" і пакінула надзвычай моцнае ўражанне. Хоць, на маю думку, на яе ўспрыманне ў пэўнай ступені паўплываў эфект адсутнасці іншых музычных спектакляў і… музыка Вердзі.

Што да "Аднакласнікаў", пастаўленых К. Аверкавай, дык уражанне ад іх прагляду найбольш супярэчлівае. Відавочныя сентыментальнасць і стаўка на эмоцыі. Але прываблівае зварот да сучаснай айчыннай драматургіі (п'еса Ю. Чарняўскай), актуальнасць і вастрыня ў пастаноўцы праблемы (адзінота чалавека ў камп'ютарным свеце; стаўленне грамадства да хворых — адзін з герояў пакутуе на аўтызм). Годнымі атрымаліся вобразы Міці і асабліва Марты, якія задумваліся як героі другога плана, але фактычна выйшлі на першы. Казаць пра безумоўны поспех будзе занадта смела, пра няўдачу — не выпадае.

У ЧАКАННІ ТРЭЦЯЙ ПРЭМІІ

На маю думку, лепшымі спектаклямі, паказанымі падчас Нацыянальнай тэатральнай прэміі, сталі тры лялечныя пастаноўкі: магілёўскі "Чароўны пэндзаль" (рэжысёр І. Казакоў), мінскае "Вянчанне" (рэжысёр А. Янушкевіч) і гродзенская "Пікавая дама" (рэжысёр А. Жугжда). У кожнай — свае вартасці.

Першую, разлічаную на дзіцячую аўдыторыю, і назваў бы нават лялечным мюзіклам. Каб пабудаваць дынамічны сюжэт з захапляльнай інтрыгай, былі выкарыстаны магчымасці як уласна лялечнага, так і музычнага тэатра, а таксама камп'ютарная графіка. Містычнае "Вянчанне" перанесла гледачоў з рэальнасці ў свет трызнення героя, узняло праблему адказнасці звышасобы за неабмежаваную ўладу, вострa паставіла пытанне пра крызіс чалавецтва. Нарэшце, бясспрэчным лідарам сёлетняга форуму стала "Пікавая дама", якая скарыла як гледачоў, так і спецыялістаў лёгкасцю, іранічнасцю, інтэлектуальнасцю і постмадэрніцкай інтэрпрэтацыяй твораў Пушкіна і Чайкоўскага.

Не будзе перабольшаннем сказаць, што вынікі прэміі выклікалі захапленне тэатральнай грамадскасці. Перамога "Пікавай дамы" ў чатырох намінацыях — сведчанне густу Беларускай тэатральнай акадэміі і праява справядлівасці. Але адначасова тут хаваюцца і свае падводныя камяні. Амаль абсалютная перамога аднаго спектакля азначае і тое, што ў яго, на жаль, мелася няшмат канкурэнтаў. Акрамя таго, сёлетні форум засведчыў крызісныя тэндэнцыі ў драматычным тэатры, бо, на жаль, ніводная пастаноўка не змагла скласці канкурэнцыю лялечнаму тэатру.

Разам з тым лепшыя спектаклі ўсталявалі планку для іншых калектываў. Упэўнены, што асобныя з сёлетніх сталічных прэм'ер ("Вестсайдская гісторыя" Музычнага тэатра, "Шоўк" сталічнага лялечнага тэатра, "Дажыць да прэм'еры" РТДБ) ужо могуць прэтэндаваць на перамогу ў ІІІ Нацыянальнай тэатральнай прэміі. І іх мастацкі ўзровень адкрые для айчыннага тэатра новыя далягляды.

Сцэна са спектакля "Вянчанне".

Нататкі пункцірам

Гэта быў жарт?..

Містычную арыфметыку старасвецкай показкі ўсмешліва падхоплівае Гродзенскі лялечны тэатр: у найноўшай "Пікавай даме" — дванаццаць персанажаў. Іх увасабляюць чатыры акцёры. На адным стале, абцягнутым зялёным: для гульні, і не адно для гульні, у карты. Стол абмяжоўвае крохкае сцэнічнае жыццё марыянетак... хіба прасторай Пецярбурга і фантазійным светам Алега Жугжды. На памежжы гэтага свету і рэчаіснасці 19 лістапада паўстала Нацыянальная тэатральная прэмія (у чатырох намінацыях), але ж і да яе "Пікавую даму" ганаравалі ўсяляк...

Жана ЛАШКЕВІЧ

...Перадусім, бадай, за выключнае авалоданне сцэнічнай іроніяй. Далікатнай, шляхетнай, вытанчанай. Я б сказала, прафесійнай рэжысёрскай іроніяй Алега Жугжды (пасля з'яўлення "Пиковой дамы" ў друку Пушкіну казалі пра з'яўленне новага рамана (кірунку) у літаратуры — фантастычнага; тэатр Жугжды даўмеўся іранізаваць з фантастычнага ды містычнага). Ёю прасякнутая, пазначаная альбо афарбаваная кожная сцэна і кожная цытата — з Пушкіна, з Чайкоўскага, з фон Мэкк Надзеі Філарэтаўны — і ўсё пра грошы, усё пра грошы, якія трэба тэрмінова зарабіць, адасласць, аддаць, а іх усё бракуе, нестае, не выстачае! І адната разу — пра фінал "Пікавай дамы", які вынікнуў з музыкі Пятра Ільіча.

Адметна іранічны пралог да спектакля, які дзеецца ў фае: артысты тлумачаць сэнс гульні "штос" (якую за часам Пушкіна іменавалі "фараонам" альбо "банкам") ды прапануюць згуляць. У тую самую гульню Германа і графіні Ганны Фядотаўны. На грошы. На самыя невялікія! А ніхто не згаджаецца... Містыка? А-яй!

...На сцэне пры стале з'яўляюцца, мовім так, нехта ад імя Пушкіна ды нехта ад імя Чайкоўскага і абвяшчаюць стварэнне "Пікавай дамы"... пры гульні? Як гульні? Для партыі патрабуецца трэці. Ён ужо напагатове. Мужчыны (цывільныя фракі, вайсковы мундзір) прадстаўляюцца "тройкай, сямёркай тузам", і бяруцца... пераказваць апавесць Пушкіна пры картах ды час-почас прамаўляюць "ад імя" — Германа, Томскага, Чэкалінскага. Чацвёрты персанаж, падобна, блытае карты — усе жаночыя партыі вядзе Ларыса Мікуліч. Гучыць нескажоны пушкінскі тэкст.

Картачны стол і чорнае адзенне сцэны пазначаюць месца дзеяння. Вобраз спектакля акрэслівае вялікі кругазварот — карт, гульні, выпадку. На пачатку дзеяння калоды картаў свяжуткія, запакаваныя; пры канцы — зашмальцаваныя, загуляныя. Карты амаль не знікаюць са стала, разлятаюцца па падлозе, хаваюцца па кішэнях і ў капялюш Германа. З рук у рукі. Кругазварот выдае метафару чалавечага лёсу, узлёты і заняпады, багацце і галечу. І — лёс, які ўвесь час мае спраўдзіцца ці змяніцца.

"Пікавая дама" на зялёным стале пазначана хатняй утульнасцю і робіць гледачоў падобнымі да наведнікаў адмысловага тэатральнага салона. Там, дзе кінавытворчасці спатрэбіліся б выдаткі на здымкі процьмы артыстаў у розных атачэннях, гарадзенскім лялечнікам дастаткова... адкашляцца, перасунуцца альбо схапіцца за стэк і тузануць, скажам, Германа, апавядаючы пра Германна. Адрознасць гэтых персанажаў "з душою Мефістофеля, профілем Напалеона" мусіць дасціпна тлумачыцца для школьнікаў ("Пікавую даму" вывучаюць у дзявятым класе), але смешыць нават тэатразнаўцаў.

Строга кажучы, дзеянне з трыма лялькамі (Германа, Лізы ды графіні) вырашана як вялікая падрабязная ілюстрацыя, якая (раптам?) пачынае жыць сваім жыццём і не дужа зважаць на аўтараў. Цацачны фатэль, шырма, ложак, люстэрка належаць то графіні, то Герману, і толькі Лізавеце Іванаўне сесці няма куды. Інтэр'еры імкліва змяняюцца на экстэр'еры, дастаткова фатэль ці ложак замяніць на які-кольвек пецярбургскі помнік. Адметны дом графіні падобны да невялікае арэны, а Медны вершнік порстка апярэджвае Германа. Сучасныя раманы, якіх просіць графіня, уяўляюць сабою кніжкі звыклых фарматаў, гартаюцца, складаюцца, нясляваюцца. Са свечак часам кроплe воск. Знакаміты раманс графіні Ларыса Мікуліч спявае сваім уласным голасам. Беспамылкова.

Але кожная карта мае значэнне не толькі ў гульні. Тройка, сямёрка, туз і пікавая дама, што з'явілася нібыта жартам, запрашаюць вылічыць, скласці, адгадаць лёс. Хоць да містыкі і лёсу рэжысёр ставіцца іранічна, але іх не адмаўляе і не прыбірае са спектакля...

...Падчас самагубства Лізаветы Іванаўны з-пад моста з'яўляецца зухаваты гандальер (лялька чацвёртая, але ёй аддадзена толькі адна сцэна), свайго роду супрацьстаянне Пушкіна ды Чайкоўскага перайм ае (іранічна вырашае?) Даніцэці са сваім "Напоем кахання", і выхаванка графіні шчасліва трапляе замуж... Пад картачны кругазварот гучыць тэкст пра Лізавету Іванаўну, якая займела сваю выхаванку. Па крузе, па коле, здаецца, выяўляецца графіня ў новым абліччы... Альбо гэта быў жарт?

На прыступках ля Чырвонай дарожкі

Ірына ТУЛУПАВА

Жаданне гледача — падстава для працы прафесіянала. Нездарма на адкрыцці II Нацыянальнай тэатральнай прэміі старшыня Беларускага саюза тэатральных дзеячаў Аляксей Дудараў у пераліку творцаў, хто шчыруе на ніве тэатральнага мастацтва — жывога і самага старажытнага — назваў і… Гледача! "Глядач — можа, самы галоўны творца з усіх тых, хто служыць тэатру. Бо без Гледача губляецца сам сэнс існавання тэатра".

Паяднанасць сцэны і залы запраграмаваная ў стагоддзях існавання жанру. Можа, хіба з цяперашнімі магчымасцямі выказваецца трошкі інакш. Згадайма адкрыццё конкурсу: урачыстасць і лазерное шоу ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага. Нараджалася яно на сцэне, але промні "наведваліся" ў залу, дзе ва ўтульных крэслах у прадчуванні асалоды ад сустрэчы з мастацтвам уладкаваліся шматлікія гледачы. Не падзяляючы прастору на асобныя сегменты, лазер вымалёўваў сімвалы Нацыянальнай тэатральнай прэміі і самога тэатра: дзве знітаваныя маскі, адна з якіх смяецца, другая — плача…

Насамрэч, у тэатры сутыкаюцца дабро і зло, свята і цені, смех і слёзы. Якраз гэтую знітавасць супрацьлеглых пачуццяў наяве і досыць яскрава ўдалося ўбачыць і адчуць на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі на спектаклі "Аіда". А менавіта ў сцэне, калі трыумфатар, галоўнакамандуючы егіпецкай арміяй Радамес прыйшоў з пераможнай весткай і егіпцяне славілі перамогу. А каханая Радамеса, рабыня Аіда, аплаквала няволю — сваю, бацькі і братоў. Кожны з персанажаў выказваў свае асабістыя пачуцці, і кожны асобны голас быў чуцён. Нягледзячы на складаны сюжэт, багаты на мізансцэны. Песні любові і адчаю, гарачага пачуцця і падазронасці; хваласпевы фараонам і ўслаўленне духоўнай і фізічнай моцы… Дзіва: прэм'ера оперы Дж. Вердзі "Аіда" адбылася 24 снежня 1871 г., а твор па-ранейшаму палоніць сэрцы. На сцэне ж заваражвае відовішчнасцю і... выключным гучаннем. Спектакль-эпапея акрамя іншага ўразіў скрупулёзным падыходам да яго ўвасаблення на сучаснай сцэне: хоць бы віртуальніцкім майстэрствам музыкантаў і салістаў ці касцюмамі і дэкарацыямі, выкананымі па эскізах народнага мастака Беларусі Яўгена Чамадурава. Вялікі тэатр Беларусі, які прадставіў спектакль "Аіда", адзначаны дыпломам аргкамітэта II Нацыянальнай тэатральнай прэміі за працу над лепшым музычным спектаклем тэатральнага сезона 2011/2012 гг. (рэжысёр-пастаноўшчык — Міхаіл Панджавідзе, дырыжор-пастаноўшчык — Вячаслаў Воліч).

Сцэна са спектакля "Аіда".

Зрэшты, тэатр — вялікі псіхолаг. І захоўвае лепшыя традыцыі ўвасаблення і раскрыцця характараў. Звернемся да яшчэ аднаго спектакля, пастаноўкі якога ажыццяўляліся ў розныя часы і ў розных краінах. Створаны пры фінансавай дапамозе фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, "Вар'яцкі дзень, або Жаніцьба Фігара" П. Бамаршэ прадставіў Гомельскі абласны драматычны тэатр. Прэм'ера камедыі ў дзвюх дзеях адбылася 27 красавіка 1784 г: яна два стагоддзі на сцэне! Сучасная беларуская пастаноўка (інсцэніроўка А. Дударава, рэжысёр-пастаноўшчык — заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Віктар Чэпелеў) была таксама сярод намінантаў прэміі і, як падалося, хутчэй здзіўляла сваёй прастасцю. Магчыма, такім чынам прыцягвалася ўвага да першаасновы — тэксту, які, бясспрэчна, сам па сабе шэдэўральны. Энтузіязм, з якім ігралі гамяльчане, зразумела, быў заўважаны сталічнымі гледачамі. Зрэшты, мінскія тэатралы з цікаўнасцю асэнсоўвалі прапанаваныя пастаноўкі абласных тэатраў. Належным чынам ацаніла іх і журы конкурсу.

Залішне, відаць, гаварыць, што залы тэатраў гэтым тыднем былі запоўненыя: квіткі на пераважную большасць пастановак былі раскупленыя яшчэ да таго, як сталі паказваць конкурсныя спектаклі.

Найбольш ажыўлена, як мне падалося, сустрэлі гледачы спектакль, заяўлены як фарс, — "Пан міністар" паводле Ф. Аляхновіча. Яго з'яўленне на сучаснай сцэне перад беларусамі адбылося амаль праз 60 гадоў. У параўнанні з першымі двума згаданымі спектаклямі не так ужо і аддаленае па часе ўзнаўленне расказанай творцам гісторыі. Мо таму існавала небяспека выяўлення пэўных паралеляў з сучаснасцю. І прагa да ўлады свінабоя Філімона Пупкіна, і яго імкненне купіць пасаду і наладзіць адмысловы піяр самога сябе выклікала зразумелыя адносіны да персанажа. Рэплікі-спадарожнікі толькі ўзмацнялі эмацыянальны эфект, і рэакцыя залы прачыталася імгненна: гучалі не толькі апладысменты, а і смех, чулася падтрымка — "а што там у вас далей?"… Бясспрэчна, выканаўца галоўнай ролі Аляксандр Палазкоў (пераможца ў намінацыі "Лепшая мужчынская роля") прымушаў гледачоў разважаць, магчыма нават праяўляць шкадаванне ў дачыненні да свайго персанажа (першапачатковы пасыл не мае як быццам нічога заганнага — увайсці ў нацыянальны ўрад, стаць беларускамоўным міністрам, ды і здольнасць зарабіць грошы гаворыць пра многае), але ж… спыніцца і сёе-тое ўзважыць, падумаць таксама ёсць над чым!

Пра гэты, як і пра кожны спектакль, можна гаварыць шмат, паасобку ацэньваючы станоўчае і адмоўнае. Галоўнае, мы ўбачылі насамрэч вартыя пастаноўкі, а ў іх — сучаснага тэатральнага героя, дыялог-палеміку з гледачом, забаўляльна-эфектныя відовішчы, маштабнасць сцэнічнай дзеі, здольнасць задаваць, магчыма, не зусім прыемныя пытанні, шматжанравасць і нават спалучэнне жанраў…

Словам, тэатр жыве! І значыць, будуць чарговыя сустрэчы на яго прыступках.

Зямля пад белымі крыламі

Праект — лаўрэат VII Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ «Залатая Ліцера»

Слова краязнаўцы

Валянціна ДЫЯКОНУ, малодшы навуковы супрацоўнік Брагінскага гістарычнага музея з карціннай галерэяй, распавядае пра цікавыя легенды і паданні, што датычаць некаторых гістарычных падзей:

— У 1574 годзе гаспадарамі Брагіна і яго ваколіц сталі магутныя магнаты Аляксандр і Міхаіл Вішнявецкія. Каля свайго замка, у паўночнай частцы вёскі Тэльман, на правым беразе ракі Брагінка, па іх загадзе ў канцы XVIII ст. быў разбіты парк. Спланавалі яго па радыяльна-рэгулярнай схеме, перад замкам размясцілі газон з вялізным каменем. Двор Вішнявецкіх знаходзіўся ў незвычайна жывапіснай мясцовасці, каля ракі. Вучоныя дапускаюць, што Гарадзішчанскі замак быў пабудаваны ў стылі барока і парк меў характэрныя прыкметы гэтага стылю.

З князямі Вішнявецкімі звязана некалькі цікавых гісторый. Разам з іншымі польскімі феадаламі яны імкнуліся выкарыстоўваць розных самазванцаў і авантурыстаў для ажыццяўлення сваіх рабаўніцкіх планаў захопу і падначалення рускіх зямель. У князёў Адама і Канстанціна на гэта былі асобыя прычыны. Яны тлумачыліся сур'ёзнымі рознагалоссямі з Маскоўскім царом Барысам Гадуновым з-за спрэчных пагранічных гарадкоў на левабярэжным Дняпры. Гэтыя спрэчкі часам заканчваліся ўзброенымі сутыкненнямі. У сувязі з гэтым цяпер зразумела, чаму менавіта ад княжацкіх палацаў у Брагіне і Гарадзішчы пачаўся шлях на Маскву першага царскага самазванца Ілжэдзмітрыя І, які на самай справе быў манахам Чудава манастыра Рыгорам Атрэп'евым.

Сустрэча і знаёмства Марыны Мнішак, дачкі польскага ваяводы, з Ілжэдзмітрыем І, паводле адной з версій, адбыліся менавіта ў палацы князя Канстанціна ў Гарадзішчы. Руіны гэтага замка, дзе быццам бы сустракаліся маладыя авантурысты, захаваліся да 1917 года. У першыя гады савецкай улады рэшткі каменных пабудоў разабралі на гаспадарчыя патрэбы. Каля тых руін знаходзіўся і Камень кахання. У далейшым яго перамясцілі ў цэнтр парку, дзе ён ляжыць і цяпер.

Мясцовыя жыхары з пакалення ў пакаленне перадаюць паданне, што менавіта каля гэтага каменя Ілжэдзмітрый прызнаваўся ў каханні Марыне, хоць гісторыкі адмаўляюць версію таго, что Марына наогул калі-небудзь была ў Гарадзішчы. Тым не менш тутэйшыя жыхары і сёння вераць: калі маладыя пасядзяць на гэтым камені, то шлюб будзе шчаслівым, і асабліва тады, калі абмяняюцца яго кавалачкамі. Нядзіўна, што за час свайго існавання камень-валун значна паменшыўся ў памерах.

Залаты фонд кніжнай графікі

У палацы Румянцавых і Паскевічаў Гомельскага палацава-паркавага ансамбля адкрылася мастацка-літаратурная выстаўка з фондаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы "З кутка жаданняў", прысвечаная жыццю і творчасці Песняра ў кніжнай графіцы беларускіх мастакоў.

Экспазіцыя прымеркавана да 130-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі і Года кнігі. Экспанаты выстаўкі, якая атрымала назву аднаго з вершаў паэта, набліжаюць асобу класіка да наведвальнікаў, адлюстроўваюць сюжэты яго твораў, знаёмяць з іх героямі. Духоўны свет паэзіі Песняра, асноўныя тэмы яго творчасці — Радзіма, паэт і народ, храство Беларусі — натхнілі не адно пакаленне мастакоў. Створаныя імі цудоўныя ілюстрацыі да кніг Янкі Купалы, што пабачылі свет у розныя гады, увайшлі ў залаты фонд беларускай кніжнай графікі XX — пачатку XXI стст. У экспазіцыі — выданні Песняра з ілюстрацыямі айчынныхмастакоў:кнігідлядарослыхідзяцей, рарытэтныя, юбілейныя і ўнікальныя мініяцюрныя выданні.

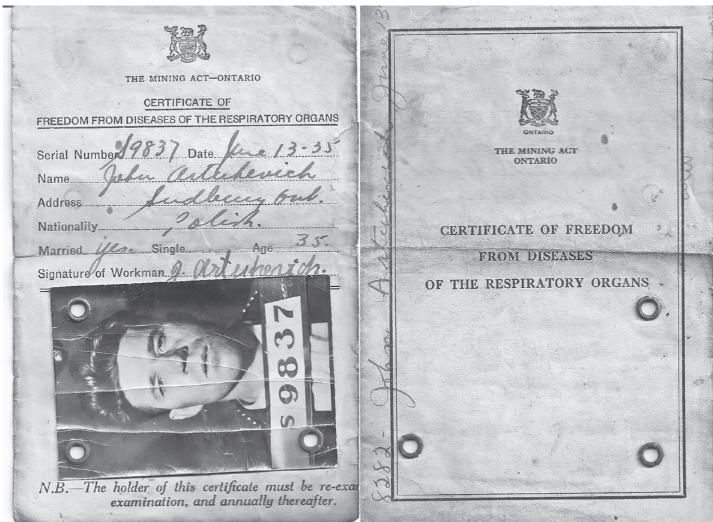
Бажэна СТРОК

Музейны ўнікат

З далёкай Канады

Фонды Драгічынскага ваенна-гістарычнага музея імя Д. Удовікава папаўняюцца новымі і цікавымі экспанатамі. Зусім нядаўна жыхар райцэнтра Іван Лявончык прынёс вельмі рэдкі дакумент — сертыфікат, які выдалі яго прадзеду ў горадзе Антарыа (Канада) у 30-я гады мінулага стагоддзя.

Сяргей ГРАНІК, фота Івана Мікалаева

THE MINING ACT—ONTARIO

CERTIFICATE OF

FREEDOM FROM DISEASES OF THE RESPIRATORY ORGANS

Serial Number 19837 Date June 13-35

Name John Artuhevich

Address Sudbury Ont.

Nationality Polish

Married yes Single Age 35

Signature of Workman J. Artuhevich

N.B.—The holder of this certificate must be re-exa[…] examination, and annually thereafter.

ONTARIO

THE MINING ACT ONTARIO

CERTIFICATE OF FREEDOM FROM DISEASES OF THE RESPIRATORY ORGANS

Сертыфікат, выдадзены ў Канадзе.

На дакуменце — фотаздымак Івана Арцюхевіча, які ў пошуках лепшай долі выехаў на заробкі ў далёкую Амерыку. Але, каб уладкавацца ў шахту, яму патрэбны былі медыцынская даведка і страхоўка. Таму Івана Паўлавіча накіравалі на медыцынскую камісію, пасля праходжання якой і выдалі сертыфікат, дзе было ўказана, што дакумент пачынае дзейнічаць з 13 чэрвеня 1935 г. і яго ўладальнікам з'яўляецца Іван Арцюхевіч, ураджэнец вёскі Людвінова (Драгічынскага павета), паляк, жанаты.

А яшчэ сертыфікат пацвярджаў, што ў яго ўладальніка адсутнічаюць лёгачныя захворванні. Таксама было пазначана, што кожны год неабходна праходзіць медагляд і рэнтген. Атрымліваецца, што ўжо ў той час у Канадзе, каб прадухіць захворванне туберкулёзам, кожны працоўны праходзіў флюараграфію. Для медыкаў тагачаснай Польшчы гэта было недасягальны марай.

Паводле бабулі Івана Лявончыка, яе бацька вярнуўся на радзіму перад самым пачаткам Другой сусветнай вайны. На зробленыя ў Амерыцы грошы купіў пяць гектараў зямлі непадалёк ад Людвінова, дзе пабудаваў дом і накрыў яго бляхай. Але зямлёю так і не змог скарыстацца, бо ў 1939 годзе ўлада змянілася. Потым былі вайна і калектывізацыя. У савецкія часы Іван Арцюхевіч працаваў паляводам у калгасе, а калі выйшаў на заслужаны адпачынак, атрымліваў пенсію ў памеры 12 рублёў 20 капеек.

Памяць

Наступны прыпынак — «Мінулае»

Дар'я ШОЦІК, фота аўтара

Аўтапрабег па мясцінах Першай сусветнай вайны прайшоў на Вілейшчыне.

У ім удзельнічалі казакі Вілейскага раённага аддзялення "Усебеларускага аб'яднанага казацтва", гісторыкі, групы вайскоўцаў-рэканструктараў з брэсцкага ваенна-гістарычнага клуба "Рубеж", члены сталічнага ваенна-гістарычнага клуба "Эпоха" і інш. Арганізатарам мерапрыемства выступіў Фонд памяці Першай сусветнай вайны "Крокі", які ўзначальвае мастак, лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне" Барыс Цітовіч.

Першы прыпынак — могільнік "Лясное", дзе пахаваны рускія салдаты, што загінулі непадалёк ад вёскі Чырвоны Беражок, і казакі, што злажылі галовы ля вёскі Трапалава падчас Свянцянскага прарыву (Вілейскі раён), а таксама казакі, забітыя ў баях пры ліквідацыі гэтага прарыву ў верасні 1915 года. У гэтай аперацыі бралі ўдзел І Амурскі і ІІІ Данскі казачыя палкі. Да брацкай магілы былі ўскладзены вянкі, кветкі.

Другі прыпынак мы зрабілі ў вёсцы Бараўцы, дзе ўсталявана капліца. На адным з валуноў ля помніка чытаем надпіс: "З 1918 па 1973 год на гэтым месцы знаходзілася капліца на ўспамін пра палеглых у Мікалаеўскую вайну 1914 — 1918 гг.".

— Капліцу пабудавалі жыхары тутэйшых вёсак у 1918 годзе ў памяць пра тых, хто не вярнуўся з Першай сусветнай вайны, — распавёў Барыс Цітовіч. — Але ў 1973-м нехта зачапіў яе трактарам, скрануў з месца і спіхнуў у роў. Людзі паспелі ўратаваць толькі крыж. Да 80-годдзя заканчэння Першай сусветнай вайны пабудавалі новуюкаплiцу, якая вельмі падобная да былой.

На некаторы час удзельнікі прабегу затрымаліся каля паклоннага крыжа ў вёсцы Жарсвянка. Тут ёсць невялікае брацкае пахаванне. У 2000 годзе курсанты Ваеннай акадэміі Рэспублікі Беларусь і Ваеннай акадэміі Бундэсвера (Германія) усталявалі на ім шасціметровы крыж.

Наступны гістарычны аб'ект — мемарыяльны комплекс, усталяваны на месцы пахавання № 16 20-га вайсковага корпуса 2-й рускай арміі. Ён знаходзіцца непадалёк ад вёскі Рускае Сяло. Потым падарожнікі наведалі помнік воінам каля вёскі Папаўцы. Тут падчас Першай сусветнай вайны знаходзіўся перавязачны атрад 29-й пяхотнай дывізіі 20-га армейскага корпуса 2-й рускай арміі.

Вёска Нарач. Побач з царквою — магіла протаіерэя Паўла Сасноўскага і хлопчыка Васіля Занкавіча. Барыс Цітовіч распавёў: "Протаіерэй Павел Сасноўскі падчас Першай сусветнай вайны аказваў дапамогу параненым і за гэта быў узнагароджаны

Падчас запальвання свечкі каля капліцы-помніка ў вёсцы Бараўцы.

ордэнам Святой Ганны. Падчас Вялікай Айчыннай вайны мясцовыя паліцаі схапілі Васіля Занкавіча, бо яго бацька быў камандзірам партызанскага атрада, тым самым хацелі прымусіць бацьку выйсці з лесу. Протаіерэй Павел Сасноўскі ўступіўся за хлапчука. З імі фашысты жорстка расправіліся".

Удзельнікі аўтапрабегу наведалі і Лазарэтны могільнік у Забродскім лесе, капліцу Барыса і Глеба на ўрочышчы "Рэўткі", у якой Барыс Цітовіч абсталяваў музей, дзе і змяшчаюцца ўнікальныя рэчы, знойдзеныя падчас раскопак.

Праекты

Непаўторная атмасфера Сярэднявечча

Раіса МАРЧУК

У рамках культурнай акцыі "Музейныя лабірынты" Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь прадставіў праграму "Подых рыцарскай героікі мінулага". Падчас музейнага занятку "З гісторыі пісьменства" юныя наведвальнікі пазнаёміліся з гісторыяй узнікнення пісьма і кнігі, паспрабавалі пісаць на бяросце, а таксама ў тэхніках вузельчыкавага пісьма і клінапісу.

Супрацоўнікі музея прапанавалі прысутным спыніць свой позірк на каштоўным скарбе — Кнізе. На працягу многіх стагоддзяў яна служыць крыніцай ведаў для чалавека, распавядае пра розныя часы і лёсы людскія. А іншы раз і ўласна пра сябе, пра тое, які шлях ёй даваўся прайсці перш чым кніга стала такой, якой мы яе бачым.

Разам з творчым калектывам "Майстэрня ўражанняў" удзельнікі праграмы здзейснілі вандроўку па гістарычных эпохах і ўзялі актыўны ўдзел у старадаўніх гульнях, танцах і забавах, характэрных для часоў Вялікага Княства Літоўскага. Разам з дамамі XIX ст. праявілі свае таленты ў свецкіх размовах, конкурсе на лепшае веданне паэзіі. Асабліва захапілі усіх пошук "скарбу" і фехтаванне.

Клубы гістарычнай рэканструкцыі "Гівойт" і "Карона Захаду" прапанавалі прысутным стаць сведкамі спаборніцтва, падчас якога мужныя ваяры прадэманстравалі майстэрства валодання мячом, а жывая музыка і танцы стварылі непаўторную атмасферу Сярэднявечча.

Першы беларускі форум рамеснікаў сумесна з магазінам HandMade.by арганізаваў для ўсіх жадаючых майстар-клас па скрапбукінгу. Таленавіты майстар, адміністратар форуму і шэф-рэдактар часопіса "Мастерица" Антаніна Елісеева пазнаёміла ўдзельнікаў праграмы з інструментамі і тэхнікамі, пры дапамозе якіх можна сваімі рукамі зрабіць паштоўку.

Летапіс подзвігаў і патрыятызму

Тры дзясяткі гадоў таму ў нашай краіне быў створаны музей ДТСААФ. Гэты музей, адзіны ў сваім родзе на постсавецкай прасторы, даўно стаў своеасаблівай візітнай карткай беларускага абароннага таварыства.

Андрэй ДРОБ,
фота аўтара і прадастаўленае музеем ДТСААФ

Экспазіцыя ўстановы размясцілася ў чатырох залах і налічвае больш як дзве тысячы экспанатаў, каля тысячы фотаздымкаў, шмат дакументаў, якія прадстаўляюць гісторыю нашай краіны, адлюстроўваюць дзейнасць ДТСААФ Беларусі пачынаючы з 1918 года. Па вялікім рахунку — гэта летапіс подзвігаў і патрыятызму, праяўленых яго выхаванцамі падчас Вялікай Айчыннай вайны, хроніка розных этапаў падрыхтоўкі спецыялістаў для Узброеных сіл, іншых сілавых структур і народнай гаспадаркі, дынамічнага развіцця авіяцыйных і тэхнічных ваенна-прыкладных відаў спорту.

Першая зала прысвечана гісторыі стварэння абароннага таварыства і яго дзейнасці з 1918 па 1951 год. Тут змешчаны шматлікія гістарычныя матэрыялы, а таксама баявыя ўзнагароды і асабістыя рэчы легендарных членаў гэтай арганізацыі. Стэнды распавядаюць пра працу розных ячэек, школ і клубаў Тсаавіяхіма, найважнейшай задачай якіх была ваенная падрыхтоўка насельніцтва. Тут жа захоўваюцца знакі "Ворошиловский стрелок", "Ворошиловский всадник", "Готов к ПВХО", "Готов к санитарной обороне" і іншыя, што сталі вялікай рэдкасцю. Увагу наведвальнікаў нязменна прыцягвае і галерэя партрэтаў і бюстаў больш як пяцідзесяці Герояў Савецкага Саюза — выхаванцаў таварыства: лётчыкаў і стралкоў, артылерыстаў і танкістаў, байцоў народнага апалчэння і партызан, падпольшчыкаў, якія адважна і ўмела ваявалі падчас Вялікай Айчыннай вайны. Сярод іх — двойчы Герой Савецкага Саюза Павел Галавачоў (зрабіў каля 460 баявых вылетаў і збіў 30 варожых самалётаў), Героі Савецкага Саюза лётчыкі Аляксандр Гаравец (ён адзіны ў свеце збіў у адным баі 9 самалётаў) і Барыс Коўзан (здзейсніў чатыры тараны ў небе).

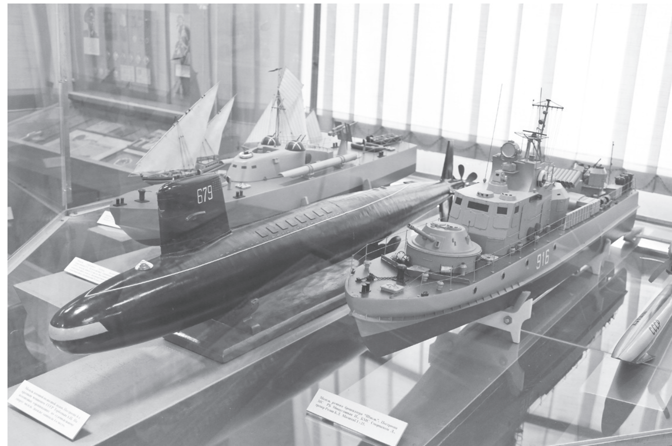
Экспазіцыя другой залы ахоплівае перыяд з 1951 года па сённяшні дзень і распавядае пра пераемнікаў Таварыства садзейнічання авіяцыйнай і хімічнай прамысловасці: ДТСААФ БССР і ДТСААФ Рэспублікі Беларусь. У яго экспазіцыі адлюстраваны галоўныя вехі гісторыі абароннага таварыства СССР і БССР. На стэндах — фотаздымкі і ўзнагароды ветэранаў дзяржаўна-грамадскага аб'яднання, якія зрабілі значны ўнёсак у яго дзейнасць: Герояў Савецкага Саюза Аляксандра Антонава, Мікалая Раманава, Паўла Машэрава, Валянціна Арлова і інш.

Трэцяя зала распавядае пра дзейнасць арганізацыйных структур ДТСААФ па выкананні дзяржаўна значных задач. Экспануюцца матэрыялы пра сем лепшых школ, якім загадам ЦК ДТСААФ СССР было прысвоена званне "ўзорная". Уражвае экспазіцыя "Касмічныя браты", прысвечаная нашым землякам, ганаровым членам ДТСААФ, лётчыкам-касманаўтам, генерал-палкоўнікам авіяцыі, двойчы Героям Савецкага Саюза Уладзіміру Каваленку і Пятру Клімуку.

У чацвёртай зале можна даведацца пра дасягненні спартсменаў у тэхнічных, авіяцыйных і іншых ваенна-прыкладных відах спорту. На стэндах прадстаўлены дыпломы, граматы, медалі, кубкі, узнагароды чэмпіёнаў свету, Еўропы і Рэспублікі Беларусь. Галерэя "Спартыўны гонар ДТСААФ" распавядае пра сучасных знакамітых спартсменаў абароннага таварыства, а асобныя стэнды знаёмяць з рознымі відамі спорту. У зале змешчаны мадэлі самалётаў, караблёў, манекены парашутыста і аквалангіста.

Падчас адкрыцця музея. Стужку пераразае старшыня Цэнтральнага камітэта ДТСААФ БССР Пётр Максімаў. 1982 г.

Мадэлі ваенных караблёў і падводнай лодкі.

Варта прыгадаць тых, хто стаяў ля вытокаў стварэння музея. Яго заснавальнік і кіраўнік творчай групы Захар Слепчын — першы дырэктар Рэспубліканскага дома ДТСААФ. Леанід Шпак — аўтар мастацкага праекта і афармлення музея. Шмат сіл для таго, каб установа развівалася і папаўнялася ўнікальнымі экспанатамі, прыклаў Павел Машэраў, а таксама метадысты — Герой Савецкага Саюза Васіль Волгін, Аляксандр Ляпшэй, Алег Даніленка, Мікалай Раманаў. Па крупіцах збіралі ўнікальны гістарычны матэрыял былыя загадчыцы музея Людміла Мярцалава і Рэгіна Кузьміч. Зрабіць музей больш сучасным імкнецца і яго цяперашні кіраўнік — палкоўнік запасу Юрый Хамянкоў.

Мабыць, не памылюся, калі скажу: усе супрацоўнікі музея гісторыі ДТСААФ розных перыядаў разумелі ісціну, якую калісьці вельмі дакладна сфармуляваў Ханс Георг Гадамер: "У рэчаіснасці не гісторыя належыць нам, а мы належым гісторыі". І ўсведамленне гэтай пастаяннай спрычыненасці да вялікіх падзей і людзей, якія "жывуць" у музейных экспанатах, робіць іх своеасаблівымі "гадзіншчыкамі гісторыі", як выказаўся некалі Багуслаў Войнар.

Рашэннем калегіі Міністэрства культуры БССР 27 чэрвеня 1990 года за вялікую працу па зборы і захаванні гістарычнай спадчыны, вялікі ўнёсак у справу патрыятычнага, грамадзянскага і маральнага выхавання падрастаючага пакалення Музею гісторыі ДТСААФ было прысвоена званне "народны". Гэтую ўстанову штогод наведвае каля 12 тысяч экскурсантаў, а з моманту яго стварэння тут пабывала больш як 300 тысяч чалавек. У яго сценах адбылося больш як 11 тысяч самых розных мерапрыемстваў. Частымі гасцямі сталі вучні і студэнты, у тым ліку курсанты Ваеннай акадэміі Рэспублікі Беларусь, вайскоўцы тэрміновай службы, сувораўцы, ветэраны вайны, працы, Узброеных сіл і ДТСААФ. У музеі пабывалі дэлегацыі амаль з усіх куткоў былога Савецкага Саюза і шматлікіх краін далёкага замежжа.

Напярэдадні юбілею былі створаны новыя экспазіцыі: "Афганістан: гераічнасць і наш боль", "Спартыўны гонар ДТСААФ", "Залаты фонд абароннага таварыства". Шмат сіл і энергіі аддалі для таго, каб музей выглядаў больш сучасна, супрацоўнікі ўстановы, сярод якіх Міхаіл Пінчук, Мікалай Шаўчэнка, Аляксандр Салаўёў, Васіль Ліхтаровіч, Кацярына Петава.

Экскурс у мінулае

Ігуменскае павятовае чынавенства

Калі жывеш у адным горадзе ці раёне, то не можаш не ведаць кіраўнікоў нават некалькіх пакаленняў. Пагадзіцеся, кіраўнік раёна (старшыня райвыканкама альбо, калі гаварыць пра ранейшыя часы, першы сакратар райкама партыі) — гэта не проста чыёсьці прозвішча, а чалавек, з імем якога звязваюць пэўныя пераўтварэнні ў жыцці рэгіёна. Ці то будаўніцтва школы, бальніцы, прадпрыемства, ці то ўвогуле знешні выгляд горада.

Максім ЛАДЫМЕРАЎ

Зазірнём у гісторыю Пухавіцкага раёна, горада Мар'іна Горка, словам, Пухавіччыны пасля распаду Савецкага Саюза. Хто кіраваў акрамя сённяшняга лідара "вертыкалі" Фёдара Каралені? Ілья Траццякоў, Фёдар Супрун, Генадзь Шахлевіч, Сяргей Турко. І ўсіх іх памятаюць, звязваюць з імі пэўныя адрэзкі тутэйшай гісторыі. За перыяд работы на высокай пасадзе першай асобы раёна іх сэрцы і розум вытрымлівалі найвелізарнейшую адказнасць.

А хто быў надзелены гэтай адказнасцю ў далёкім мінулым? Давайце зробім экскурс гадоў гэтак на 130 — 140 назад. Час шмат што сцёр. Дык узгадаем хаця б імёны, паўторым для шырокага людскага кола тое, што яшчэ не згубілася.

Па-першае, тады тэрыторыя раёна ўваходзіла ў склад Ігуменскага павета. Такая адміністрацыйна-геаграфічная адзінка існавала ў 1795 — 1923 гадах. Лічы, 128 гадоў… "Сталіца", цэнтр павета — у сучасным Чэрвені (да 18 верасня 1923 года гэты горад іменаваўся Ігуменам).

Як форма кіравання справамі ў павеце, насельніцтва якога складала ў 1897 г. амаль 235 тысяч чалавек, а плошча была роўная 9434 квадратным кіламетрам, існавала так званая Дваранская Апека. Выбіраўся старшыня Павятовага Прадвадзіцельства дваран. Тут, дарэчы, трэба мець на ўвазе, што сістэма ўлады ў тыя часы, хаця і вызначалася пэўнай жорсткасцю, была не такой насычанай на выканаўцаў. Што датычыць Дваранскага сходу (з пэўнай доляй умоўнасці яго можна прыраўняць да сённяшніх райсаветаў), то звычайна яго пасяджэнне праводзілася адзін раз на тры гады. Зрэдку скліканіся надзвычайныя (паводле загаду ці з дазволу губернатара) пасяджэнні. Кіраваў работай сходу старшыня — прадвадзіцель дваранства. Хто меў права быць дэпутатам сходу? Чытаем у "Энцыклапедыі гісторыі Беларусі": "Выбарчае права атрымлівалі дваране, што мелі маёнтак альбо іншую нерухомасць коштам не меней за 15 тыс. руб., мелі чын правадзейнага стацкага саветніка (палкоўніка), праслужылі тры гады на выбарах на пасадзе прадвадзіцеля дваранства, упаўнаважаны да дробнамаёнткавай шляхты і інш.".

Напрыканцы 1870-х у Ігуменскім павятовым Прадвадзіцельстве дваран старшынствавалі засядацелі Мікалай Пятровіч Пятроў і Аркадзь Васільевіч Шыдлоўскі (абодва — калежскія асэсары). Гэта цывільнае званне па тым часе адпавядала маёрскім пагонам. Як правіла, калежскія асэсары займалі пасады малодшых столаначальнікаў у дэпартаментах міністэрстваў, былі малодшымі сакратарамі ў Сенаце, консуламі, правіцелямі губернскіх канцылярый, павятовымі паштмейстарамі. А пісьмаводцам (вёў усе папяровыя справы) у Ігумені быў тытулярны саветнік Канстанцін Ягоравіч Бабіцкі. Відаць, чалавек сталага ўзросту, бо на сваёй пасадзе знаходзіўся з 1855 года. Немалаводам быў і калежскі асэсар Мікалай Пятроў, бо вядома, што за сваю шматгадовую службу на працягу 35 гадоў адзначаны ордэнам Святога Уладзіміра IV ступені.

Павятовыя канцылярскія справы былі і на плячах сакратара Паула Сцяпанавіча Турцэвіча, столаначальніка Станіслава Пятровіча Пецаноўскага (між іншым, Пецаноўскі — выпускнік Ігуменскага павятовага вучылішча). Рэгістратарам працаваў калежскі сакратар Лука-Вікенцій Восіпавіч Валадзько.

Кажучы сучаснай мовай, "ваенкаматам" кіраваў павятовы воінскі начальнік (ён жа — і начальнік мясцовай воінскай каманды) падпалкоўнік Анемпадзіст Паўлавіч Крыцкі. Трэба меркаваць, афіцэр і чыноўнік шматвопытны. З узнагарод меў ордэны Святога Уладзіміра IV ступені, Святой Анны II і III ступеняў з мячамі і бантам, Святога Станіслава II ступені. Быў адзначаны і медалём за падаўленне бунту ў Венгрыі і Трансільваніі.

Праваахоўныя (паліцэйскія) функцыі выконвалі станавыя прыставы — тытулярны саветнік Елісей Сцяпанавіч Змаровіч, калежскі асэсар Іван Залюбоўскі, калежскі сакратар (званне на ступень ніжэйшае, чым тытулярны саветнік, і на дзве ніжэйшае за калежскага асэсара, адпавядала штабс-капітану), кавалер ордэна Святога Станіслава III ступені Пётр Герасімавіч Арол.

Вось асноўная чыноўная эліта павета, вось гаспадары канца XIX стагоддзя, тыя асобы, да якіх на паклон ішлі і шляхта, і сяляне, і мяшчане… Ці заўсёды яны, прасіцелі, дамагаліся-дабіваліся праўды? Пытанне з пытанняў! Але і на яго, несумненна, ёсць адказы. Праўда, гэта ўжо фрагменты іншай гісторыі.

Мода вяртаецца

Сталічны клуб “Прырода і фантазія” добра вядомы аматарам народнай творчасці. Яго члены актыўна дэманструюць свае дасягненні. За чатыры апошнія гады дзесяць выставак прайшло ў розных гарадах Беларусі, пяць — у Мінску. Новая і вельмі прадстаўнічая выстаўка “Сэрцу родныя матывы” ладзілася нядаўна ў Рэспубліканскім экалагічным цэнтры дзяцей і юнацтва.

Раіса МАРЧУК, фота аўтара

Амаль 40 аўтараў, а гэта ў асноўным людзі сталага ўзросту, прэзентавалі каля 240 выдатных работ. Усіх гэтых творцаў аб’ядноўвае любоў да прыроды, якую яны і адлюстроўваюць у маленькіх шэдэўрах, выкананых у самых розных тэхніках дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва.

— Напрыклад, Ірына Кірылава, інжынер па спецыяльнасці, прадставіла больш як 15 работ, — распавёў кіраўнік клуба “Прырода і фантазія” Аляксандр Лейка. — Гэта і дэкупаж — вельмі прыгожыя распісныя талеркі. І вырабы з гліны, шкла, скуры і дрэва, работы ў тэхніцы батык. Творы Ірыны Станіславаўны ўжо больш як паўгода разам з вырабамі іншых нашых майстроў дэманструюцца ў Валожынскім раённым краязнаўчым музеі. А вось Зінаіда Шыдлоўская займаецца піраграфіяй — стварае адмысловыя карціны, а дакладней, выпальвае іх па тканіне — па натуральным карэйскім атласе, які не дае вялікіх пагрэшнасцей. У выніку атрымліваюцца вельмі прывабныя творы. А яшчэ Зінаіда Іванаўна стварае дзіўныя карціны з бяросты. Тэхніку выпальвання па тканіне, гільяшыраванне, выдатна асвоіла і Ала Мікалуцкая. Нельга было не спыніцца каля яе адмысловых абрусаў і сурвэтак. Дасканала валодае лямцавым дызайнам Зінаіда Шыдлоўская. Напярэдадні зімы так і хочацца прыдбаць сабе цёплую рэч ад такога майстра.

Валянціна Лаўрэнава. Лясная скульптура — “Краб” і “Гномік”.

Анатоль Крывенка, які чатыры дзесяцігоддзі адпрацаваў у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, прадставіў адзінаццаць жывапісных палотнаў. Яго работы дэманстраваліся ў Валожыне і Міёрскім раённым гісторыка-этнаграфічным музеі. Увагу наведвальнікаў прыцягвала і гэтак званая лясная скульптура Валянціны Лаўрэнавай. Высокім майстэрствам вызначаюцца вырабы Аляксандра Лейкі ў гэтай жа тэхніцы.

— Углядаючыся ў работы членаў клуба, адразу адчуваеш, што ў кожным вырабе ёсць часцінка душы майстра, дух часу, у які ён тварыў, — зазначыла дырэктар Рэспубліканскага экалагічнага цэнтра дзяцей і юнацтва Лідзія Каліноўская. — Мода прыходзіць і знікае, але заўсёды вяртаецца. Гэта можна аднесці і да вырабаў майстроў з клуба “Прырода і фантазія”. Калісьці амаль кожная жанчына ўмела вязаць, а выробленыя сваімі рукамі рэчы карысталіся велізарнай папулярнасцю. Потым модніцы пачалі аддаваць перавагу серыйным фабрычным навінкам, але ўсё вяртаецца — вязаныя рэчы зноў сучасныя! Радуе тандэм, які склаўся паміж супрацоўнікамі нашай установы і майстрамі клуба, таму прапануем ім правесці серыю майстар-класаў для падлеткаў, іх педагогаў і наведвальнікаў нашага цэнтра. Няхай навучаць іх стужкаваму дызайну, вышыўцы, вязанню кручком, іншым рамёствам.

Анатоль Крывенка. Кампазіцыя “Асенні эцюд”.

Цяпер выстаўка членаў клуба “Прырода і фантазія” праходзіць у Лагойскім гісторыка-краязнаўчым музеі імя К. і Я. Тышкевічаў і Бягомльскім музеі народнай славы. Наступныя вернісажы чакаюцца ў Гісторыка-культурным запаведніку “Заслаўе” і Прэзідэнцкай бібліятэцы.

Творчая майстэрня

Зачароўвае чарот з лазою

У вёсцы Дрычын Пухавіцкага раёна жыве і працуе член Беларускага Саюза майстроў народнай творчасці, лаўрэат і дыпламант “Лазовых карункаў” 2000, 2002, 2008 гадоў Васіль Карлюкевіч.

Браніслаў ЗУБКОЎСКІ

Чарот, рагоз, сітняк Васіль Мікалаевіч абагаўляе. Напрыклад, з чароту можна ствараць чароўныя рэчы — капелюшы, сумкі, кашы. “З балота прыйшлі ў нашу хату абярэгі, хлебніцы, цукерніцы, цыноўкі”, — жартаўліва заўважае майстар, які спрычыніўся да самабытнай народнай спадчыны яшчэ падчас вучобы ў Пухавіцкай сярэдняй школе. Зацікавілі юнака адметнасці ў народных звычаях і абрадах жыхароў мястэчак, дзе ў 30 — 40-я гады мінулага стагоддзя чатыры разы на год ладзіліся кірмашы і вялікім попытам карысталіся вырабы мясцовых рамеснікаў — ночвы, конаўкі, місы.

Вышукі юнака далі плён. Васіль зацікавіўся гісторыяй промыслаў — пачаў збіраць дыялектныя словы, запісваў у спецыяльны сшытак найменні прадметаў побыту: гліняны посуд па-пухавіцку — ганчарка, кош для збірання ягад — набірка, салонка — сальніца.

Народная спадчына захапіла яго. Бегам часу Васіля Карлюкевіча залічылі ў штат супрацоўнікаў Пухавіцкага раённага аддзела адукацыі. За работу ўзяўся з усёй шчырасцю. Адказваючы за стан працоўнага навучання ў школах, ён нямала часу праводзіў у майстэрнях, наведваў школьныя краязнаўчыя музеі, цікавіўся прадметамі і рэчамі дэкаратыўнага мастацтва. У Дрычынскай СШ — вырабамі бондараў, Пухавіцкай — чырвона-белымі ручнікамі, у Турынскай — паўкашом з лазовых пруткоў.

У школах, меркаваў Васіль Мікалаевіч, павінны афармляцца экспазіцыі. Да такой высновы ён прыйшоў пасля наведвання Мар’інагорскай СШ № 2. Падняўся на другі паверх — і нібы трапіў у казку. Сцены будынка былі ўпрыгожаны малюнкамі па матывах народных казак, разьбой, саламянымі скульптурамі, вітымі пляценкамі. Тут раз на два гады ладзілася выстаўка “Бабулін куфэрак”.

З прапановай арганізаваць выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва ў школах Васіль Карлюкевіч выступіў на пасяджэнні савета райана. Было вырашана адкрываць у кожнай школе, калі ў ёй 200 і больш вучняў, этнаграфічныя кузні і актывізаваць дзейнасць рамесніцкіх гурткоў.

У вольны час Васіль Мікалаевіч шукаў у балотных зарасніках матэрыял для сваіх вырабаў. Паступова пачаў асвойваць і тэхналогію пляцення з драўлянай стужкі. У 2002 годзе атрымаў запрашэнне да ўдзелу ў абласным свяце “Лазовыя карункі”. І стаў лаўрэатам у намінацыі “Пляценне з драўляных стружак”. Сёння майстар з Дрычына выдатна засвоіў рознае лозапляценне: рабрыстакрыжовае, ажурнае, паслойнае, квадратнае, загібка коскай, пляценне вяровачкай. Вырабы майстра сталі больш складанымі, камбінаванымі — у іх спалучаюцца лазовыя пруты, драўляныя стужкі, балотныя травы. Летась удзельнічаў у рэспубліканскім конкурсе майстроў лозапляцення ў Дудутках і заняў першае месца. У Васіля Карлюкевіча ёсць ужо і нямала паслядоўнікаў на Пухавіччыне.

Васіль Карлюкевіч захоплены стварэннем чарговага вырабу.

З глыбінкі

Неўміручае слова Песняроў

Як заўсёды гасцінна сустракала дарагіх гасцей барысаўская Цэнтральная дзіцячая бібліятэка імя А. П. Гайдара, дзе ладзілася літаратурнае свята “Песняры зямлі беларускай”, прысвечанае юбілеям Янкі Купалы і Якуба Коласа.

“...Дзе нараджаюцца паэты? Часцей за ўсё не ў гарадскіх камяніцах, а ў вясковых хатах, на ціхіх леснічоўках — бліжэй да прыроды… Пад калыханку збажыны ў полі, пад музыку рачных і азёрных хваль, пад таямнічы пошум лесу…” — менавіта гэтыя словы сталі лейтматывам усяго мерапрыемства. Прысутныя ў зале госці “прайшліся” шляхамі Янкі Купалы ды сцяжынкамі Якуба Коласа, узгадалі родныя вобразы, адлюстраваныя ў творчасці вялікіх Песняроў. Падчас свята гучалі неўміручыя купалаўскія радкі, а таксама верш маладога беларускага паэта А. Бараноўскага “У Вязынцы”, які прачытала бібліятэкар Алена Адаменка. Не абышлося на свяце і без сцэнічных увасабленняў: урывак з камедыі “Паўлінка” падрыхтавалі супрацоўнікі бібліятэкі, а вучні 4 “Б” класа СШ № 9 інсцэніравалі казкі “Воўк-дурань” і “Зайкава хатка”. Навучэнцы ліцэя Ігар Серафімовіч і Марына Рогава пранікнёна чыталі ўрыўкі з паэмы “Новая зямля”, а Яніна Мірановіч выканала песню “Мой родны кут” на словы паэта.

Высокую адзнаку літаратурнаму святу даў унучаты пляменнік Якуба Коласа, былы настаўнік, краязнаўца Іван Белы. Ён шчыра падзякаваў арганізатарам мерапрыемства, яго ўдзельнікам за літаратурнае свята, якога, па яго прызнанні, чакаў даўно.

Людміла ЗАХАРЭВІЧ, г. Барысаў

Сюжэты з жыцця

Падчас святкавання ў Лельчыцах Дня горада з задавальненнем пазнаёмілася з творчасцю мастака-аматара Уладзіміра Літвінава, які працуе ў райспажывтаварыстве. Уразілі закончанасць і выразнасць яго работ, на якіх майстар захаваў маляўнічыя мясціны Палесся і незабыўную Кубань, дзе прайшло яго дзяцінства, дзе ўпершыню ўзяў у рукі пэндзаль, каб даць волю дзіцячай фантазіі. “Мая першая настаўніца прапанавала намаляваць што-небудзь да Новага года, — успамінае Уладзімір Рыгоравіч. — Адразу ў галаве ўзнікла карцінка: машына, а на ёй — ялінка. Прычым старанна вывеў кожную іголачку. Гэты малюнак быў адным з лепшых”.

На карцінах Уладзіміра Літвінава адлюстравана тое, што ён бачыць вакол сябе. Спрабаваў ствараць партрэты, нацюрморты, нават абразы. Але з часам зразумеў, што яму падабаецца пісаць менавіта пейзажы. Мастак прызнаецца: займаючыся жывапісам, ён адпачывае. Тут вольныя мазкі, вялікія магчымасці для творчасці. Як правіла, мастак дзеліцца з гледачамі тым, што найбольш яго ўразіла. Так з’явіліся на карцінах некаторыя мясціны Сібіры, невялікая рака, якая ўпадае ў Ангару, возера Байкал... Бывае, ён дае волю фантазіі. Хаця сюжэты ў асноўным узяты з жыцця. “Мару намаляваць вясну ды стараюся памяняць танальнасць карцін, бо ў мяне пераважаюць цемнаватыя адценні, а хочацца, каб яны сталі больш мяккімі і светлымі”.

Зразумела, удасканальваць работы можна бясконца. Галоўнае — як уздзейнічае творчасць мастака на людзей. А ад карцін Уладзіміра Рыгоравіча вее дабром, цеплынёй, гармоніяй, чаго часам так бракуе ў нашым паўсядзённым жыцці.

Святлана ЛІПСКАЯ, г. п. Лельчыцы

Афарызм

Эх, зямля! Колькі думак людскіх нячутнымі крокамі прайшло па табе, звіваючы цябе вяночкамі надзей і ружова-светлых мар аб шчасці...

Якуб КОЛАС

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў
Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА “Саюз пісьменнікаў Беларусі”, РВУ “Літаратура і Мастацтва”

Галоўны рэдактар Таццяна Мікалаеўна СІВЕЦ

Юрыдычны адрас: 220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захарава, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-66-73
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73
Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-44-04
аддзел “Кніжны свет” — 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнэце: www.lim.by

Набор і вёрстка камп’ютарнага цэнтра РВУ “Літаратура і Мастацтва”.
Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.
Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом “Звязда”.
Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку” г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 63856
Кошт у розніцу — 2700 рублёў
Наклад — 2717
Умоўна друк. арк. 5,58
Нумар падпісаны ў друк 22.11.2012 у 11.00
Газета зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7 ад 22.07.2009 г.
Заказ — 4972
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
ISSN 0024-4686